

Statistisch Jaarboek
2006

Voorwoord

Het *Statistisch Jaarboek 2006* biedt in handzaam formaat de belangrijkste cijfermatige informatie over de Nederlandse samenleving. De informatie is per thema gerangschikt en wordt voorafgegaan door een korte beschrijving van de actuele ontwikkeling per thema. Het *Statistisch Jaarboek* verschijnt ook in elektronische vorm. Alle tabellen in deze publicatie zijn terug te vinden op www.cbs.nl/statistischjaarboek, waar ze zijn aangevuld met de meest actuele cijfers.

De informatie in het *Statistisch Jaarboek* vormt slechts een beperkte selectie uit de schat aan gegevens waarover het CBS beschikt. De Wegwijzer in het eerste hoofdstuk van het boek verschaft toegang daartoe. Vrijwel alle statistische uitkomsten en de meest actuele cijfers van het CBS zijn terug te vinden via de databank StatLine. Deze databank is gratis toegankelijk via www.cbs.nl/statline. Ook de opzet van deze databank is vergelijkbaar met de thema-indeling in dit boek.

Deze publicatie is bedoeld als een eerste informatiebron bij vragen over de feitelijke situatie in Nederland. Ik vertrouw erop dat dit *Jaarboek* de eerste antwoorden verschaft en dat het waar nodig de weg naar de website van het CBS vergemakkelijkt.

Directeur-generaal van de Statistiek,

Drs. G. van der Veen

Voorburg/Heerlen, mei 2006

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Prinses Beatrixlaan 428
2273 XZ Voorburg

Ontwerp omslag

WAT ontwerpers (Utrecht)

Druk

OBT bv, Den Haag

Inlichtingen

Tel. 0900 0227 (€ 0,50 per minuut)
Fax (070) 337 59 94
E-mail infoservice@cbs.nl

Bestellingen

Het Statistisch Jaarboek is verkrijgbaar via de reguliere boekhandel en Sdu Klantenservice

Sdu Klantenservice
Postbus 20014
2500 EA Den Haag
Tel. (070) 378 98 80
Fax (070) 378 97 83
E-mail sdu@sdu.nl

Internet

www.cbs.nl
www.cbs.nl/statistischjaarboek

© Centraal Bureau voor de Statistiek,
Voorburg / Heerlen, 2006
Bronvermelding is verplicht
Verveelvoudiging voor eigen of intern gebruik is toegestaan

Kengetal: A-26
ISSN: 0924-2686
ISBN-10: 90-357-1569-1
ISBN-13: 978-90-357-1569-1

Centraal Bureau voor de Statistiek

Verklaring van tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
0 (0,0)	= het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
<	= minder dan, resp. kleiner dan
>	= meer dan, resp. groter dan
2005–2006	= 2005 tot en met 2006
2005/2006	= het gemiddelde over de jaren 2005 en 2006
2005/06	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar, enz. beginnend in 2005 en eindigend in 2006

Als het totaal niet overeenstemt met de som van de getallen, is dat het gevolg van afrondingen.

Inhoud

Voorwoord	3
Colofon	5
Verklaring van tekens	6
Wegwijzer	9
1. Bevolking	11
2. Gezondheid en welzijn	31
3. Leefsituatie	39
4. Onderwijs	45
5. Cultuur	57
6. Toerisme, recreatie en sport	61
7. Rechtsbescherming en veiligheid	67
8. Wonen	77
9. Arbeidsmarkt	83
10. Inkomen, bestedingen en vermogen	95
11. Sociale zekerheid	101
12. Demografie bedrijven en jaarrekeningen	107
13. Innovatie, ICT en investeringen	111
14. Landbouw	117
15. Energie	125
16. Industrie	133
17. Bouwnijverheid	139
18. Internationale handel	145
19. Verkeer en vervoer	151
20. Dienstverlening	155
21. Macro-economie	161
22. Financiële instellingen en markten	175
23. Overheidsfinanciën	181
24. Prijzen	185
25. Milieuverontreiniging	191
26. Milieukosten	203
27. Natuur	207
28. Ruimte	211
Trefwoordenregister	215

Wegwijzer

Het CBS presenteert zijn cijfers volgens een thema-indeling. Deze is leidend, zowel op de website www.cbs.nl als in de statistische databank StatLine (www.cbs.nl/statline). Op de website is alle beschikbare informatie naar deze thema's geordend. Ieder thema heeft een eigen thema-pagina met de nieuwste berichten, de belangrijkste cijfers, artikelen en publicaties, en methodologische informatie.

In StatLine zijn alle tabellen ondergebracht in de thema-boom, een verkennerachtige structuur die dezelfde thema-indeling volgt. Ook de hoofdstukken in het Statistisch Jaarboek zijn op deze wijze geordend. De tabellen in dit boek zijn dus de krenten uit de pap van hetgeen in StatLine en op de themapagina's te vinden is. Wilt u meer weten dan in dit jaarboek staat, dan loont het de moeite het betreffende thema op de website te raadplegen.

De thema-indeling ziet er als volgt uit:

Thema's	
Mens en maatschappij	Overheid, politiek en bestuur
Bevolking Gezondheid en welzijn Leefsituatie Mobiliteit van personen Onderwijs Cultuur Toerisme, recreatie en sport Rechtsbescherming en veiligheid Wonen	Overheidsfinanciën Politiek en bestuur
	Macro-economie en financiële instellingen
	Nationale rekeningen Conjunctuurgegevens Financiële instellingen en markten Prijzen
Arbeid, inkomen en sociale zekerheid	Milieu, natuur en ruimte
Arbeidsmarkt Inkomen, bestedingen vermogen Sociale zekerheid	Milieuverontreiniging Milieukosten Natuur Ruimte
Bedrijfsleven	Nederland regionaal
Innovatie, ICT en investeringen Demografie en jaarrekeningen Landbouw en visserij Energie en water Industrie Bouwnijverheid Detailhandel en groothandel Internationale handel Verkeer en vervoer Dienstverlening	Nederland regionaal
	Dossiers
	Allochtonen Europese Unie Historische reeksen Vergrijzing Volkstellingen Vrouwen en mannen

De ingang Nederland regionaal bevat statistische informatie over provincies, gemeenten en andere regionale indelingen. Daarnaast kent het CBS een aantal zogeheten dossiers, die thema-overstijgend zijn. Het gaat om: Allochtonen, Vergrijzing, Vrouwen en mannen, Europese Unie, Historische reeksen en Volkstellingen.

Infoservice

Bij de CBS Infoservice kan telefonisch of via e-mail statistische informatie worden opgevraagd. Tevens verschaft de Infoservice informatie over het publicatiepakket van het CBS en treedt zij op als helpdesk voor vragen over het gebruik van StatLine.

De Infoservice is op werkdagen van 9.00–17.00 uur bereikbaar op nummer 0900 0227 (50 cent per minuut). Voor vragen per e-mail kunt u op de CBS-website gebruik maken van het elektronisch webformulier.

European Statistical Data Support

Het overgrote deel van de door Eurostat gepubliceerde informatie is vrij toegankelijk via de website van Eurostat. Het CBS ondersteunt gebruikers van Europese statistische informatie bij het vinden van de juiste informatie.

De Data support is op werkdagen van 9.00–17.00 uur bereikbaar op nummer 0900 0227 (50 cent per minuut). Voor vragen per e-mail kunt u op de CBS-website gebruik maken van het elektronisch webformulier.

1. Bevolking

Ruim 16 miljoen inwoners

In 2006 telt Nederland 16,3 miljoen inwoners. Ouderen vormen de snelstgroeiende leeftijdsgroep. Er zijn nu 2,3 miljoen personen van 65 jaar en ouder, 270 duizend meer dan tien jaar geleden. Kort na 2010 is een versnelling in de toename van het aantal ouderen te verwachten. Dan bereiken de babyboomers van de naoorlogse geboortegeneratie de pensioengerechtigde leeftijd. In 2030 zal het aantal 65-plussers opgelopen zijn tot 3,8 miljoen.

Momenteel zijn 1,7 miljoen inwoners van niet-westerse herkomst. Zij vormen daarmee 10 procent van de totale bevolking. De grootste groepen allochtonen zijn Turken, Marokkanen en Surinamers. De komende 25 jaar zal het aandeel niet-westerse allochtonen oplopen tot 14 procent. Dit komt vooral door de groei van de tweede generatie, die in Nederland is geboren.

Het aantal alleenstaanden zal groeien van 2,5 miljoen in 2006 tot 3,4 miljoen in 2030. Ook het aantal alleenstaande ouders zal de komende decennia toenemen, terwijl het aantal paren met kinderen zal afnemen. Het totale aantal huishoudens zal van 7 miljoen in 2006 toenemen tot 8 miljoen in 2030.

Lage bevolkingsgroei door vertrekoverschot

Het aantal inwoners van Nederland neemt steeds minder snel toe. In 2005 is het aantal inwoners met 30 duizend gestegen. Nooit eerder is de bevolkingsgroei zo laag geweest. In 2000 was de bevolkingsgroei nog vier keer zo groot, vooral doordat er meer kinderen geboren werden en meer immigranten naar Nederland kwamen. Na 2000 is de immigratie sterk gedaald, terwijl de emigratie juist is gestegen. In 2005 was er voor het tweede jaar op rij sprake van een vertrekoverschot: 121 duizend mensen zijn geëmigreerd en 94 duizend zijn geïmmigreerd. De laatste jaren is ook het aantal geboorten teruggelopen. In 2005 zijn 188 duizend kinderen geboren. In 2000 waren dat er nog 207 duizend. Een van de oorzaken is dat er steeds minder vrouwen van rond de dertig zijn, de leeftijd waarop vrouwen gewoonlijk kinderen krijgen.

Bevolking

1.1 Kerncijfers bevolking, 1 januari (x 1 000)

	1995	2000	2005	2006*
Totale bevolking	15 424	15 864	16 306	16 336
mannen	7 627	7 846	8 066	8 079
vrouwen	7 797	8 018	8 240	8 257
Burgerlijke staat				
ongehuwd	6 736	7 049	7 450	.
gehuwd	7 082	7 071	7 003	.
verweduwd	876	882	877	.
gescheiden	731	862	976	.
Leeftijd				
jonger dan 20 jaar	3 760	3 873	3 988	3 975
20 tot 40 jaar	4 981	4 762	4 468	4 391
40 tot 65 jaar	4 649	5 077	5 561	5 639
65 tot 80 jaar	1 558	1 652	1 715	1 743
80 jaar en ouder	476	500	574	587

1.2 Bevolking naar leeftijd en demografische druk, 1 januari (%)

	1995	2000	2005	2006*
Leeftijd				
jonger dan 20 jaar	24,4	24,4	24,5	24,3
20 tot 40 jaar	32,3	30,0	27,4	26,9
40 tot 65 jaar	30,1	32,0	34,1	34,5
65 tot 80 jaar	10,1	10,4	10,5	10,7
80 jaar en ouder	3,1	3,2	3,5	3,6
Demografische druk				
totaal	60,2	61,2	62,6	62,9
groene druk	39,0	39,4	39,8	39,6
grijze druk	21,1	21,9	22,8	23,2
Inwoners per km ² land (abs.)	455	468	483	484

1.3 Bevolkingsomvang en bevolkingsgroei (x 1 000)

	1995	2000	2004	2005*
Bevolking op 1 januari	15 424	15 864	16 258	16 306
geboorte	191	207	194	188
sterfte	136	141	137	137
immigratie	96	133	94	94
emigratie	82	79	110	121
saldo overige correcties	1	3	6	6
Totale groei	70	123	47	30
Bevolking op 31 december	15 494	15 987	16 306	16 336
Bevolkingsgroei (per 1 000 inwoners)	4,5	7,8	2,9	1,8

Bevolking

1.4 Bevolking naar geslacht en leeftijd, 1 januari (x 1 000)

	1995	2000	2005	2006*
<i>Mannen</i>				
0 tot 5 jaar	506	504	517	505
5 tot 10 jaar	483	512	506	511
10 tot 15 jaar	462	490	517	510
15 tot 20 jaar	471	475	500	506
20 tot 25 jaar	581	483	490	488
25 tot 30 jaar	667	595	498	498
30 tot 35 jaar	672	672	599	564
35 tot 40 jaar	620	670	667	663
40 tot 45 jaar	584	614	663	666
45 tot 50 jaar	597	575	606	614
50 tot 55 jaar	452	583	562	564
55 tot 60 jaar	380	436	563	580
60 tot 65 jaar	338	358	413	421
65 tot 70 jaar	286	305	329	339
70 tot 75 jaar	238	242	264	266
75 tot 80 jaar	147	181	190	196
80 tot 85 jaar	91	93	119	120
85 tot 90 jaar	39	44	46	50
90 tot 95 jaar	12	12	14	15
95 jaar en ouder	2	2	2	2
Totaal	7 627	7 846	8 066	8 079
<i>Vrouwen</i>				
0 tot 5 jaar	483	480	494	482
5 tot 10 jaar	463	489	482	488
10 tot 15 jaar	442	470	493	488
15 tot 20 jaar	451	453	479	485
20 tot 25 jaar	564	473	479	477
25 tot 30 jaar	635	581	495	495
30 tot 35 jaar	642	643	593	562
35 tot 40 jaar	600	645	647	646
40 tot 45 jaar	563	600	645	648
45 tot 50 jaar	570	559	596	604
50 tot 55 jaar	433	563	551	555
55 tot 60 jaar	377	424	551	568
60 tot 65 jaar	357	365	411	418
65 tot 70 jaar	334	339	349	357
70 tot 75 jaar	318	308	314	313
75 tot 80 jaar	234	277	270	273
80 tot 85 jaar	182	182	216	216
85 tot 90 jaar	104	113	114	121
90 tot 95 jaar	38	44	49	50
95 jaar en ouder	8	10	12	12
Totaal	7 797	8 018	8 240	8 257

Bevolking

1.5 Bevolking naar herkomstgroepering, 1 januari (x 1 000)

	1996	2000	2005	2006*
Autochtonen	12 995	13 089	13 183	13 184
Allochtonen	2 499	2 775	3 123	3 152
1e generatie westers	1 284	1 431	1 607	1 609
totaal	523	545	582	586
EU-landen	261	267	311	316
Indonesië	149	141	131	129
niet-westers	762	886	1 024	1 023
totaal	141	153	168	169
Marokko				
Nederlandse Antillen en Aruba	56	69	82	80
Suriname	179	183	188	188
Turkije	167	178	196	196
2e generatie westers	1 215	1 344	1 516	1 543
totaal	805	822	841	843
EU-landen	470	473	501	501
Indonesië	263	264	265	264
niet-westers	410	523	675	700
totaal	85	110	147	155
Marokko				
Nederlandse Antillen en Aruba	31	38	48	49
Suriname	101	119	141	144
Turkije	104	131	163	169
Totale bevolking	15 494	15 864	16 306	16 336

1.6 Bevolking naar herkomstgroepering, 1 januari (%)

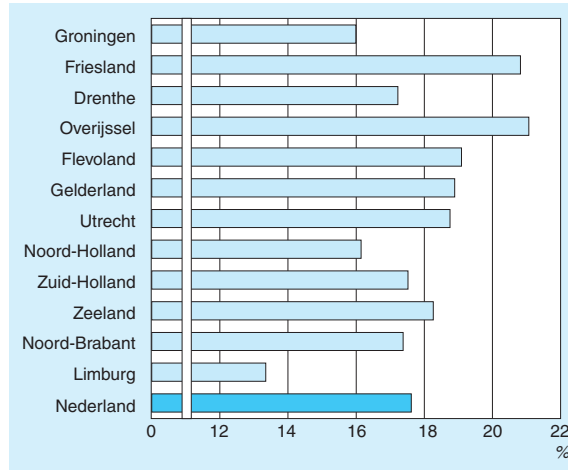
	1996	2000	2005	2006*
Autochtonen	83,9	82,5	80,8	80,7
Allochtonen	16,1	17,5	19,2	19,3
westers	8,6	8,6	8,7	8,7
niet-westers	7,6	8,9	10,4	10,5

1.7 Huishoudens naar type, 1 januari (x 1 000)

	1995	2000	2004	2005
Eenpersoonshuishouden	2 109	2 272	2 424	2 449
Meerpersoonshuishouden	4 360	4 529	4 625	4 642
samenwonend paar zonder kind(eren)	1 843	2 016	2 052	2 062
niet-gehuwd	419	495	495	499
gehuwd	1 425	1 521	1 556	1 564
samenwonend paar met kind(eren)	2 112	2 082	2 092	2 087
niet-gehuwd	100	163	232	249
gehuwd	2 012	1 920	1 860	1 839
eenouderhuishouden	361	384	434	444
overig	44	46	48	48
Totaal	6 469	6 801	7 049	7 091

Bevolking

1.8 Huishoudens met drie of meer kinderen, 1 januari 2005

1.9 Huishoudens naar grootte, 1 januari (x 1 000)

	1995	2000	2004	2005
1 persoon	2 109	2 272	2 424	2 449
2 personen	2 058	2 242	2 302	2 318
3 personen	903	897	905	906
4 personen	957	944	969	973
5 personen	441	446	449	445
Totaal	6 469	6 801	7 049	7 091
Gem. huishoudensgrootte (abs.)	2,35	2,30	2,28	2,27

1.10 Bevolking naar positie in het huishouden, 1 januari (x 1 000)

	1995	2000	2004	2005
In particulier huishouden	15 176	15 640	16 043	16 092
thuiswonend kind	4 546	4 541	4 635	4 635
alleenstaand	2 109	2 272	2 424	2 449
samenwonend	7 910	8 196	8 286	8 299
niet gehuwd				
zonder kind(eren)	837	989	990	997
met kind(eren)	199	326	463	497
gehuwd				
zonder kind(eren)	2 849	3 042	3 113	3 128
met kind(eren)	4 025	3 839	3 721	3 677
eenouder	361	384	434	444
overig	250	246	264	266
In institutioneel huishouden	248	224	215	213

Bevolking

1.11 Bevolking in institutionele huishoudens, 1 januari (x 1 000)

	1995	2000	2004	2005
Verzorgingshuis	119	105	99	98
Verpleeghuis	38	32	29	28
Zwakzinnigeninrichting	30	27	23	23
Psychiatrische inrichting	13	12	11	11
Gezinsvervangend tehuis e.d.	34	36	40	41
Opleidingsinternaat	3	3	3	3
Klooster	9	6	6	5
Gevangenis	2	3	3	3
Totaal	248	224	215	213

1.12 Bevolking in institutionele huishoudens naar burgerlijke staat, 1 januari (x 1 000)

	1995	2000	2004	2005
Mannen				
ongehuwd	51,8	50,6	51,0	50,9
gehuwd	13,3	11,4	11,2	11,1
verweduwd	15,5	13,2	12,5	12,6
gescheiden	4,4	5,2	6,2	6,3
totaal	85,0	80,5	80,9	81,0
Vrouwen				
ongehuwd	56,3	48,2	44,1	43,3
gehuwd	12,8	11,0	10,7	10,6
verweduwd	86,6	76,9	71,3	70,3
gescheiden	7,0	7,4	7,9	8,0
totaal	162,7	143,5	134,0	132,2

1.13 Geboorte; kerncijfers levendgeborenen (x 1 000)

	1995	2000	2004	2005*
Totaal	191	207	194	188
Geslacht				
jongens	98	106	99	96
meisjes	93	101	95	92
Rangnummer uit de moeder				
1e kind	85	96	88	85
2e kind	70	74	71	70
3e kind	25	26	25	24
4e en volgende kind	11	11	10	9
Legitimiteit				
echtelijk	161	155	131	122
niet-echtelijk	30	52	63	66
Levendgeborenen per 1 000 inwoners	12,3	13,0	11,9	11,5
Levendgeborenen per 1 000 vrouwen van 15 tot 50 jaar	47,3	52,4	49,3	47,8
Totaal vruchtbaarheidscijfer	1,5	1,7	1,7	1,7

Bevolking

1.14 Levendgeborenen naar leeftijd van de moeder (x 1 000)

	1995	2000	2004	2005*
15 tot 20 jaar	1,9	2,5	2,2	2,0
20 tot 25 jaar	18,4	17,5	17,4	16,6
25 tot 30 jaar	62,7	57,4	49,3	48,9
30 tot 35 jaar	76,2	87,1	79,0	73,9
35 tot 40 jaar	27,5	36,8	39,7	40,0
40 tot 45 jaar	3,6	5,2	6,2	6,3
45 jaar en ouder	0,2	0,2	0,2	0,2
Totaal	190,5	206,6	194,0	187,9

1.15 Gemiddelde leeftijd moeder bij geboorte van het kind

	1995	2000	2004	2005*
1e kind	28,6	29,1	29,4	29,4
2e kind	30,7	31,4	31,8	31,8
3e kind	32,1	32,9	33,3	33,3
4e en volgende kind	34,1	34,7	35,0	35,1
Totaal	30,2	30,7	31,0	31,1

1.16 Doodgeborenen naar zwangerschapsduur

	1995	2000	2003	2004
Totaal				
24 weken en meer	1 222	1 253	1 124	1 013
28 weken en meer	961	1 000	928	795
Per 1 000 geboren				
24 weken en meer	6,4	6,0	5,6	5,2
28 weken en meer	5,0	4,8	4,6	4,1

1.17 Geboorten, enkel- en meervoudig (x 1 000)

	1995	2000	2003	2004
Enkelvoudige geboorten	185,1	200,2	193,8	187,6
Meervoudige geboorten	3,1	3,7	3,7	3,6
tweeling				
twee jongens	1,1	1,2	1,2	1,1
een jongen en een meisje	1,0	1,3	1,3	1,2
twee meisjes	1,0	1,1	1,1	1,2
totaal	3,1	3,6	3,6	3,5
drie- en meervoudig	0,1	0,1	0,1	0,1
Totaal	188,2	203,9	197,5	191,2

Bevolking

1.18 Allochtone levendgeborenen naar geboorteland van de ouder(s) (x 1 000)

	1995	2000	2003	2004
<i>Niet-westers</i>				
Nederlandse Antillen en Aruba	1,7	2,1	2,3	2,2
Marokko	5,8	7,5	8,0	8,2
Somalië	0,9	1,1	0,9	0,7
Suriname	4,4	4,8	4,3	4,1
Turkije	6,5	7,0	6,4	6,3
Totaal	25,9	32,6	33,0	33,0
<i>Westers</i>				
België	1,1	1,2	1,1	1,2
Duitsland	2,0	2,3	2,2	2,2
Indonesië	1,5	1,1	1,0	1,0
Verenigd Koninkrijk	0,9	1,0	1,1	1,1
Voormalig Joegoslavië	0,9	1,1	1,2	1,2
Totaal	10,8	12,1	12,2	12,5
<i>Totaal</i>	36,7	44,7	45,2	45,5

1.19 Sterfte; kerncijfers

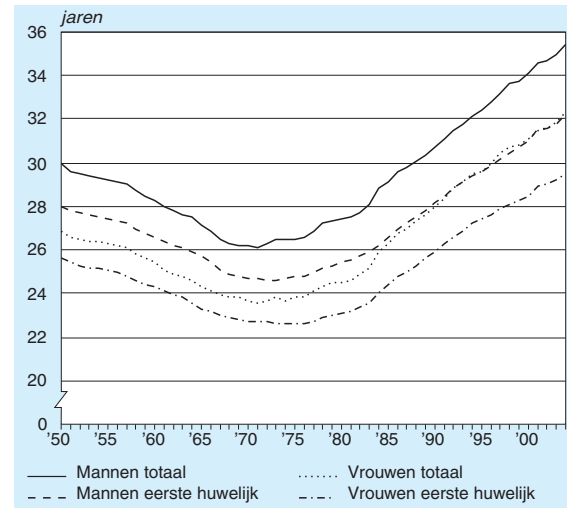
	1995	2000	2004	2005*
Overledenen (x 1 000)				
mannen	68,2	68,8	66,4	66,4
vrouwen	67,4	71,8	70,2	70,3
totaal	135,7	140,5	136,6	136,7
Zuigelingensterfte (x 1 000)	1,0	1,1	0,9	0,9
Perinatale sterfte (x 1 000)	1,5	1,6	1,3	.
Overledenen per 1 000 inwoners	8,8	8,8	8,4	8,4
Gestandaardiseerde sterfte per 1 000 inwoners				
mannen	8,6	7,9	7,0	.
vrouwen	8,1	8,0	7,4	.
totaal	8,4	8,0	7,3	.
Zuigelingensterfte per 1 000 levendgeborenen	5,5	5,1	4,4	4,9
Perinatale sterfte per 1 000 geboren	8,1	7,8	6,6	.
Levensverwachting bij geboorte				
mannen	74,6	75,5	76,9	76,7
vrouwen	80,4	80,6	81,4	81,2
Gem. leeftijd bij overlijden				
mannen	71,4	71,9	72,5	73,1
vrouwen	77,8	78,2	78,6	78,8

Bevolking

1.20 Overledenen naar geslacht en leeftijd (x 1 000)

	1995	2000	2004	2005*
<i>Mannen</i>				
0 tot 20 jaar	1,2	1,1	0,9	0,9
20 tot 40 jaar	2,1	1,8	1,5	1,4
40 tot 60 jaar	8,1	8,8	8,6	8,1
60 tot 80 jaar	33,6	32,7	30,3	29,9
80 jaar en ouder	23,2	24,3	25,0	26,1
Totaal	68,2	68,8	66,4	66,4
<i>Vrouwen</i>				
0 tot 20 jaar	0,8	0,8	0,6	0,7
20 tot 40 jaar	1,2	1,1	0,9	0,9
40 tot 60 jaar	5,1	5,9	6,2	6,1
60 tot 80 jaar	21,9	22,1	20,5	20,2
80 jaar en ouder	38,5	41,9	42,0	42,5
Totaal	67,4	71,8	70,2	70,3

1.21 Gemiddelde leeftijd bij huwelijkssluiting

Bevolking

1.22 Huwelijkssluiting en partnerschapsregistratie; kerncijfers

	1995	2000	2004	2005*
Huwelijkssluitingen (x 1 000)				
twee mannen			0,6	0,6
een man en een vrouw	81,5	88,1	72,2	72,7
twee vrouwen			0,6	0,6
totaal	81,5	88,1	73,4	73,8
Partnerschapsregistraties (x 1 000)				
twee mannen		0,8	0,3	0,3
een man en een vrouw		1,3	10,6	10,7
twee vrouwen		0,8	0,3	0,3
totaal		2,9	11,2	11,3
Huwelijkssluitingen per 1 000 inwoners	5,3	5,5	4,5	4,5
Partnerschapsregistraties per 1 000 inwoners		0,2	0,7	0,7
Gem. leeftijd bij huwelijkssluiting				
mannen	32,4	34,1	35,4	35,8
vrouwen	29,6	31,1	32,3	32,8

1.23 Huwende personen naar burgerlijke staat voor het huwelijk (x 1 000)

	1995	2000	2004	2005*
Mannen				
ongehuwd	64,7	67,0	54,7	55,2
verweduwd	1,2	1,8	1,6	1,7
gescheiden	13,5	15,8	13,2	13,5
totaal	79,4	84,6	69,5	70,5
Vrouwen				
ongehuwd	64,5	66,8	54,9	55,0
verweduwd	0,9	1,4	1,4	1,4
gescheiden	12,5	14,6	12,5	12,7
totaal	77,9	82,8	68,8	69,0

1.24 Huwelijksjubilea (x 1 000)

	1998	2000	2004	2005
12,5 jaar	69	74	77	75
25 jaar	86	79	63	60
40 jaar	52	50	56	60
50 jaar	26	22	27	28
60 jaar	3	4	4	3

Bevolking

1.25 Huwelijksontbinding (x 1 000)

	1995	2000	2004	2005*
Door:				
overlijden man	41,6	41,1	38,9	38,6
overlijden vrouw	16,8	17,9	17,8	17,7
echtscheiding	34,2	34,7	31,1	32,9
Totaal	92,5	93,6	87,8	89,2

1.26 Van echt scheidenden naar leeftijd (x 1 000)

	1995	2000	2004	2005*
Mannen	31,6	32,5	29,1	30,9
jonger dan 30 jaar	3,7	2,2	1,4	1,4
30 tot 40 jaar	12,7	12,6	9,3	9,3
40 tot 50 jaar	9,9	11,0	11,5	12,5
50 jaar en ouder	5,4	6,8	6,8	7,6
Vrouwen	32,6	33,2	30,0	31,8
jonger dan 30 jaar	6,9	4,8	3,2	3,1
30 tot 40 jaar	13,2	14,1	11,5	11,8
40 tot 50 jaar	8,9	9,9	10,7	11,8
50 jaar en ouder	3,7	4,5	4,5	5,1

1.27 Huwelijksontbinding; kerncijfers

	1995	2000	2003	2004
Huwelijksontbindingen totaal per 1 000 inwoners	6,0	5,9	5,5	5,4
Huwelijksontbindingen door echtscheiding per 1 000 inwoners	2,2	2,2	1,9	1,9
Huwelijksontbindingen door overlijden per 1 000 echtparen				
mannen	11,7	11,6	11,4	11,1
vrouwen	4,7	5,1	5,1	5,1
totaal	16,5	16,6	16,5	16,1
Echtscheidingspercentage	31,7	33,9	32,2	32,3
Gemiddelde huwelijksduur bij echtscheiding	12,2	12,9	13,6	13,6
Gemiddelde leeftijd bij echtscheiding				
mannen	40,4	41,9	43,0	43,3
vrouwen	37,7	39,0	40,0	40,3
Gemiddelde leeftijd overleden gehuwden				
mannen	71,9	72,7	73,1	73,2
vrouwen	68,5	69,2	69,5	69,5
Gemiddelde leeftijd achterblijvende partner				
mannen	70,4	71,0	71,2	71,3
vrouwen	68,4	69,2	69,7	69,8

Bevolking

1.28 Binnen Nederland verhuisde personen (x 1 000)

	1995	2000	2004	2005*
Binnen gemeenten	1 111	972	970	1 016
Tussen gemeenten	606	614	618	648
binnen provincies	358	359	371	387
tussen provincies	248	255	247	261
Totaal	1 717	1 586	1 588	1 664

1.29 Verhuisde personen naar geslacht en leeftijd (x 1 000)

	1995	2000	2004	2005*
--	------	------	------	-------

Binnen gemeenten verhuisd

Mannen				
jonger dan 20 jaar	120	110	112	116
20 tot 40 jaar	308	251	239	249
40 tot 65 jaar	99	95	100	108
65 tot 85 jaar	30	27	27	29
85 jaar en ouder	4	5	5	5
totaal	562	488	484	506
Vrouwen				
jonger dan 20 jaar	121	111	113	118
20 tot 40 jaar	282	236	234	245
40 tot 65 jaar	84	81	85	91
65 tot 85 jaar	48	42	41	41
85 jaar en ouder	14	14	14	15
totaal	550	484	487	510

Tussen gemeenten verhuisd

Mannen				
jonger dan 20 jaar	62	68	70	72
20 tot 40 jaar	178	171	164	171
40 tot 65 jaar	50	56	59	64
65 tot 85 jaar	12	11	11	12
85 jaar en ouder	2	2	2	2
totaal	304	307	307	321
Vrouwen				
jonger dan 20 jaar	64	71	75	79
20 tot 40 jaar	174	171	168	176
40 tot 65 jaar	41	46	48	52
65 tot 85 jaar	17	15	15	15
85 jaar en ouder	6	5	5	5
totaal	302	307	311	327

Bevolking

1.30 Buitenlandse migratie naar geboorteland (x 1 000)

	1995	2000	2004	2005*
<i>Immigratie</i>				
Werelddelen				
Afrika	12,7	17,8	10,8	9,1
Amerika	11,4	22,4	13,0	12,2
Azië	16,3	24,3	14,8	15,1
Europa	54,8	66,9	54,5	56,2
Oceanië	0,7	1,3	1,0	1,1
Landen				
totaal EU-landen	16,2	21,8	17,6	25,9
China	1,5	2,6	3,5	3,3
Duitsland	5,7	5,2	5,1	5,4
voormalig Joegoslavië	7,6	4,8	1,0	0,9
Marokko	3,2	4,5	3,7	2,3
Nederland	21,4	23,8	19,4	21,1
Nederlandse Antillen en Aruba	3,3	10,2	3,0	2,4
voormalige Sovjet-Unie	2,2	6,1	3,1	2,8
Suriname	2,6	3,6	2,9	2,2
Turkije	4,7	5,4	4,6	3,4
Verenigd Koninkrijk	3,5	5,6	3,4	3,0
Totaal	96,1	132,9	94,0	93,6
<i>Emigratie (incl. administratieve correcties)</i>				
Werelddelen				
Afrika	5,9	5,9	11,8	12,3
Amerika	10,1	8,3	11,9	12,6
Azië	6,4	6,8	10,8	13,1
Europa	59,1	57,0	74,7	82,0
Oceanië	0,8	0,8	1,1	1,2
Landen				
totaal EU-landen	14,8	14,5	17,6	18,8
China	0,5	0,5	1,5	1,9
Duitsland	4,2	4,0	4,5	4,4
voormalig Joegoslavië	0,9	1,3	1,9	1,5
Marokko	2,2	1,1	1,6	2,0
Nederland	38,5	37,4	47,4	55,4
Nederlandse Antillen en Aruba	4,0	2,4	4,8	4,8
voormalige Sovjet-Unie	0,3	0,7	1,5	1,8
Suriname	2,1	1,3	1,8	2,2
Turkije	3,0	1,2	2,8	2,8
Verenigd Koninkrijk	4,4	3,4	4,0	3,6
Totaal	82,2	79,0	110,2	121,1

Bevolking

1.31 Alloctonen naar herkomstgroepering, 1 januari (x 1 000)

	1996	2000	2005	2006*
Werelddelen				
Afrika	338	414	510	517
Amerika	439	498	571	577
Azië	573	638	705	709
Europa	1 135	1 209	1 316	1 329
Oceanië	14	17	20	20
Niet-westers				
Afghanistan	5	21	37	37
Angola	3	4	12	11
China	23	30	44	46
Egypte	12	14	19	19
Ethiopië	8	9	10	10
Ghana	12	16	19	19
Hongkong	17	18	18	18
Irak	11	33	44	44
Iran	16	23	29	29
Kaapverdië	17	18	20	20
Marokko	225	262	316	323
Nederlandse Antillen en Aruba	87	107	131	129
Pakistan	14	16	18	18
Somalië	20	29	22	20
Suriname	281	303	329	332
Thailand	6	8	12	13
Turkije	272	309	359	365
Vietnam	13	15	18	18
Totaal	1 171	1 409	1 699	1 723
Westers				
Totaal EU-landen	732	739	812	817
Australië	10	12	14	14
Canada	10	11	13	13
Hongarije	11	12	13	13
Indonesië	412	405	396	393
Polen	25	29	40	46
Verenigde Staten	23	27	30	31
Voormalig Joegoslavië	56	67	76	76
Voormalige Sovjet-Unie	13	23	44	46
Totaal	1 328	1 367	1 424	1 429
Totaal	2 499	2 775	3 123	3 152

Bevolking

1.32 Eerste generatie allochtonen naar herkomstgroepering, 1 januari (x 1 000)

	1996	2000	2005	2006*
Werelddelen				
Afrika	220	254	295	292
Amerika	278	306	337	336
Azië	268	315	357	357
Europa	513	550	610	616
Oceanië	5	6	7	7
Niet-westers				
Afghanistan	5	20	32	32
Angola	2	3	9	8
China	16	20	31	32
Egypte	8	9	11	11
Ethiopië	6	7	7	7
Ghana	9	11	12	12
Hongkong	10	10	10	10
Irak	10	30	36	35
Iran	15	20	24	24
Kaapverdië	11	11	12	12
Marokko	141	153	168	169
Nederlandse Antillen en Aruba	56	69	82	80
Pakistan	10	10	11	11
Somalië	17	21	15	14
Suriname	179	183	188	188
Thailand	4	5	9	10
Turkije	167	178	196	196
Vietnam	10	10	12	12
Totaal	762	886	1 024	1 023
Westers				
Totaal EU-landen	261	267	311	316
Australië	3	4	5	5
Canada	3	4	5	5
Hongarije	5	5	6	6
Indonesië	149	141	131	129
Polen	13	16	25	30
Verenigde Staten	14	17	19	19
Voormalig Joegoslavië	44	50	54	54
Voormalige Sovjet-Unie	8	16	34	35
Totaal	523	545	582	586
Totaal	1 284	1 431	1 607	1 609

Bevolking

1.33 Tweede generatie allochtonen naar herkomstgroepering, 1 januari (x 1 000)

	1996	2000	2005	2006*
Werelddelen				
Afika	118	159	215	225
Amerika	161	192	234	240
Azië	305	323	348	352
Europa	622	659	706	713
Oceanië	9	11	12	13
Niet-westers				
Afghanistan	0	2	5	5
Angola	1	1	2	2
China	8	10	13	14
Egypte	4	5	8	8
Ethiopië	2	2	3	3
Ghana	3	5	7	7
Hongkong	7	7	8	8
Irak	1	4	8	9
Iran	2	3	5	5
Kaapverdië	6	7	8	9
Marokko	85	110	147	155
Nederlandse Antillen en Aruba	31	38	48	49
Pakistan	4	6	7	7
Somalië	3	7	7	6
Suriname	101	119	141	144
Thailand	2	2	3	4
Turkije	104	131	163	169
Vietnam	3	4	6	6
Totaal	410	523	675	700
Westers				
Totaal EU-landen	470	473	501	501
Australië	7	8	9	10
Canada	6	7	8	8
Hongarije	7	7	7	7
Indonesië	263	264	265	264
Polen	12	13	15	16
Verenigde Staten	8	10	12	12
Voormalig Joegoslavië	13	17	22	23
Voormalige Sovjet-Unie	5	7	10	11
Totaal	805	822	841	843
Totaal	1 215	1 344	1 516	1 543

Bevolking

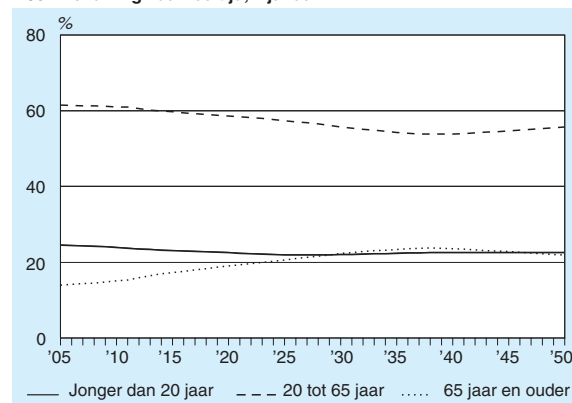
1.34 Wijzigingen van nationaliteit naar voorgaande nationaliteit (x 1 000)

	1995	2000	2003	2004
Verkrijging van het Nederlanderschap (anders dan door geboorte)	71,4	50,0	28,8	26,2
Afrikaans	19,5	18,1	8,6	7,1
Amerikaans	5,6	3,6	2,2	2,3
Aziatisch	7,1	8,3	4,2	3,3
Europees	38,6	12,6	7,1	6,8
Oceanisch	0,1	0,0	0,1	0,1
Chinees	0,8	1,0	0,7	0,7
Iraaks	0,5	2,4	0,8	0,5
Iraans	1,4	1,4	0,2	0,1
Marokkaans	13,5	13,5	7,1	5,9
Somalisch	1,7	1,6	0,2	0,1
Surinaams	4,0	2,0	1,2	1,4
voormalig Joegoslavisch	1,7	3,8	0,5	0,6
voormalig Sovjet-Russisch	.	1,1	0,5	0,5
zonder of onbekend	0,6	7,4	6,6	6,7
Verlies van het Nederlanderschap	0,1	0,2	0,2	0,4

1.35 Verkrijging van het Nederlanderschap (anders dan door geboorte) naar soort regeling (x 1 000)

	1995	2000	2003	2004
Erkenning	0,5	0,8	0,3	
Adoptie	0,5	0,9	0,7	0,9
Optie	2,5	2,3	3,3	4,7
Naturalisatie	67,9	45,9	24,6	20,6
zelfstandig	42,2	30,8	17,5	13,3
mede	25,8	15,1	7,1	7,3
Totaal	71,4	50,0	28,8	26,2

1.36 Bevolking naar leeftijd, 1 januari

Bevolking

1.37 Bevolkingsprognose; kerncijfers bevolking

	2010	2020	2030	2050
Bevolking naar leeftijd, 1 januari (x 1 000)				
jonger dan 20 jaar	3 939	3 772	3 743	3 801
20 tot 40 jaar	4 151	4 151	4 266	4 189
40 tot 65 jaar	5 891	5 689	5 223	5 219
65 tot 80 jaar	1 865	2 482	2 805	2 419
80 jaar en ouder	616	707	985	1 277
totaal	16 462	16 800	17 022	16 906
Bevolkingsmutatie (x 1 000)				
levendgeborenen	179	184	189	184
overledenen	150	169	199	225
immigratie	109	116	116	115
emigratie	105	105	98	85
migratiesaldo (incl. administratieve correcties)	3	12	17	30
Totaal vruchtbaarheidscijfer	1,75	1,75	1,75	1,75
Levensverwachting bij de geboorte (jaren)				
mannen	77,5	78,4	78,8	79,6
vrouwen	81,5	82,1	82,4	82,6
Bevolking naar leeftijd, 1 jan. (%)				
jonger dan 20 jaar	23,9	22,5	22,0	22,5
20 tot 65 jaar	61,0	58,6	55,7	55,7
65 jaar en ouder	15,1	19,0	22,3	21,9
Demografische druk, 1 jan. (%)				
totaal	63,9	70,7	79,4	79,7
groene druk	39,2	38,3	39,4	40,4
grijze druk	24,7	32,4	39,9	39,3

1.38 Alloctonenprognose; alloctonen en autoctonen, 1 januari

	2010	2020	2030	2050
Totaal (x 1 000)				
niet-westerse alloctonen	1 831	2 103	2 354	2 800
westerse alloctonen	1 463	1 644	1 812	2 226
autoctonen	13 169	13 052	12 855	11 880
totaal	16 462	16 800	17 022	16 906
Aandeel (%)				
niet-westerse alloctonen	11,1	12,5	13,8	16,6
westerse alloctonen	8,9	9,8	10,6	13,2
autoctonen	80,0	77,7	75,5	70,3

Bevolking

1.39 Allochtonenprognose; allochtonen, 1 januari (x 1 000)

	2010	2020	2030	2050
<i>Eerste generatie</i>	1 627	1 830	2 023	2 397
Niet-westers	1 021	1 084	1 160	1 266
Afrika	108	98	103	133
Azië	229	262	303	381
Latijns-Amerika	49	60	71	93
Marokko	171	179	183	175
Nederlandse Antillen en Aruba	78	85	95	120
Suriname	186	187	185	158
Turkije	200	212	220	205
Westers	606	746	862	1 132
Europese Unie	326	427	534	824
overig Europa	119	147	168	187
Indonesië	118	97	78	54
overig buiten Europa	44	76	82	66
<i>Tweede generatie</i>	1 666	1 918	2 144	2 628
Niet-westers	809	1 020	1 194	1 534
Afrika	84	104	118	155
Azië	111	168	223	339
Latijns-Amerika	33	49	67	108
Marokko	181	228	253	284
Nederlandse Antillen en Aruba	55	68	85	129
Suriname	156	175	189	209
Turkije	189	228	259	309
Westers	857	899	950	1 094
Europese Unie	522	535	561	710
overig Europa	38	63	87	134
Indonesië	263	257	245	175
overig buiten Europa	35	44	57	76

1.40 Huishoudensprognose; huishoudens naar type en grootte, 1 januari (x 1 000)

	2010	2020	2030	2050
Totaal	7 350	7 832	8 116	8 088
Huishoudentype				
eenpersoonshuishouden	2 705	3 110	3 389	3 458
meerpersoonshuishouden	4 646	4 722	4 726	4 631
paren	4 105	4 116	4 068	3 881
met eenouder	490	554	607	700
overig	50	52	51	49
Huishoudensgrootte				
1 persoon	2 705	3 110	3 389	3 458
2 personen	2 319	2 471	2 582	2 561
3 personen	896	875	793	724
4 personen	1 003	997	983	982
5 personen	428	379	368	363
gemiddelde huishoudensgrootte (abs.)	2,24	2,14	2,10	2,09

Bevolking

1.41 Huishoudensprognose; bevolking naar positie in het huishouden, 1 januari (x 1 000)

	2010	2020	2030	2050
<i>Mannen</i>				
Alleenstaand	1 254	1 448	1 575	1 626
Samenwonend	4 120	4 131	4 083	3 896
Thuiswonend	2 466	2 398	2 373	2 408
Eenouder	87	108	118	137
In overig huishouden	139	141	138	121
Wonend in instelling	65	52	62	73
Totaal	8 132	8 279	8 348	8 262
<i>Vrouwen</i>				
Alleenstaand	1 450	1 662	1 814	1 832
Samenwonend	4 105	4 116	4 068	3 881
Thuiswonend	2 116	2 044	2 026	2 059
Eenouder	403	446	489	563
In overig huishouden	138	151	156	160
Wonend in instelling	118	102	120	149
Totaal	8 331	8 521	8 673	8 644

2. Gezondheid en welzijn

Minder contact met huisarts

In 2005 had bijna driekwart van de bevolking minimaal een keer contact met de huisarts. Het gemiddelde aantal contacten per persoon bedroeg 3,6. Sinds 2001 vertoont het percentage personen dat contact met de huisarts heeft en het gemiddeld aantal contacten per persoon een dalende trend. Huisartsen leggen ook steeds minder thuisvisites af. Begin jaren tachtig bestond 15 procent van alle contacten uit huisbezoeken. In 2005 was dat nog maar 4 procent. Het aandeel telefonische consulten verdubbelde daarentegen in dezelfde periode.

Meer ziekenhuisopnamen

In 2004 lag het aantal personen met een eerste ziekenhuisopname (in vijf jaar) 14 procent hoger dan in 2000. Dat hangt voor een belangrijk deel samen met het wegwerken van wachtlijsten voor een aantal operaties, zoals voor staar, heup- en knie-artrose.

Er zijn ook ontwikkelingen in het optreden van ziekten. Zo steeg het aantal personen met een eerste opname voor huidkanker met bijna 70 procent. Bij vrouwen steeg het aantal eerste opnamen voor longkanker met 25 procent. Het aantal mannen met longkanker is na een jarenlange daling gestabiliseerd. Het aantal eerste opnamen voor acuut hartinfarct is opvallend gedaald; met 12 procent. Het aantal overledenen aan longkanker en hartinfarct vertoont dezelfde trend als het aantal opnames hiervoor.

Stijging zorguitgaven loopt sterk terug

De zorguitgaven zijn in 2004 met 4,5 procent gestegen ten opzichte van 2003. In eerdere jaren was de stijging aanzienlijk hoger. De stijging is onder meer teruggelopen door een gematigde loonkostenstijging in zorginstellingen. Ook de tarieven van vrije beroepsbeoefenaren zijn nauwelijks verhoogd. Verder zijn de vergoedingen in het kader van de Ziekenfondswet en de AWBZ beperkt. Het aandeel van de zorguitgaven in het BBP is verder opgelopen tot 12,3 procent.

Gezondheid en welzijn

2.1 Gezondheid en functionele beperkingen (%)

	2001	2004	2005
Ervaren gezondheid, 0 jaar en ouder			
zeer goed	25,3	25,5	25,5
goed	55,5	54,9	54,4
gaat wel	15,7	15,5	16,2
(zeer) slecht	3,6	4,1	3,9
Psychische gezondheid, 12 jaar en ouder in afgelopen 4 weken:			
erg zenuwachtig	5,9	5,2	5,2
zat in de put	3,5	3,3	3,5
minder kalm en rustig	18,2	17,4	17,1
neerslachtig en somber	5,6	5,7	5,6
minder gelukkig	16,4	16,2	16,9
Functionele beperkingen, 12 jaar en ouder ernstige problemen met:			
horen	2,6	2,5	3,0
zien	3,5	4,3	5,0
bewegen	7,4	8,3	8,1

2.2 Langdurige aandoeningen (% van totale bevolking)

	2001	2004	2005
Migraine	14,2	11,9	12,6
Hoge bloeddruk	8,6	9,9	11,1
Gewrichtsslijtage	8,2	9,6	9,7
Aandoening nek/schouder	8,1	8,8	9,2
Rugaandoening	8,1	9,1	9,2
Astma/cara	7,0	7,3	8,2
Aandoening elleboog/pols	5,8	5,6	5,5
Eczeem	4,5	4,4	4,7
Kanker	3,5	4,3	4,7
Gewrichtsontsteking	3,3	4,1	4,0
Incontinentie	3,6	3,7	3,7
Suikerziekte	2,8	3,1	3,4
Darmstoornis	2,5	2,7	2,7
Duizelig	2,4	2,2	2,6
Hartinfarct	2,0	2,3	2,3
Beroerte	1,2	1,5	1,9
Psoriasis	1,5	1,7	1,8
Vernauwing bloedvaten	1,5	1,7	1,7
Hartaandoening	1,2	1,5	1,4
Andere langdurige aandoening	7,9	7,6	7,5

2.3 Roken en alcohol, 12 jaar en ouder

	2001	2004	2005
Rokers (%)	33,3	29,6	29,5
Zware rokers (%)	9,8	7,4	7,7
Rokers: sigaretten per dag	12,4	11,4	11,7
Drinkt nooit alcohol (%)	18,2	19,4	18,6
Zware drinkers (%)	13,6	11,9	10,8
Drinkers: glazen per dag	1,5	1,4	1,4

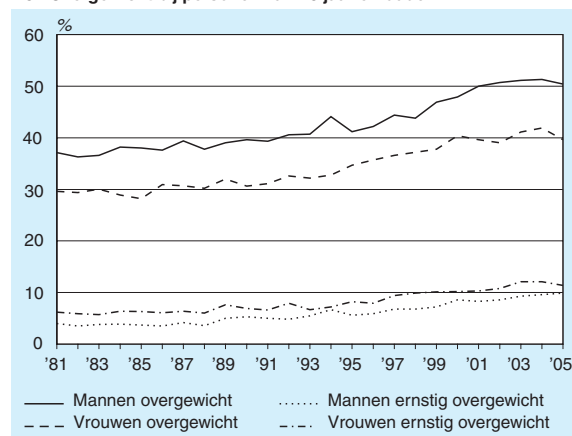

Gezondheid en welzijn

2.4 Lichamelijke activiteit, 12 jaar en ouder

	2001	2004	2005
Voldoet aan norm gezond bewegen (%)	52	53	55
Activiteit (minuten per week)			
woon-werk/school-verkeer	54	58	55
werkzaamheden op werk/school	934	867	885
huishoudelijk werk	680	646	649
vrije tijd (bijv. wandelen, fietsen en tuinieren)	413	404	426
sport	130	134	138

2.5 Overgewicht bij personen van 20 jaar en ouder

2.6 Borstvoeding (% kinderen van 0,5 tot 5 jaar)

	1998/ 2000	2002/ 2004	2003/ 2005
Bij de geboorte	69	75	76
Op leeftijd van 6 weken	57	62	64
Op leeftijd van 3 maanden	45	53	53
Op leeftijd van 6 maanden	24	30	31

2.7 Plaats van bevalling (%)

	1998/ 2000	2002/ 2004	2003/ 2005
Ziekenhuis	66	68	69
Thuis	34	32	31
Elders	0	0	0

Gezondheid en welzijn

2.8 Vrouwen en preventie (%)

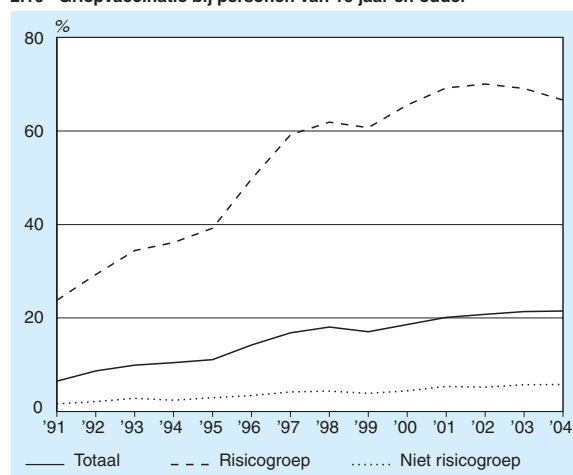
	1995	2001	2004	2005
20 jaar en ouder:				
Uitstrijkje in afgelopen 5 jaar	.	61	60	60
30 jaar en ouder:				
Mammografie in afgelopen 2 jaar	.	44	44	46
16 tot 50 jaar:				
Gebruikt anticonceptiepil	43	43	40	40

2.9 Medische consumptie van de Nederlandse bevolking (in 1 jaar)

	1995	2000	2004	2005
<i>Contact met huisarts</i>				
Gemiddeld aantal contacten	3,8	4,1	3,5	3,6
Personen met contact (%)	75,2	75,6	73,3	73,1
<i>Wijze van contact met huisarts (%)</i>				
bij de huisarts	82,5	81,8	84,1	84,8
huisbezoek	8,3	5,2	3,7	4,0
telefonisch	8,9	12,5	11,5	10,1
anders	0,4	0,5	0,7	1,0
<i>Contact met specialist</i>				
Gemiddeld aantal contacten	1,9	1,8	1,8	1,8
Personen met contact (%)	38,9	38,0	39,0	40,0
<i>Plaats van contact (%)</i>				
in (polikliniek van) ziekenhuis	87,4	90,2	91,0	89,3
anders	12,6	9,8	9,0	10,7
<i>Contact met tandarts</i>				
Gemiddeld aantal contacten	2,1	2,4	2,1	2,3
Personen met contact (%)	74,6	78,2	78,4	77,9
<i>Reden van contact (%)</i>				
pijn	9,3	11,6	13,5	13,4
controle	67,2	63,2	59,9	61,8
behandeling na controle	10,9	11,1	13,3	12,1
(langlopende) behandeling	12,5	14,1	13,3	12,7
<i>Contact met fysiotherapeut</i>				
Gemiddeld aantal contacten	2,5	2,9	2,9	2,9
Personen met contact (%)	13,6	16,2	17,3	16,8
<i>Alternatieve genezer(s)</i>				
Personen met contact (%)	6,2	5,9	7,2	6,5
<i>Riagg; 4 jaar en ouder</i>				
Personen met contact (%)	1,5	1,4	1,3	1,7
<i>Medicijngebruik</i>				
Op recept in 14 dagen (%)	33,2	33,8	36,8	37,1
Zonder recept in 14 dagen (%)	28,5	34,5	38,6	39,0

Gezondheid en welzijn

2.10 Griepvaccinatie bij personen van 16 jaar en ouder

2.11 Overleden mannen naar doodsoorzaak (x 1 000)

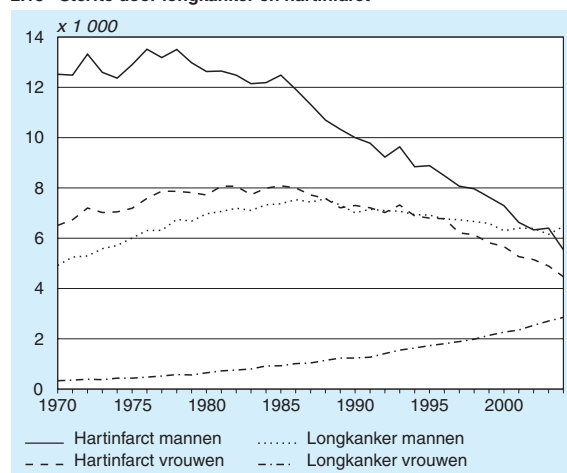
	1996	2000	2003	2004
Kwaadaardige nieuwvormingen	21	21	21	21
w.o.				
luchtpijpvertakkingen en long	7	6	6	6
prostaata	2	2	2	2
Ziekten van hart en vaatstelsel	25	24	23	21
w.o.				
acuut hartinfarct	8	7	6	6
hersenvaatletsels	5	5	4	4
Ziekten van ademhalingsorganen	7	8	7	7
Ziekten van spijsverteringsorganen	2	2	3	2
Totaal endocriene-, voedings- en stofwisselingsziekten	2	2	2	2
Psychische stoornissen	1	1	2	2
Niet-natuurlijke doodsoorzaken	3	3	3	3
w.o.				
wegverkeersongevallen	1	1	1	1
zelfdoding	1	1	1	1
Overige doodsoorzaken	8	8	9	8
Totaal	69	69	69	66

Gezondheid en welzijn

2.12 Overleden vrouwen naar doodsoorzaak (x 1 000)

	1996	2000	2003	2004
Kwaadaardige nieuwvormingen	16	17	17	18
w.o.				
luchtpijpvertakkingen en long	2	2	3	3
borst	4	3	3	3
Ziekten van hart en vaatstelsel	26	26	24	23
w.o.				
acuut hartinfarct	7	6	5	4
hersenvaatletsels	7	7	7	7
Ziekten van ademhalingsorganen	6	7	7	6
Ziekten van de spijsverteringsorganen	3	3	3	3
Totaal endocriene-, voedings- en stofwisselingsziekten	3	3	3	3
Psychische stoornissen	3	4	5	5
Niet-natuurlijke doodsoorzaken	2	2	2	2
w.o.				
wegverkeersongevallen	0	0	0	0
zelfdoding	1	1	0	0
Overige doodsoorzaken	9	11	11	10
Totaal	69	72	73	70

2.13 Sterfte door longkanker en hartinfarct

Gezondheid en welzijn

2.14 Mannen met eerste ziekenhuisopname voor enkele diagnoses, gestandaardiseerd voor leeftijd (per 10 000 inwoners)

	2000	2003	2004
Kwaadaardige nieuwvormingen	37,0	38,6	40,7
w.o.			
van luchtpijp(-vertakkingen) en long	6,9	6,4	6,6
van huid	2,6	3,3	4,2
van prostaat	4,6	5,4	6,3
Ziekten van hart- en vaatstelsel	91,1	95,6	99,7
w.o.			
acuut hartinfarct	18,8	17,0	16,1
hersenvaatletsels	15,6	17,2	18,4
Ziekten van ademhalingsorganen	77,4	82,2	80,4
Ziekten van spijsverteringsorganen	84,2	93,3	97,5
Ziekten van spieren, beenderen en bindweefsel	79,3	87,2	93,2
Ziekten van urinewegen en geslachtsorganen	45,8	48,6	50,5
Aandoeningen van perinatale periode	41,0	44,1	45,4
Ongevallen	71,3	76,1	77,4

Bron: Prismant en CBS.

2.15 Vrouwen met eerste ziekenhuisopname voor enkele diagnoses, gestandaardiseerd voor leeftijd (per 10 000 inwoners)

	2000	2003	2004
Kwaadaardige nieuwvormingen	38,9	41,1	42,9
w.o.			
van luchtpijp(-vertakkingen) en long	2,6	3,0	3,3
van huid	2,4	3,4	4,2
van borst	13,6	14,0	14,3
Ziekten van hart- en vaatstelsel	79,1	87,8	91,8
w.o.			
acuut hartinfarct	9,0	8,7	8,4
hersenvaatletsels	15,2	17,2	18,2
Ziekten van ademhalingsorganen	63,6	69,4	69,3
Ziekten van spijsverteringsorganen	69,2	81,3	85,3
Ziekten van spieren, beenderen en bindweefsel	81,3	92,6	99,7
Ziekten van urinewegen en geslachtsorganen	70,4	78,4	82,9
Aandoeningen van perinatale periode	34,7	37,0	38,3
Ongevallen	67,4	72,6	76,3

Bron: Prismant en CBS.

Gezondheid en welzijn

2.16 Kerncijfers zorg

	1998	2000	2003	2004
Uitgaven (mln euro)				
gezondheidszorg	23 344	26 526	35 786	37 335
welzijnszorg	12 032	14 053	19 906	20 849
beleids- en beheersorganisaties	1 433	1 518	1 837	1 933
totaal	36 810	42 097	57 529	60 116
Uitgaven per hoofd v.d. bevolking (euro)				
als % BBP	10,4	10,5	12,1	12,3
Financieringsbronnen (mln euro)				
overheid en soc. verzekeringen	25 476	28 753	39 361	40 813
particuliere zorgverzekeringen	5 020	5 705	7 841	8 668
overige financieringsbronnen	6 313	7 639	10 327	10 635

2.17 Indexcijfers van zorg (1998=100)

	1998	2000	2003	2004
Uitgaven				
gezondheidszorg	100	114	153	160
welzijnszorg	100	117	165	173
per hoofd van de bevolking gecorrigeerd voor prijsveranderingen	100	113	151	158
	100	105	121	126

2.18 Uitgaven aan zorg naar actoren (mln euro)

	1998	2000	2003	2004
Ziekenhuizen	8 755	9 886	13 572	14 359
Geestelijke gezondheidszorg	2 262	2 572	3 540	3 797
Praktijken van (para-)medici	4 610	5 106	6 784	7 054
Genees- en hulpmiddelen	5 026	5 859	7 555	7 707
Ouderenzorg	7 641	8 673	12 272	12 722
Gehandicaptenzorg	2 858	3 349	4 789	5 210
Beleid en beheer	1 433	1 518	1 837	1 933
Overig	4 225	5 134	7 180	7 334
Totaal	36 810	42 097	57 529	60 116

3. Leefsituatie

Familie en vrienden belangrijk

Nederlanders hechten veel waarde aan sociale contacten. Vooral de banden met de familie worden goed onderhouden. In 2004 had 85 procent van de mensen van 12 jaar en ouder minstens een keer per week contact met familie. Dat is iets meer dan in 1997. Slechts 2 procent van de bevolking had zelden of nooit contact met familieleden. Dat aandeel is al jaren stabiel. Ook hadden Nederlanders in 2004 vaker contact met vrienden en kennissen. Negen van de tien personen spendeerden minimaal twee keer per maand tijd aan vrienden of kennissen. Bijna driekwart maakte deel uit van een vaste vriendengroep.

Internetgebruik wijdverbreid

Het internet is volkomen ingeburgerd in de Nederlandse samenleving. Ruim acht van de tien mensen konden in 2005 thuis internetten. Zes van de tien hadden daarbij de beschikking over een internetaansluiting met breedbandverbinding. Hoogopgeleiden hebben vaker thuis internet dan laagopgeleiden. Ze maken er ook frequenter gebruik van. Laagopgeleiden gaan iets vaker dan gemiddeld het internet op om te chatten of voor activiteiten in het kader van een opleiding of cursus. De internetactiviteiten van hoogopgeleiden betreffen vaker het opzoeken van informatie, het kopen en verkopen van goederen en diensten en bankieren.

Sporten favoriete vrijetijdsbesteding

Sporten mag zich verheugen in een groeiende belangstelling. In 2004 was 30 procent van de Nederlanders van 18 jaar en ouder lid van een sportvereniging. In 1997 was dat nog een kwart. Ook het aantal uren per week dat gesport wordt, nam toe. Bijna 60 procent van de bevolking sportte minstens een uur per week, terwijl 15 procent meer dan vijf uur per week aan sport besteedde.

Leefsituatie

3.1 Cultuurparticipatie (%)

	1997	2000	2003	2004
Museum				
12 keer per jaar of meer	3	3	1	1
3 tot 12 keer per jaar	13	14	14	14
Concert				
12 keer per jaar of meer	3	5	4	4
3 tot 12 keer per jaar	16	16	13	13
Toneel				
12 keer per jaar of meer	1	2	1	1
3 tot 12 keer per jaar	7	9	7	7
Bioscoop				
12 keer per jaar of meer	10	10	11	11
3 tot 12 keer per jaar	18	20	20	20

3.2 Recreatieve activiteiten (%)

	1997	2000	2003	2004
Uitstapjes				
12 keer per jaar of meer	50	50	48	48
3 tot 12 keer per jaar	24	22	19	20
Grote speeltuin				
12 keer per jaar of meer	2	3	3	3
3 tot 12 keer per jaar	6	7	6	6
Pretpark				
12 keer per jaar of meer	0	0	1	1
3 tot 12 keer per jaar	5	6	4	4
Grote dierentuin				
12 keer per jaar of meer	1	2	2	1
3 tot 12 keer per jaar	5	5	4	4

3.3 Mediagebruik van personen van 12 jaar en ouder (%)

	1997	2000	2003	2004
Kijkt dagelijks televisiejournaal	77	75	76	76
Abonnement dagblad	62	61	58	56
Leest dagelijks de krant	65	65	62	61
Lid bibliotheek				
ja, en geleend de afgelopen twee maanden	29	27	23	21
ja, en niet geleend de afgelopen twee maanden	10	11	12	11

Leefsituatie

3.4 ICT-gebruik van personen van 12 tot 75 jaar naar hoogst behaalde onderwijsniveau, 2005 (%)

	Lager onderwijsniveau	Middelbaar onderwijsniveau	Hoger onderwijsniveau	Totaal
<i>Personal computer</i>				
Faciliteiten in het huishouden				
toegang tot pc (desktop en laptop)	78	92	95	87
toegang tot desktop computer	76	88	88	83
toegang tot laptop computer	22	33	50	32
Laatst pc gebruikt				
minder dan 3 maanden geleden	72	90	97	84
3 maanden tot 1 jaar geleden	2	1	0	1
meer dan een jaar geleden	4	2	1	3
nog nooit pc gebruikt	22	6	2	12
Frequentie pc-gebruik (% van pc-gebruikers)				
(bijna) dagelijks	67	74	86	75
niet dagelijks maar minstens 1 keer per week	24	21	13	20
niet wekelijks maar minstens 1 keer per maand	5	4	2	4
minder dan 1 keer per maand	3	1	0	2
<i>Internet</i>				
Faciliteiten in het huishouden				
toegang tot internet	73	88	93	83
internet aansluiting met breedbandverbinding	53	64	65	59
pc met internettoegang	73	87	92	82
Laatst internet gebruikt				
minder dan 3 maanden geleden	67	86	95	80
3 maanden tot 1 jaar geleden	2	1	0	1
meer dan een jaar geleden	29	11	4	17
Frequentie internetgebruik (% van internetgebruikers)				
(bijna) dagelijks	62	66	78	68
niet dagelijks maar minstens 1 keer per week	29	27	19	25
niet wekelijks maar minstens 1 keer per maand	7	5	3	5
minder dan 1 keer per maand	2	1	0	1
Internetactiviteiten (% van internetgebruikers)				
versturen/ontvangen van e-mail	85	93	98	92
telefoneren	5	8	6	6
andere communicatie, zoals chatten	55	38	24	40
radio, televisie en kranten	40	47	51	46
baan zoeken of solliciteren	14	21	24	19
informatie over goederen en diensten	79	90	93	87
informatie over diensten in de reisbranche	34	53	62	49
informatie over gezondheid	41	53	55	50
activiteiten t.b.v. opleiding of cursussen	38	28	27	31
bankieren	38	66	72	58
kopen/verkopen van goederen en diensten	32	49	56	45

Leefsituatie

3.5 Vrijwilligerswerk (%)

	1997	2000	2003	2004
Totaal participanten vrijwilligerswerk	60	60	60	60
Georganiseerd vrijwilligerswerk	46	45	42	43
jeugdwerk	4	4	4	4
school	9	9	8	9
verzorging, verpleging	8	7	7	8
sportvereniging	12	14	14	13
hobbyvereniging	5	5	5	4
culturele vereniging	5	5	5	5
levensbeschouwelijke org.	9	9	8	8
vakbond, bedrijfsorganisatie	4	4	2	2
politieke organisatie	1	1	1	1
andere organisatie	8	7	7	7
Informele hulp	31	35	34	35

3.6 Vrijtijdsbesteding (%)

	1997	2000	2003	2004
Lid				
sportvereniging	26	28	29	30
hobbyvereniging	9	9	8	8
muziekschool	18	17	17	16
tekenacademie	6	7	6	7
Lichamelijke sport				
5 uur en meer per week	13	13	14	15
1 tot 5 uur per week	40	41	42	42
Denksport				
5 uur en meer per week	8	8	7	7
1 tot 5 uur per week	21	20	18	19
Zingen, muziek maken				
5 uur en meer per week	5	5	4	4
1 tot 5 uur per week	12	11	11	12
Uren bespelen muziekinstrument				
5 uur en meer per week	3	3	3	3
1 tot 5 uur per week	6	6	7	6
Tekenen, schilderen				
5 uur en meer per week	4	3	2	3
1 tot 5 uur per week	9	9	8	8
Doe-het-zelven eigen woning				
5 uur en meer per week	8	8	7	6
1 tot 5 uur per week	26	26	25	26
Tevredenheid vrijetijdsbesteding				
buitengewoon tevreden	8	7	6	7
zeer tevreden	27	29	29	29
tevreden	48	48	49	48
tamelijk tevreden	12	11	11	11
niet zo tevreden	5	4	4	5

Leefsituatie

3.7 Kerkelijke gezindte en kerkbezoek van personen van 12 jaar en ouder (%)

	1997	2000	2003	2004
Kerkelijke gezindte				
rooms-katholiek	32	31	30	30
protestanse kerk in Nederland	.	.	.	3
Nederlands-hervormd	14	13	13	11
gereformeerd	7	7	6	6
overige kerkelijke gezindte	8	8	9	9
geen kerkelijke gezindte	39	41	42	42
Kerkbezoek				
een keer per week en meer	14	12	12	11
twee tot drie keer per maand	5	5	5	4
een keer per maand	5	5	4	4
minder dan een keer per maand	11	10	9	9
zelden of nooit	66	68	71	72

3.8 Sociale contacten (%)

	1997	2000	2003	2004
Met familieleden				
een keer per week en meer	82	83	85	85
twee keer per maand	9	8	8	7
een keer per maand	5	5	4	4
minder dan een keer per maand	3	2	2	2
zelden of nooit	2	2	1	2
Met buren				
een keer per week en meer	67	66	70	71
een keer per twee weken	11	11	10	10
minder dan een keer per twee weken	14	14	13	13
nooit	8	8	7	7
Met vrienden, kennissen				
een keer per week en meer	77	79	79	80
twee keer per maand	11	11	10	10
een keer per maand	6	6	6	5
minder dan een keer per maand	3	2	2	2
zelden of nooit	3	2	2	2
Maakt deel uit van een groep vrienden				
ja	71	71	72	72
soms	5	6	6	6
nee	24	23	23	22
Sociale contacten oppervlakkig				
ja	20	18	17	18
soms	17	19	21	18
nee	64	63	62	63

Leefsituatie

3.9 Tevredenheid leefsituatie (%)

	1997	2000	2003	2004
Geluk				
erg gelukkig	21	21	21	20
gelukkig	68	68	67	68
niet gelukkig, niet ongelukkig	9	8	8	9
niet zo gelukkig	2	2	3	3
ongelukkig	0	0	1	1
Tevreden met leven dat men leidt				
buitengewoon tevreden	8	9	8	7
zeer tevreden	32	33	34	33
tevreden	47	46	46	47
tamelijk tevreden	9	8	9	8
niet zo tevreden	4	3	4	4

4. Onderwijs

Aantal studenten in het hoger onderwijs blijft stijgen

In 2005/06 stonden 357 duizend personen ingeschreven in het hoger beroepsonderwijs. Dat is 32 procent meer dan tien jaar eerder. Iets meer dan de helft van de hbo'ers is vrouw. Hun aantal is in de afgelopen tien jaar veel sneller toegenomen dan dat van mannen: 40 tegen 24 procent. Aan de universiteiten is het aantal studenten in tien jaar tijd met 15 procent toegenomen, tot 205 duizend personen. Sinds 1999/2000 is het aantal studenten in het wetenschappelijk onderwijs ieder jaar gestegen. Daarvoor was er nog een afname. Ook in het wetenschappelijk onderwijs is het aantal vrouwen in die tien jaar veel sneller toegenomen dan het aantal mannen. Het aandeel mannen en vrouwen is daardoor inmiddels gelijk.

Opleidingsniveau bevolking blijft toenemen

In 2004 had 65 procent van de personen van 15 tot 65 jaar minimaal een afgeronde opleiding op havo, vwo of mbo-niveau 2. Dat was 60 procent in 1996. Een voltooide opleiding op dat niveau wordt gezien als het minimum om succesvol de stap naar de moderne arbeidsmarkt te maken. Een kwart van de bevolking had in 2004 een diploma hoger onderwijs. In 1996 gold dat voor 20 procent van de bevolking. Het aandeel mensen dat hooguit basisonderwijs heeft afgerond, is tussen 1996 en 2004 gedaald van 14 naar 9 procent.

Hogere onderwijsuitgaven

In 2004 besteedden de publieke en private sector samen 27,2 miljard euro aan onderwijs. Dat is bijna 4 procent meer dan een jaar eerder. Het aandeel van de onderwijsuitgaven in het BBP was 5,6 procent.

De overheid gaf 22 miljard euro uit aan onderwijsinstellingen en 2,8 miljard euro aan onderwijsdeelnemers in de vorm van studiefinanciering. Bedrijven en huishoudens besteedden 2,4 miljard euro aan onderwijsinstellingen.

Onderwijs

4.1 Instellingen in het door de overheid bekostigde onderwijs

	1995/96	2000/01	2003/04	2004/05
Basisonderwijs	7 411	7 059	7 007	6 986
Speciaal basisonderwijs	514	368	349	328
Expertisecentra	337	332	324	324
Voortgezet onderwijs (vwo, havo, vmbo, lwoo, praktijk-onderwijs, svo)	1 096	850	679	668
Beroepsopleidende leerweg	141	73	70	68
Beroepsbegeleidende leerweg	73	70	68	67
Hoger beroepsonderwijs	69	62	58	54
Wetenschappelijk onderwijs	13	13	13	13

4.2 Leerlingen/studenten in het door de overheid bekostigde onderwijs (x 1 000)

	1995/96	2000/01	2003/04	2004/05
Basisonderwijs	1 477	1 547	1 548	1 549
Speciaal basisonderwijs	58	52	51	50
Expertisecentra	35	46	54	56
Voortgezet onderwijs	894	894	925	938
Beroepsopleidende leerweg	320	299	317	332
Beroepsbegeleidende leerweg	116	153	162	143
Hoger beroepsonderwijs	271	313	336	346
Wetenschappelijk onderwijs	178	167	190	199

4.3 Gediplomeerden in het door de overheid bekostigde onderwijs (x 1 000)

	1995/96	2000/01	2002/03	2003/04
Voortgezet onderwijs	171	153	158	164
Beroepsopleidende leerweg	75	79	73	79
Beroepsbegeleidende leerweg	36	49	59	60
Hoger beroepsonderwijs	53	56	61	63
Wetenschappelijk onderwijs	28	20	22	23

4.4 Leerlingen basisonderwijs naar denominatie en achterstandsleerlingen (x 1 000)

	1995/96	2000/01	2004/05	2005/06
Openbaar	469	492	480	478
Bijzonder	1 008	1 055	1 069	1 072
protestants-christelijk	414	400	426	428
rooms-katholiek	492	515	522	523
overig bijzonder	102	139	120	121
Achterstandsleerlingen	582	433	368	350
Totaal	1 477	1 547	1 549	1 549

Onderwijs

4.5 Leerlingen in expertisecentra naar afdeling (x 1 000)

	1995/ '96	2000/ '01	2003/ '04	2004/ '05
Basisonderwijs	23,6	30,3	33,6	34,1
op afdeling voor				
zeer moeilijk lerend	6,5	9,0	10,0	9,9
zeer moeilijk opvoedbaar	3,1	3,6	4,0	4,0
dove kinderen	0,4	0,3	0,4	0,4
slechthorende kinderen	1,2	1,2	1,2	1,0
visueel gehandicapten	0,6	0,5	0,5	0,5
lichamelijk gehandicapten	1,4	1,3	1,2	1,3
meervoudig gehandicapten	3,2	4,4	4,5	4,4
ernstige spraakmoeilijkheden	2,8	3,8	4,4	4,8
langdurig zieken	3,2	4,8	5,7	5,9
pedologische instituten	1,3	1,5	1,7	1,8
Voortgezet onderwijs	11,5	15,5	20,5	21,7
op afdeling voor				
zeer moeilijk lerend	3,4	4,9	6,2	6,5
zeer moeilijk opvoedbaar	4,4	6,3	8,9	9,4
dove kinderen	0,2	0,2	0,2	0,2
slechthorende kinderen	1,0	1,2	1,4	1,4
visueel gehandicapten	0,2	0,2	0,2	0,2
lichamelijk gehandicapten	1,1	1,3	1,6	1,4
meervoudig gehandicapten	0,5	0,6	0,5	0,7
langdurig zieken	0,7	0,8	1,4	1,6
pedologische instituten	0,1	0,1	0,1	0,1
Totaal	35,1	45,8	54,1	55,7

4.6 Leerlingen in het voortgezet onderwijs (x 1 000)

	2000/ '01	2002/ '03	2003/ '04	2004/ '05
Leerjaren 1 en 2	390,3	398,3	401,2	402,9
Leerjaar 3 en hoger				
vwo-havo	5,6	6,2	6,0	6,6
vwo	128,2	131,8	136,4	142,5
havo	117,3	124,4	128,4	132,9
mavo (incl. vrije school)	101,0	2,2	1,3	0,5
vbo (incl. lwoo oude stijl)	121,4	1,1		
vmbo (exclusief lwoo)				
theoretische leerweg		79,4	78,8	77,8
gemengde leerweg		16,7	17,5	19,4
kaderberoepsger. leerweg		51,0	50,2	50,2
basisberoepsger. leerweg		43,6	40,4	36,8
vmbo met indicatie lwoo				
theoretische leerweg			1,0	1,6
gemengde leerweg		0,5	0,6	0,8
kaderberoepsger. leerweg		4,1	5,6	7,0
basisberoepsger. leerweg		31,7	32,7	32,4
Geen leerjaren				
praktijkonderwijs	13,4	22,7	24,6	26,4
speciaal voortgezet onderwijs	16,9			
Mannen	454,6	462,7	466,9	473,7
Vrouwen	439,5	450,9	457,9	464,0
Totaal	894,1	913,7	924,8	937,8

Onderwijs

4.7 Gemiddelde schoolgrootte in het voortgezet onderwijs naar provincie

	1995/ '96	2000/ '01	2003/ '04	2004/ '05
Groningen	1 166	1 722	1 547	1 556
Friesland	1 300	1 309	1 174	1 219
Drenthe	1 467	1 160	1 364	1 370
Overijssel	1 411	1 948	1 944	1 951
Flevoland	1 259	1 355	1 362	1 393
Gelderland	1 077	1 170	1 284	1 310
Utrecht	1 116	1 227	1 380	1 410
Noord-Holland	1 067	1 160	1 251	1 279
Zuid-Holland	1 179	1 247	1 378	1 410
Zeeland	1 194	1 271	1 319	1 367
Noord-Brabant	874	1 243	1 432	1 553
Limburg	814	1 166	1 179	1 229
Totaal	1 080	1 268	1 362	1 404

4.8 Slagingspercentages in het voortgezet onderwijs (%)

	2000/ '01	2001/ '02	2002/ '03	2003/ '04
Vwo	91	93	94	94
Havo	90	90	91	91
Mavo/vmbo: theoretische en gemengde leerweg	95	95	95	94
Vbo/vmbo: kaderberoeps- en basisberoepsgerichte leerweg	95	95	94	95

4.9 Leerlingen in de beroepsopleidende leerweg (x 1 000)

	1995/ '96	2000/ '01	2003/ '04	2004/ '05
Landbouw	16,9	16,0	15,2	15,8
Techniek	90,9	80,5	72,5	73,9
Economie	113,9	116,0	127,6	134,3
Zorg en welzijn	81,6	86,3	101,8	107,5
Mannen	163,9	145,5	154,9	160,8
Vrouwen	156,6	153,3	162,1	170,8
Totaal	320,4	298,9	317,0	331,5

Onderwijs

4.10 Leerlingen in de beroepsbegeleidende leerweg (x 1 000)

	1997/ '98	2000/ '01	2003/ '04	2004/ '05
Landbouw	7,9	8,1	9,2	9,3
Techniek	68,6	75,2	67,9	63,0
Economie	25,3	34,9	37,1	31,5
Zorg en welzijn	25,8	34,9	47,6	39,0
Mannen	88,4	100,8	97,9	90,5
Vrouwen	39,1	52,3	63,9	52,2
Totaal	127,5	153,1	161,8	142,8

4.11 Geslaagden in de beroepsopleidende leerweg (x 1 000)

	1995/ '96	2000/ '01	2002/ '03	2003/ '04
Landbouw	4,3	4,7	3,1	3,1
Techniek	17,0	16,7	16,0	16,6
Economie	29,8	33,6	31,0	33,5
Zorg en welzijn	21,4	24,4	23,3	26,2
Mannen	34,7	36,1	33,9	36,9
Vrouwen	40,2	43,3	39,6	42,6
Totaal	74,9	79,4	73,4	79,5

4.12 Geslaagden in de beroepsbegeleidende leerweg (x 1 000)

	1997/ '98	2000/ '01	2002/ '03	2003/ '04
Landbouw	2,6	2,9	2,9	3,2
Techniek	16,8	23,7	24,7	24,3
Economie	9,0	11,1	14,3	14,6
Zorg en welzijn	7,2	11,6	17,6	18,2
Mannen	23,8	31,8	34,9	34,8
Vrouwen	11,8	17,5	24,5	25,5
Totaal	35,6	49,3	59,5	60,3

Onderwijs

4.13 Deelnemers aan enkele vormen van educatie (x 1 000)

	1995/ '96	2000/ '01	2003/ '04	2004/ '05
Basiseducatie	125,4	125,5	131,9	139,8
Voortgezet algemeen volwassenen- onderwijs	46,0	24,3	13,7	12,6
vwo	9,1	4,4	2,4	2,5
havo	14,2	9,8	6,3	6,5
vmbo: theoretische leerweg	22,7	10,2	5,0	3,6

4.14 Ingeschrevenen in het hbo (x 1 000)

	1995/ '96	2000/ '01	2004/ '05	2005/ '06*
Voltijd	227,4	245,8	269,4	281,0
Deeltijd	41,6	59,9	65,9	63,9
Duaal	1,5	7,0	11,5	11,6
Onderwijs	57,1	62,2	76,1	78,0
Taalwetensch., geschiedenis, kunst	15,1	16,2	19,6	20,3
Sociale wetenschappen, bedrijfs- kunde en rechten	83,7	107,0	112,8	115,2
Natuurwetenschappen, wiskunde en informatica	14,4	21,4	23,1	23,8
Techniek, industrie en bouwkunde	32,1	28,1	26,7	26,0
Landbouw en diergeneeskunde	6,4	5,9	6,6	6,5
Gezondheidszorg en welzijn	52,0	62,0	66,0	69,1
Persoonlijke dienstverlening, vervoer, milieu en veiligheid	9,8	9,8	15,9	17,7
Mannen	137,8	149,8	166,3	170,7
Vrouwen	132,7	162,9	180,4	185,8
Totaal	270,6	312,7	346,8	356,5

4.15 Eerstejaarsstudenten in het hbo (x 1 000)

	1995/ '96	2000/ '01	2003/ '04	2004/ '05
Onderwijs	13,0	16,9	18,9	18,3
Taalwetensch., geschiedenis, kunst	3,7	4,0	4,5	4,8
Sociale wetenschappen, bedrijfs- kunde en rechten	21,2	29,6	28,0	28,2
Natuurwetenschappen, wiskunde en informatica	3,4	6,1	5,5	5,6
Techniek, industrie en bouwkunde	7,2	7,4	7,1	6,8
Landbouw en diergeneeskunde	1,7	1,5	1,8	1,8
Gezondheidszorg en welzijn	14,7	17,1	17,4	18,3
Persoonlijke dienstverlening, vervoer, milieu en veiligheid	2,4	2,7	4,3	5,0
Mannen	33,2	39,9	40,8	41,6
Vrouwen	34,1	45,4	46,8	47,2
Totaal	67,3	85,3	87,6	88,8

Onderwijs

4.16 Ingeschrevenen in het voltijd hbo naar herkomst (x 1 000)

	1995/ '96	2000/ '01	2003/ '04	2004/ '05
Autochtonen	193,9	195,1	196,2	203,8
Allochtonen	27,8	39,3	50,4	52,3
westerse allochtonen	16,0	17,6	20,1	20,2
niet-westerse allochtonen	11,8	21,7	30,3	32,1
Turks	1,7	3,2	4,3	4,6
Marokkaans	1,4	3,4	4,5	5,0
Totaal (incl. onbekend)	227,4	245,8	257,1	269,0

4.17 Geslaagden in het hbo (x 1 000)

	1995/ '96	2000/ '01	2003/ '04	2004/ '05*
Voltijd	43,0	44,1	48,1	47,2
Deeltijd	8,2	9,0	11,5	11,8
Onderwijs	10,3	9,9	12,2	12,3
Taalwetensch., geschiedenis, kunst	2,5	2,4	2,8	3,1
Sociale wetenschappen, bedrijfskunde en rechten	15,8	16,9	19,4	19,0
Natuurwetenschappen, wiskunde en informatica	2,7	2,8	3,6	3,8
Techniek, industrie en bouwkunde	6,6	5,4	5,3	5,0
Landbouw en diergeneeskunde	1,4	1,3	1,4	1,5
Gezondheidszorg en welzijn	9,8	12,5	12,8	11,9
Persoonlijke dienstverlening, vervoer, milieu en veiligheid	2,0	1,9	2,1	2,3
Mannen	25,2	23,4	25,8	25,6
Vrouwen	26,0	29,7	33,8	33,4
Totaal	51,2	53,1	59,6	58,9

4.18 Gemiddelde studieduur in maanden van geslaagden voltijd hbo (maanden)

	Geslaagd in			
	1995/ '96	2000/ '01	2002/ '03	2003/ '04
Onderwijs	55	51	50	51
Taalwetensch., geschiedenis, kunst	59	54	54	54
Sociale wetenschappen, bedrijfskunde en rechten	55	52	52	52
Natuurwetenschappen, wiskunde en informatica	55	52	53	54
Techniek, industrie en bouwkunde	53	49	47	48
Landbouw en diergeneeskunde	55	50	49	44
Gezondheidszorg en welzijn	51	49	48	48
Persoonlijke dienstverlening, vervoer, milieu en veiligheid	55	49	49	48
Mannen	56	52	52	52
Vrouwen	53	49	49	49
Totaal	54	51	50	51

Onderwijs

4.19 Ingeschrevenen in het wetenschappelijk onderwijs (x 1 000)

	1995/ '96	2000/ '01	2004/ '05	2005/ '06*
Onderwijs	5,8	6,0	7,9	8,1
Taalwetensch., geschiedenis, kunst	26,4	20,8	25,3	26,8
Sociale wetenschappen, bedrijfs- kunde en rechten	88,4	84,3	102,8	104,5
sociale wetenschappen	44,6	42,1	46,6	45,6
bedrijfskunde	18,3	19,9	31,8	33,7
rechten	25,5	22,3	24,4	25,2
Natuurwetenschappen, wiskunde en informatica	16,8	15,7	19,2	20,1
Techniek, industrie en bouwkunde	18,0	17,1	18,0	17,9
Landbouw en diergeneeskunde	3,8	3,0	2,4	2,2
Gezondheidszorg en welzijn	17,4	19,0	23,5	24,7
Persoonlijke dienstverlening, vervoer, milieu en veiligheid	1,2	0,8	0,8	0,8
Mannen	96,1	86,4	100,5	102,7
Vrouwen	81,7	80,3	99,4	102,4
Totaal	177,8	166,7	199,9	205,2

4.20 Eerstejaarsstudenten in het wetenschappelijk onderwijs (x 1 000)

	1995/ '96	2000/ '01	2003/ '04	2004/ '05
Onderwijs	1,2	1,6	1,7	1,9
Taalwetensch., geschiedenis, kunst	4,3	4,3	4,7	5,2
Sociale wetenschappen, bedrijfs- kunde en rechten	15,0	17,6	20,5	21,1
sociale wetenschappen	7,4	9,3	9,0	8,9
bedrijfskunde	2,9	4,0	7,2	7,3
rechten	4,7	4,2	4,4	4,9
Natuurwetenschappen, wiskunde en informatica	3,3	3,5	3,9	4,4
Techniek, industrie en bouwkunde	3,1	3,3	3,6	3,9
Landbouw en diergeneeskunde	0,5	0,3	0,3	0,3
Gezondheidszorg en welzijn	2,5	2,6	3,9	4,1
Persoonlijke dienstverlening, vervoer, milieu en veiligheid	0,2	0,1	0,2	0,3
Mannen	15,9	16,3	19,0	19,8
Vrouwen	14,1	17,1	19,9	21,3
Totaal	30,1	33,3	38,9	41,1

4.21 Ingeschrevenen in het voltijd wetenschappelijk onderwijs naar herkomst (x 1 000)

	1995/ '96	2000/ '01	2003/ '04	2004/ '05
Autochtonen	138,3	121,5	134,7	140,5
Allochtonen	26,5	27,4	36,2	37,4
westerse allochtonen	16,5	14,8	17,6	17,8
niet-westerse allochtonen	10,0	12,6	18,6	19,6
Turks	1,1	1,6	2,1	2,2
Marokkaans	0,8	1,3	1,9	2,0
Totaal (inc. onbekend)	167,7	153,2	175,3	184,9

Onderwijs

4.22 Geslaagden (doctoraal en master) in het wetenschappelijk onderwijs (x 1 000)

	1995/ '96	2000/ '01	2003/ '04	2004/ '05*
Onderwijs	1,1	0,8	1,0	1,1
Taalwetensch., geschiedenis, kunst	4,1	2,3	2,5	2,6
Sociale wetenschappen, bedrijfs- kunde en rechten	14,5	10,6	12,5	14,2
sociale wetenschappen	7,8	5,1	6,4	7,2
bedrijfskunde	3,3	2,7	3,5	4,2
rechten	3,5	2,7	2,7	2,9
Natuurwetenschappen, wiskunde en informatica	2,8	2,0	2,1	2,4
Techniek, industrie en bouwkunde	2,4	1,7	2,2	2,2
Landbouw en diergeneeskunde	0,7	0,4	0,5	0,4
Gezondheidszorg en welzijn	2,3	2,6	2,7	2,7
Persoonlijke dienstverlening, vervoer, milieu en veiligheid	0,5	0,2	0,3	0,2
Mannen	14,1	10,0	11,0	11,9
Vrouwen	14,2	10,4	12,7	14,0
Totaal	28,3	20,4	23,7	25,9

4.23 Gemiddelde studieduur van geslaagden (doctoraal/master) in het voltijd wetenschappelijk onderwijs (maanden)

	Geslaagd in			
	1995/ '96	2000/ '01	2002/ '03	2003/ '04
Onderwijs	53	53	53	53
Taalwetensch., geschiedenis, kunst	69	71	70	70
Sociale wetenschappen, bedrijfs- kunde en rechten	67	65	64	63
Natuurwetenschappen, wiskunde en informatica	66	64	65	63
Techniek, industrie en bouwkunde	69	76	73	71
Landbouw en diergeneeskunde	64	68	69	61
Gezondheidszorg en welzijn	62	63	64	64
Mannen	68	69	68	67
Vrouwen	65	64	62	61
Totaal	66	66	65	64

4.24 Deelnemers (15 tot 65 jaar) aan post-initieel onderwijs (x 1 000)

	1995	2000	2003	2004
Mannen	574	688	733	668
Vrouwen	497	607	737	683
Totaal	1 071	1 295	1 470	1 351

Onderwijs

4.25 Onderwijsniveau bevolking van 15 tot 65 jaar (x 1 000)

	1996	2000	2003	2004
Basisonderwijs	1 404	1 289	1 156	1 034
Vmbo, mbo 1, avo onderbouw	2 653	2 796	2 744	2 680
w.o. avo-onderbouw	783	990	1 041	1 054
Havo, vwo, mbo	4 078	4 323	4 429	4 358
mbo 2 en 3	1 781	1 702	1 681	1 424
mbo 4	1 337	1 489	1 629	1 756
havo, vwo	957	1 130	1 114	1 174
Hbo, wo-bachelor	1 264	1 489	1 676	1 770
Wo-master, doctoraal	771	787	859	1 002
Totaal (incl. onbekend)	10 200	10 705	10 902	10 925

4.26 Totale publieke en private uitgaven aan onderwijs (mld euro)

	2001	2002	2003*	2004*
Aan onderwijsinstellingen	21,0	22,8	23,8	24,4
door publieke sector	19,1	20,6	21,5	22,0
primair onderwijs	7,2	8,0	8,4	8,6
secundair onderwijs	7,6	8,0	8,3	8,6
tertiair onderwijs	4,3	4,6	4,7	4,8
door private sector	1,9	2,2	2,3	2,4
primair onderwijs	0,1	0,2	0,3	0,3
secundair onderwijs	0,6	0,7	0,7	0,8
tertiair onderwijs	1,2	1,2	1,3	1,3
Aan huishoudens (excl. subsidies voor collegegelden)	2,1	2,0	2,5	2,8
Totaal	23,1	24,8	26,2	27,2
In % van het gereviseerde BBP	5,2	5,3	5,5	5,6

4.27 Uitgaven aan onderwijsinstellingen per deelnemer (1 000 euro)

	1995	2001	2003*	2004*
Primair onderwijs	3,0	4,4	5,3	5,4
Secundair onderwijs	4,2	6,0	6,5	6,6
Tertiair onderwijs	9,8	12,1	12,4	12,1
Tertiair excl. R&D	6,1	7,5	7,7	.

Onderwijs

4.28 Exploitatierekening van onderwijsinstellingen, 2004 (mln euro)

	Vo	Bve	Hbo	Wo
Baten	5 554	3 690	2 581	4 940
overheidsbijdragen	5 186	3 278	1 754	3 297
collegegelden			455	296
baten werk i.o.v. derden	3	154	186	926
overige baten	364	259	186	421
Lasten	5 522	3 579	2 521	4 887
personele lasten	4 464	2 614	1 761	2 717
afschrijvingen	162	210	165	267
inkomenoverdrachten				702
overige instellingslasten	897	755	595	1 201
Saldo baten en lasten (1)	31	112	59	53
Saldo financiële baten en lasten (2)	41	-18	-22	16
Buitengewoon resultaat (3)	2	-4	3	-20
Aandeel van derden (4)	0	0	0	-5
Exploitatieresultaat (1+2+3+4)	75	90	40	45

5. Cultuur

Minder voorstellingen podiumkunsten

In 2004 waren er 45 duizend voorstellingen in theaters en op podia, 2 procent minder dan een jaar eerder. Deze voorstellingen werden bezocht door 16 miljoen bezoekers.

Er waren ruim 14 duizend theatervoorstellingen en 13 duizend muzikuitvoeringen. Het gemiddeld aantal bezoekers per muziekvoorstelling was met 450 driemaal zo hoog als het aantal bezoekers aan een theatervoorstelling. In totaal bezochten 6 miljoen mensen een muziekvoorstelling en kwamen er 2,5 miljoen mensen naar een theatervoorstelling. Verder waren er 7 duizend cabaretoorstellingen in 2004, die door ruim 2 miljoen bezoekers werden bekeken. Bij de 3 duizend dansvoorstellingen kwamen 1 miljoen bezoekers.

Minder musea

In 2003 ontvingen 828 Nederlandse musea 19,6 miljoen bezoekers. Van dit aantal bezochten er 6,0 miljoen de musea gratis. Ruim acht van de tien museumbezoekers kwamen uit Nederland. Het aantal museumbezoekers is in de periode 2001–2003 ruim 4 procent gedaald. Deze afname loopt parallel aan een vergelijkbare afname in musea. Daarmee blijft het aantal bezoekers per museum nagenoeg gelijk. Het aantal musea en bezoekers neemt af sinds 1999.

Meer overheidssubsidie

In 2003 ging 305 miljoen euro overheidssubsidie naar musea. Dit is 17 procent meer dan in het jaar ervoor. Ook werd 4,9 procent meer entreegeld ontvangen dan in de jaren ervoor. Deze extra inkomsten dekten onder andere de toegenomen kosten. De personeelslasten en kosten voor huisvesting stegen met 17 procent.

Cultuur

5.1 Voorstellingen van en bezoeken aan professionele podiumkunsten

	1999	2000	2003	2004*
<i>Voorstellingen</i>				
Theater	12 686	13 513	14 529	14 280
Muziek	10 421	10 665	13 845	13 141
Dans en beweging	3 045	2 633	2 836	3 243
Muziektheater	3 921	3 795	4 759	4 764
Cabaret en kleinkunst	5 588	5 460	6 212	6 989
Overig	2 521	3 472	4 719	3 381
Totaal	38 183	39 538	46 900	45 799
<i>Bezoeken aan voorstellingen (x 1 000)</i>				
Theater	1 987	2 073	2 575	2 246
Muziek	5 371	5 580	6 561	5 960
Dans en beweging	1 165	943	873	1 034
Muziektheater	2 389	2 592	3 452	3 569
Cabaret en kleinkunst	1 962	1 948	2 235	2 397
Overig	1 427	1 425	1 584	890
Totaal	14 302	14 560	17 280	16 096

5.2 Aanbod en gebruik van podia voor professionele podiumkunsten

	1999	2000	2003	2004*
<i>Maximum aantal bezoekers (stoelen)</i>				
Noord-Nederland	22 919	22 919	25 509	.
Oost-Nederland	61 643	60 891	65 942	.
West-Nederland	157 648	157 648	174 453	.
Zuid-Nederland	86 279	88 080	89 630	.
Nederland	328 489	329 538	355 534	.
<i>Voorstellingen</i>				
Noord-Nederland	3 316	2 982	4 032	3 988
Oost-Nederland	5 499	6 132	7 281	6 623
West-Nederland	21 977	22 830	27 036	27 047
Zuid-Nederland	7 391	7 593	8 550	8 141
Nederland	38 183	39 538	46 900	45 799
<i>Bezoekers (x 1 000)</i>				
Noord-Nederland	946	929	1 338	1 186
Oost-Nederland	1 843	1 775	2 269	1 726
West-Nederland	8 512	8 808	10 476	10 575
Zuid-Nederland	3 001	3 048	3 197	2 609
Nederland	14 302	14 560	17 280	16 096

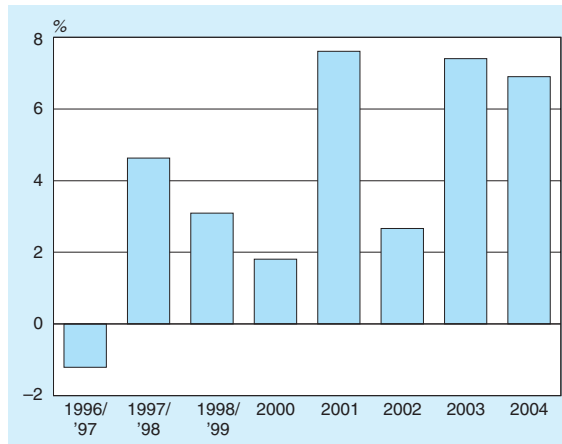
Cultuur

5.3 Exploitatie en personeel van musea

	1997	1999	2001	2003*
<i>Musea</i>	942	902	873	828
<i>Bezoekers (x 1 000)</i>				
Gratis	5 678	6 667	6 089	5 965
Voltarief	14 588	14 012	14 399	13 593
Buitenlandse	.	3 969	4 603	3 473
Nederlandse	.	16 710	15 885	16 085
Totaal	20 266	20 679	20 488	19 558
<i>Personeel (personen)</i>				
In loondienst	5 312	6 148	6 283	6 567
Overig bezoldigde personen	1 396	1 545	2 002	1 929
Totaal	6 708	7 694	8 285	8 495
<i>Collecties (x 1 000)</i>				
Verkopen	.	1 432	58	922
Aankopen	8 381	23 863	16 071	33 918
<i>Exploitatie (1 000 euro)</i>				
<i>Baten</i>				
overheid totaal	178 643	220 603	260 760	305 111
rijk	81 577	101 546	140 011	168 042
provincies	20 540	16 789	16 494	21 666
gemeenten	76 526	102 268	104 255	115 403
sponsors	8 009	8 017	8 024	9 748
entreegelden	46 359	48 139	56 220	58 963
overig	51 944	81 462	86 340	102 638
totaal	284 955	358 221	411 344	476 460
<i>Lasten</i>				
personeel	146 950	182 677	198 444	227 148
huisvesting	40 302	50 689	78 403	97 275
tentoonstellingskosten	16 090	28 571	34 046	43 115
onderhoud collectie	6 512	8 416	9 377	6 612
overig	70 342	83 463	84 107	102 197
totaal	280 196	353 816	404 377	476 347
Exploitatiesaldo	4 758	4 407	6 967	114

Cultuur

5.4 Bezoekers aan professionele podiumkunsten; mutatie t.o.v. het voorgaande jaar

6. Toerisme, recreatie en sport

Minder overnachtingen

Het aantal overnachtingen in Nederlandse logiesaccommodaties is in 2005 licht gedaald tot 80,9 miljoen. Ook in 2004 verminderde dit aantal licht. Het aantal gasten bleef in 2005 nagenoeg gelijk. Dit betekent dat het aantal overnachtingen per gast is gedaald. Het aantal logiesverstrekkende bedrijven is wel gestegen. Hierdoor is de gemiddelde bezetting van het aantal slaapplekken gedaald.

Groei aantal hotelgasten

Tussen de diverse vormen van logiesaccommodaties bestaan grote verschillen. In 2005 is het aantal hotelgasten en hotelovernachtingen toegenomen. Dit is een voortzetting van de in 2004 ingezette ontwikkeling. Nederlandse en vooral buitenlandse gasten kwamen in grotere getale naar de hotels. Daarentegen hadden de kampeerterrinen en de bungalowparken te maken met teruglopende aantallen gasten en overnachtingen. De kampeerterrinen ontvingen vooral minder buitenlandse gasten. Bungalowparken zagen het aantal overnachtingen van zowel Nederlanders als buitenlanders teruglopen.

Turkije steeds populairder

Nederlanders waren in 2004 goed voor 35 miljoen lange vakanties (met ten minste vier opeenvolgende overnachtingen). Het aantal lange vakanties bleef daarmee sinds 2002 redelijk stabiel.

Iets meer dan de helft van de lange vakanties werd in 2004 in het buitenland doorgebracht. Bij deze buitenlandse vakantie bleef Frankrijk, ondanks aanhoudende terugval, vakantieoord nummer één. Daarna volgden Duitsland en België. De top vijf werd ook in 2004 dit jaar afgesloten door Spanje en Oostenrijk.

De laatste jaren gaan steeds meer Nederlanders naar Turkije op vakantie. In de periode 2000–2004 nam het aandeel van Turkije in de totale buitenlandse vakanties toe van 2,7 tot 4,8 procent. Dit betekent dat in 2004 een op de twintig lange buitenlandse vakanties in Turkije is doorgebracht. Buiten Europa trok de Verenigde Staten de meeste toeristen.

Toerisme, recreatie en sport

6.1 Aanbod en gebruik van logiesaccommodaties (x 1 000)

	1998	2000	2004	2005
<i>Hotels, pensions en jeugd-accommodaties</i>				
Accommodaties (abs.)	2 786	2 835	3 129	3 135
Slaapplaatsen	169	173	190	192
Gasten	14 493	15 539	15 517	16 378
Nederlandse	7 062	7 801	7 915	8 297
buitenlandse	7 432	7 739	7 602	8 081
Overnachtingen	27 618	29 722	28 386	29 518
Nederlandse	12 924	14 027	13 768	14 374
buitenlandse	14 695	15 695	14 618	15 145
<i>Kampeerterreinen (toeristisch)</i>				
Accommodaties (abs.)	2 035	2 140	2 341	2 446
Slaapplaatsen	719	726	723	728
Gasten	3 177	3 518	3 539	3 472
Nederlandse	2 450	2 593	2 715	2 700
buitenlandse	727	925	824	772
Overnachtingen	20 507	20 934	22 509	22 213
Nederlandse	17 011	16 878	18 506	18 451
buitenlandse	3 497	4 056	4 003	3 762
<i>Huisjesterreinen</i>				
Accommodaties (abs.)	708	711	800	783
Slaapplaatsen	179	183	205	212
Gasten	4 801	5 604	5 179	5 081
Nederlandse	3 751	4 348	4 063	3 988
buitenlandse	1 050	1 257	1 116	1 093
Overnachtingen	24 709	28 204	25 935	25 213
Nederlandse	18 563	21 224	19 744	19 286
buitenlandse	6 146	6 980	6 190	5 927
<i>Groepsaccommodaties</i>				
Accommodaties (abs.)	759	758	810	796
Slaapplaatsen	58	57	59	57
Gasten	1 218	1 215	1 438	1 403
Nederlandse	1 115	1 132	1 333	1 298
buitenlandse	103	83	105	105
Overnachtingen	3 962	3 711	4 083	4 056
Nederlandse	3 331	3 181	3 508	3 489
buitenlandse	631	530	575	566

Toerisme, recreatie en sport

6.2 Gasten en overnachtingen in logiesaccommodaties per provincie (x 1 000)

	1998	2000	2004	2005*
Totaal gasten				
Groningen	416	412	437	421
Friesland	1 139	1 238	1 253	1 187
Drenthe	1 036	1 283	1 228	1 227
Overijssel	1 454	1 493	1 612	1 652
Flevoland	382	370	384	402
Gelderland	2 652	2 868	2 667	2 731
Utrecht	843	858	870	980
Noord-Holland	6 636	7 221	7 218	7 673
Zuid-Holland	2 779	3 151	3 008	3 097
Zeeland	1 305	1 491	1 510	1 460
Noord-Brabant	2 134	2 224	2 546	2 515
Limburg	2 912	3 268	2 935	2 990
Nederland	23 688	25 876	25 667	26 334
Buitenlandse gasten				
Groningen	108	113	100	108
Friesland	241	237	238	246
Drenthe	100	159	137	124
Overijssel	206	202	266	229
Flevoland	130	100	92	93
Gelderland	306	366	312	363
Utrecht	325	323	253	311
Noord-Holland	4 813	5 031	5 028	5 338
Zuid-Holland	1 400	1 509	1 383	1 427
Zeeland	489	617	575	518
Noord-Brabant	554	593	615	617
Limburg	640	753	648	677
Nederland	9 311	10 003	9 646	10 051
Totaal overnachtingen				
Groningen	1 113	1 178	1 191	1 149
Friesland	4 690	4 905	4 851	4 536
Drenthe	4 979	5 494	4 977	5 000
Overijssel	4 988	5 262	5 531	5 404
Flevoland	1 624	1 606	1 477	1 700
Gelderland	9 904	10 041	9 104	9 684
Utrecht	2 050	1 984	1 927	2 320
Noord-Holland	16 092	17 363	17 250	17 651
Zuid-Holland	7 069	8 016	7 561	7 503
Zeeland	6 938	7 789	8 327	7 579
Noord-Brabant	7 209	8 122	8 935	8 324
Limburg	10 143	10 813	9 773	10 154
Nederland	76 797	82 571	80 903	81 003
Overnachtingen door buitenlanders				
Groningen	301	340	287	269
Friesland	1 139	1 046	1 106	1 070
Drenthe	431	624	501	385
Overijssel	620	591	617	499
Flevoland	525	405	373	419
Gelderland	892	995	851	1 044
Utrecht	613	655	474	585
Noord-Holland	10 616	11 195	11 135	11 179
Zuid-Holland	3 699	4 077	3 496	3 611
Zeeland	2 676	3 350	3 160	2 725
Noord-Brabant	1 414	1 625	1 512	1 601
Limburg	2 044	2 360	1 872	2 015
Nederland	24 969	27 261	25 385	25 403

Toerisme, recreatie en sport

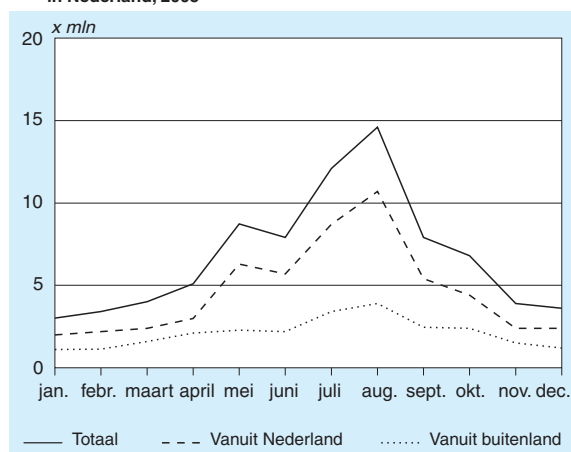
6.3 Gasten en overnachtingen logiesaccommodaties (x 1 000)

	1998	2000	2004	2005*
<i>Gasten uit</i>				
Nederland	14 377	15 873	16 021	16 284
Duitsland	2 661	2 884	2 649	2 601
België	615	677	811	922
Groot-Brittannië	1 598	1 838	1 760	1 853
Frankrijk	456	512	510	527
Zwitserland	138	144	141	142
Italië	349	374	369	374
Spanje	215	251	298	322
Denemarken	114	119	126	148
Rest Europa	1 225	1 158	980	979
Europa excl. Nederland	7 371	7 957	7 644	7 979
Amerika	1 144	1 216	1 132	1 222
Azië	591	595	636	644
Australië en Oceanië	126	128	118	105
Afrika	80	108	117	101
Buitenland totaal	9 311	10 003	9 646	10 051
Alle landen	23 688	25 876	25 667	26 334
<i>Overnachtingen van gasten uit</i>				
Nederland	51 828	55 310	55 518	55 600
Duitsland	11 006	11 716	10 612	10 172
België	1 704	1 882	2 187	2 425
Groot-Brittannië	3 293	3 982	3 562	3 663
Frankrijk	865	1 030	1 016	1 018
Zwitserland	294	320	331	307
Italië	738	809	852	839
Spanje	446	561	675	711
Denemarken	252	271	287	307
Rest Europa	2 509	2 550	2 129	2 253
Europa excl. Nederland	18 599	23 122	21 650	21 694
Amerika	2 252	2 453	2 120	2 151
Azië	1 152	1 167	1 147	1 125
Australië en Oceanië	259	268	233	206
Afrika	197	251	236	227
Buitenland totaal	24 969	27 261	25 385	25 403
Alle landen	76 797	82 571	80 903	81 003

Toerisme, recreatie en sport

6.4 Overnachting van gasten in logiesaccommodaties per maand in Nederland, 2005

6.5 Buitenlandse vakanties van Nederlanders naar vakantieland (%)

	1995	2000	2003	2004
Frankrijk	20,2	19,8	17,5	16,8
Duitsland	11,0	13,7	14,7	15,7
België	11,8	10,3	13,8	13,0
Spanje	9,5	10,5	10,0	9,2
Oostenrijk	8,8	6,9	6,8	6,3
Italië	3,8	4,6	4,7	4,3
Groot-Brittannië	6,0	4,4	4,6	4,1
Turkije	0,9	2,7	4,3	4,8
Griekenland	4,0	4,2	3,2	3,1
Zwitserland	2,8	2,4	2,4	2,4
Tsjechië	2,7	1,6	1,9	2,3
Portugal	1,8	2,1	1,7	1,6
Noorwegen, Zweden, Finland	1,4	1,6	1,5	1,6
Verenigde Staten	1,9	1,8	1,5	1,6
Luxemburg	2,2	1,7	1,4	1,7
Denemarken	1,3	1,0	1,1	1,3
Verre Oosten	1,9	1,4	1,1	1,1
Egypte	0,2	0,8	0,8	1,1
Caribisch gebied	0,8	0,7	0,7	0,9
Hongarije	0,7	0,9	0,6	0,8
Overige landen	6,3	7,1	5,6	6,3
Totaal (x 1 000)	12 313	13 896	16 463	17 173

Toerisme, recreatie en sport

6.6 Vakanties van Nederlanders in binnen- en buitenland

	1995	2000	2003	2004
Vakanties in Nederland				
vakanties (x 1 000)	16 300	16 649	18 091	17 979
uitgaven (mld euro)	1,8	2,1	2,6	2,6
uitgaven per vakantie- ganger (euro)	112	127	145	143
Vakanties in het buitenland				
vakanties (x 1 000)	12 313	13 896	16 463	17 173
uitgaven (mld euro)	6,5	8,3	9,8	10,1
uitgaven per vakantie- ganger (euro)	529	595	593	589

7. Rechtsbescherming en veiligheid

Faillissementen eenmanszaken toegenomen

In 2005 heeft de rechter ruim 10 duizend faillissementen uitgesproken. Dat is 8 procent meer dan in 2004. Bijna de helft van het aantal faillissementen betrof besloten vennootschappen. Onder deze groep daalde het aantal faillissementen licht. Daarentegen groeide het aantal faillissementen van eenmanszaken met 25 procent en van natuurlijke personen met 20 procent. Aan zo'n 40 procent van de faillissementen van particulieren met of zonder eenmanszaak is een mislukte schuldsanering voorafgegaan.

De meeste faillissementen van bedrijven en instellingen vonden plaats in de sector financiële instellingen, verhuur en zakelijke dienstverlening. Op de tweede plaats kwam de sector reparatie van consumentenartikelen en handel.

Meer burgerlijke rechtszaken

In 2004 zijn zo'n 770 duizend burgerlijke rechtszaken afgehandeld. Vooral de vonnissen in kantonzaken namen toe; dit aantal steeg met 20 procent. Van deze vonnissen is 80 procent een verstekvonnis. Hierbij gaat het vooral om incassozaken, aangebracht door woningbouwverenigingen, verzekeringsmaatschappijen en telecombedrijven.

Het aantal beschikkingen over ontslagkwesties nam in 2004 af met 9 procent. Daar staat een groei met 7 procent tegenover van het aantal afgehandelde ontslagaanvragen bij het Centrum voor Werk en Inkomen. Het totale aantal ontslagprocedures is dus licht gedaald.

Veel brand door huishoudelijke apparaten

In 2004 zijn er 43 duizend branden geweest; 13 duizend daarvan waren binnenbranden. De binnenbranden die plaatsvonden in woongebouwen veroorzaakten in 2004 een totale directe schade van 125 miljoen euro. Gemiddeld is dat 23 duizend euro per brand. Eenderde van de branden in woningen is veroorzaakt door een defect aan of het verkeerd gebruik van een huishoudelijk apparaat. Bij 12 procent van de woningbranden was brandstichting de oorzaak. Van bijna een kwart van de woningbranden was de oorzaak niet meer te achterhalen.

Rechtsbescherming en veiligheid

7.1 Onveiligheidsgevoelens in verband met criminaliteit, bevolking van 15 jaar en ouder (%)

	1995	2000	2003	2004
Voelt zich wel eens onveilig	.	20,7	23,6	25,4
Bang alleen thuis	22,6	19,8	16,8	17,7
Angst bij het open doen	55,7	55,7	57,0	56,9
Onveilige plekken in de buurt	34,3	29,2	28,8	29,8
Aanpassing uitgaansgedrag	17,4	15,4	14,5	14,4
Geschatte kans op inbraak	.	5,8	5,5	5,9

7.2 Slachtoffers van veel voorkomende criminaliteit, bevolking van 15 jaar en ouder (%)

	1995	2000	2003	2004
Gewelddelicten	5,4	5,0	5,7	5,2
seksuele delicten	1,1	1,0	0,9	0,8
mishandeling	1,8	1,3	1,9	1,6
bedreiging	2,8	3,0	3,5	3,2
Diefstaldelicten	13,9	12,3	11,9	11,9
inbraak	2,8	1,8	1,3	1,5
fietsdiefstal	4,5	4,9	4,6	4,7
autodiefstal	0,3	0,3	0,1	0,2
diefstal uit auto	1,9	1,8	2,4	2,1
zakkenrollerij	2,6	2,0	1,9	1,6
overige diefstal	3,7	3,1	2,7	3,0
Vernielingen	9,7	11,0	11,1	11,4
Doorrijden na ongeval	1,4	1,5	1,4	1,3
Kwaadwillige telefoontjes	7,1	5,7	4,8	4,7
Overige delicten	0,7	0,6	0,8	0,8
Slachtofferschap totaal	25,9	25,7	25,6	25,4

7.3 Door politie en Koninklijke Marechaussee geregistreerde misdrijven (x 1 000)

	1995	2000	2003	2004
Wetboek van Strafrecht (WvS)	1 126,7	1 173,7	1 217,2	1 162,7
geweldd misdrijven	65,3	90,9	111,5	114,9
vermogensmisdrijven	904,9	887,8	897,3	829,1
w.o.				
eenvoudige diefstal	346,0	361,7	378,3	342,4
gekwalficeerde diefstal	532,8	497,0	479,9	447,9
vernielingen en openbare orde	152,8	189,8	198,8	208,2
overige misdrijven WvS	3,7	5,1	9,7	10,5
Wegenverkeerswet	89,4	117,8	140,6	135,4
Overige Wetten	10,5	14,2	26,1	26,5
Totaal	1 226,7	1 305,6	1 383,9	1 324,6

Rechtsbescherming en veiligheid

7.4 Beschikkingen administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften (Wet Mulder) (x 1 000)

	1995	2000	2003	2004
Op basis van kenteken	2 805,2	7 006,1	9 212,5	8 766,5
te hard rijden	1 591,2	5 556,1	7 479,4	7 097,9
door rood licht rijden	175,5	224,4	296,3	269,0
foutparkeren	859,4	933,6	1 121,9	1 074,9
overig	179,1	292,0	314,9	324,7
Op basis van staandehouding	458,6	787,9	1 357,5	1 606,2
te hard rijden	87,7	92,1	171,3	173,1
door rood licht rijden	41,5	53,5	88,9	110,4
foutparkeren	20,1	33,1	54,7	57,2
overig	309,2	609,2	1 042,6	1 265,5

Bron: Centraal Justitieel Incassobureau.

7.5 Kantonfeiten, transactie door het openbaar ministerie (x 1 000)

	1995	2000	2003	2004
Wegenverkeerswet	18,2	8,9	8,0	7,2
Regl. verk.regels en verk.tekens	87,9	50,6	18,3	19,6
Wet aanspr.verz. motorrijtuigen (WAM) en Uitv.besluit WAM	10,2	5,4	3,5	2,5
Voertuigreglement	1,5	9,8	4,0	6,0
APV	3,7	4,1	3,8	5,4
Wet personenvervoer	3,6	1,1	2,0	2,5
Wetboek van strafrecht	4,2	3,2	1,9	2,1
Vreemdelingenwet en -besluit	2,1	0,4	0,5	0,6
Overige wetten en regelgeving	13,2	5,6	6,6	7,7
Totaal	144,6	89,1	48,6	53,6

7.6 Kantonfeiten, schuldigverklaring door de rechter in eerste aanleg (x 1 000)

	1995	2000	2003	2004
Wegenverkeerswet	17,2	11,2	14,2	16,9
Regl. verk.regels en verk.tekens	20,5	14,8	22,0	33,5
Wet aanspr.verz. motorrijtuigen (WAM) en Uitv.besluit WAM	23,0	24,0	31,0	32,5
Voertuigreglement	0,3	2,8	1,6	2,2
APV	7,2	17,7	41,9	49,9
Wet personenvervoer	38,0	16,3	28,8	46,3
Wetboek van strafrecht	3,2	4,0	5,7	8,2
Vreemdelingenwet en -besluit	0,9	0,8	2,4	4,3
Overige wetten en regelgeving	8,8	4,7	6,9	9,8
Totaal	119,2	96,1	154,4	203,6

Rechtsbescherming en veiligheid

7.7 Rechtbankstrafzaken, transactie door het openbaar ministerie (x 1 000)

	1995	2000	2003	2004
Wetboek van Strafrecht (WvS)	19,6	23,1	34,3	37,8
geweldsmisdrijven	2,6	4,7	7,6	8,3
vermogensmisdrijven	13,3	10,4	14,6	15,7
vernietiging en openbare orde	3,5	6,5	9,8	11,0
overige misdrijven WvS	0,2	1,5	2,4	2,8
Wegenverkeerswet	13,5	15,0	18,7	12,4
Wet op de Economische delicten	19,7	17,5	20,2	20,2
Opiumwet	0,8	0,7	2,5	3,6
Wet Wapens en munitie	1,5	1,9	2,6	2,3
Overige wetten/onbekend	2,5	3,5	2,8	2,2
Totaal	57,6	61,5	81,1	78,6

7.8 Rechtbankstrafzaken, schuldigverklaring door de rechter in eerste aanleg (x 1 000)

	1995	2000	2003	2004
Wetboek van Strafrecht (WvS)	63,3	66,4	80,1	80,0
geweldsmisdrijven	12,8	16,9	22,7	24,2
vermogensmisdrijven	41,5	35,9	40,4	37,7
vernietiging en openbare orde	8,3	11,6	14,0	14,8
overige misdrijven WvS	0,6	2,0	3,0	3,3
Wegenverkeerswet	19,5	24,4	28,4	27,8
Wet op de Economische delicten	5,7	4,6	5,3	5,5
Opiumwet	4,6	6,3	9,9	9,0
Wet Wapens en munitie	2,0	1,8	2,1	2,2
Overige wetten/onbekend	2,1	1,9	1,8	1,7
Totaal	97,2	105,4	127,7	126,2

7.9 Sancties, opgelegd door de rechter in eerste aanleg in rechtbankstrafzaken (x 1 000)

	1995	2000	2003	2004
Hoofdstraffen	109,7	120,9	145,1	144,5
w.o.				
geldboete	48,7	51,3	55,7	54,8
gevangenisstraf	42,8	44,6	52,1	48,4
jeugddetentie	0,4	4,0	5,3	6,0
taakstraf	14,0	20,8	31,8	35,1
Bijkomende straffen	17,7	19,7	23,6	22,4
w.o. ontzegging rijbevoegdheid	14,5	16,7	19,0	18,4
Maatregelen	6,3	13,8	21,0	21,4
Totaal (incl. onbekend)	134,6	155,3	190,3	188,7

Rechtsbescherming en veiligheid

7.10 Geadopteerde kinderen naar leeftijd kind op het moment van het adoptieverzoek

	1995	2000	2003	2004
Adoptie toegew. door rechtbank				
0 tot 3 jaar	450	533	691	830
3 tot 5 jaar	181	191	233	297
5 tot 7 jaar	135	107	71	83
7 tot 10 jaar	130	73	58	46
10 jaar en ouder	159	85	108	112
totaal (incl. leeftijd onbekend)	1 055	989	1 161	1 368
Adoptie Haags Adoptieverdrag		310	237	265
Totaal geadopteerde kinderen	1 055	1 299	1 398	1 633

7.11 Kinderen betrokken bij ondertoezichtstelling en voogdij van rechtspersonen (x 1 000)

	1995	2000	2003	2004
<i>Ondertoezichtstelling</i>				
In het jaar onder toez. gesteld	4,6	5,5	6,7	6,7
Ondertoezichtstelling geëindigd	4,2	5,2	5,2	5,6
Op 31 dec. onder toezicht staand	16,8	21,0	21,4	22,2
<i>Voogdij</i>				
In het jaar ond. voogdij gesteld	2,9	7,4	2,2	1,4
Voogdij in het jaar beëindigd	1,9	4,5	5,5	3,7
Op 31 dec. onder voogdij staand	8,4	16,7	12,1	9,7
w.o. alleenst. minderjarige asielz.	.	11,8	6,9	4,5

7.12 Uitgesproken faillissementen naar rechtsvorm

	1995	2000	2004	2005
Bedrijven en instellingen	4 783	3 579	6 648	6 776
eenmanszaken	2 011	958	1 381	1 696
naamloze vennootschappen	17	12	27	14
besloten vennootschappen	2 278	2 272	4 589	4 417
vennootschappen onder firma	239	187	442	420
overige	238	150	209	229
Nat. personen (incl. firmanten, vennoten en nalatenschappen)	1 064	919	2 701	3 297
Totaal	5 847	4 498	9 349	10 073

Rechtsbescherming en veiligheid

7.13 Uitgesproken faillissementen van bedrijven en instellingen naar bedrijfsactiviteit

	1995	2000	2004	2005
Landbouw, bosbouw, visserij	118	57	189	138
Industrie en delfstoffenwinning	531	428	741	658
Bouwnijverheid	580	531	855	897
Reparatie cons. art. en handel	1 523	964	1 562	1 594
Horeca	383	195	332	419
Vervoer, opslag en communicatie	274	254	372	469
Financiële instellingen	227	204	742	742
Verhuur en zakelijke dienstverl.	857	724	1 497	1 456
Onderwijs	34	29	53	50
Gezondheids- en welzijnszorg	36	27	57	97
Cultuur, recreatie; ov. dienstv.	169	140	214	190
Totaal (incl. onbekend)	4 783	3 579	6 648	6 776

7.14 Definitief uitgesproken schuldsaneringen naar leeftijd schuldenaar

	2000	2001	2003	2004
jonger dan 25 jaar	521	591	776	942
25 tot 35 jaar	2 892	2 843	3 525	4 240
35 tot 45 jaar	2 872	2 854	3 439	4 604
45 tot 55 jaar	1 686	1 686	2 025	2 912
55 tot 65 jaar	569	581	682	1 129
65 jaar en ouder	120	118	148	224
Onbekend	9	5	4	3
Totaal	8 669	8 678	10 599	14 054
w.o. eenmanszaken	1 188	1 649	1 755	2 360

7.15 Nationale ombudsman; contacten en verzoekschriften (x 1 000)

	1995	2000	2003	2004
Telefonische contacten	15,0	12,3	22,0	21,6
Ontvangen e-mails				0,5
Aanbod aan te behandelen zaken	8,5	10,0	12,0	13,0
schriftelijke klacht in behandeling, 1 jan.	1,1	1,7	1,5	1,8
ontvangen verzoekschriften	7,4	8,2	10,5	11,2
Afgedane verzoekschriften	7,1	8,2	10,2	11,3
buitenwettelijk	1,9	1,7	1,6	1,7
binnenwettelijk, niet in onderzoek	3,2	3,4	5,8	6,6
in onderzoek en afgedaan	2,1	3,1	2,8	3,0

Rechtsbescherming en veiligheid

7.16 Asielverlening (x 1 000)

	1995	2000	2003	2004
Ingediende verzoeken	29,3	43,6	13,4	9,8
Ingewilligde asiolverzoeken	18,5	9,7	9,8	10,2
o.g.v. oude wet				
vluchtelingen A-status	8,0	1,8		
vergunning tot verblijf	6,2	4,8		
voorlopige verg. tot verblijf	4,3	3,1		
o.g.v. Vreemdelingenwet 2000				
verblijfsvergunning asiel				
bepaalde tijd			8,4	6,1
onbepaalde tijd			1,4	4,1
Afwijzingen	32,3	60,2	21,9	12,9

7.17 Vertrokken vreemdelingen, naar werelddeel van herkomst (x 1 000)

	1999	2000	2003	2004
Na regulier verblijf	50,9	32,5	33,7	27,0
w.o.				
Afrika	12,3	7,4	7,6	6,8
Azië	6,7	4,4	4,6	4,3
Europa	27,9	18,0	18,0	13,3
Na asiolverblijf	18,3	16,6	22,0	14,9
w.o.				
Afrika	3,7	3,7	8,9	6,4
Azië	5,3	4,7	5,9	3,9
Europa	8,9	7,7	5,7	3,3

Bron: Ministerie van Justitie.

7.18 Meldingen bij de gemeentelijke brandweer naar type (x 1 000)

	1995	2000	2003	2004
<i>Brandmeldingen</i>				
Branden	46,1	46,0	54,0	43,0
w.o. binnenbranden	13,6	13,9	13,9	13,0
Loos alarm	35,0	45,7	51,4	53,4
w.o. via brandmeldinstallaties	26,7	34,0	41,5	42,6
<i>Hulpverleningsmeldingen</i>				
Gebouwen	14,0	15,0	14,9	16,1
Geen gebouwen	19,6	24,4	21,4	24,1
Loos alarm	4,2	7,1	4,8	5,2
Totaal	118,9	138,2	146,4	141,8

Rechtsbescherming en veiligheid

7.19 Branden naar oorzaak (excl. schoorsteenbranden) (%)

	1995	2000	2003	2004
Binnenbranden				
brandstichting	17,0	18,1	15,0	14,4
roken	3,2	3,6	3,7	3,2
defect/verkeerd gebruik	30,4	27,5	24,8	25,4
anders, onbekend	49,4	50,8	56,5	57,0
Buitenbranden				
brandstichting	26,2	29,9	27,8	28,7
vandalisme	24,1	25,8	19,4	18,9
anders, onbekend	49,7	44,3	52,8	52,4

7.20 Brandschade naar object (excl. schoorsteenbranden) (mln euro)

	1995	2000	2003	2004
Binnenbranden	400	656	1 094	830
w.o.				
woongebouw	76	89	152	125
kantoorgebouw	7	12	79	16
industrie, landbouw, veeteelt	184	298	559	456
bijeenkomstgebouw	76	185	139	124
Buitenbranden	77	66	170	110
w.o.				
auto's	33	41	49	47
schepen	9	4	28	9
industrie, nijverheid	20	3	18	13
Totaal	477	721	1 264	940

7.21 Bij arrest, vonnis of beschikking afgedane civiele zaken (x 1 000)

	1995	2000	2003	2004
Rechtbanken, sector kanton				
dagvaardingen	215,7	235,4	318,8	382,3
verzoekschriften	149,4	129,1	201,8	206,2
familiezaken	73,9	89,7	123,9	135,3
w.o.				
voogdij/ouderlijk gezag	25,9	23,2	29,2	32,4
besch.bewind meerderj.	6,4	9,9	13,0	14,0
niet-familiezaken	75,5	39,4	77,9	88,9
w.o. arbeidsz. art. 7: 685 BW	46,3	31,1	74,8	68,2
Rechtbanken, sector civiel				
dagvaardingen	34,8	30,2	32,0	34,6
w.o. kort gedingen	9,6	9,2	8,4	8,1
verzoekschriften	94,1	100,5	126,4	135,2
w.o. echtscheidingen	37,2	35,8	31,9	32,2
Gerechtshoven				
dagvaardingen	3,4	3,2	3,9	4,3
verzoekschriften	3,1	3,1	3,9	4,5
Hoge Raad				
dagvaardingen	0,3	0,3	0,4	0,4
verzoekschriften	0,1	0,2	0,1	0,1

Rechtsbescherming en veiligheid

7.22 Door de bestuursrechtelijke colleges bij uitspraak afgedane zaken (x 1 000)

	1995	2000	2003	2004
Rechtbanken (bestuursrecht)				
(excl. vreemdelingenzaken)	57,9	28,6	32,4	35,4
ambtenarenzaken	3,8	2,5	1,9	2,3
sociale verzekeringswetten	44,9	12,1	14,2	16,2
bijstandszaken	2,7	3,7	3,7	4,0
bouwzaken	1,9	2,8	3,2	3,1
overige en onbekend	4,6	7,4	9,3	9,7
Centrale Raad van Beroep	4,2	4,7	5,3	5,7
sociale verzekeringswetten	1,8	3,1	2,7	3,4
Gerechtshoven (belastingen)	10,9	8,8	12,0	10,1
Hoge Raad (belastingen)	0,7	0,8	1,0	1,0
College van Beroep voor het bedrijfsleven	0,9	0,8	1,2	1,0
Raad van State				
beroepen, speciale wetten	5,6	3,4	2,4	2,4
HB Alg. wet bestuursrecht	0,2	1,5	2,1	2,1
HB Vreemdelingenwet			3,8	5,3

8. Wonen

Meer woningen opgeleverd

In 2005 zijn 67 duizend nieuwe woningen gereedgekomen. Dat zijn er 1,7 duizend meer dan in 2004. Het aantal huurwoningen nam met 2,8 duizend toe, terwijl het aantal opgeleverde koopwoningen met 1,1 duizend afnam. Een op de vier gereedgekomen woningen is een huurwoning. Het aantal woningen waarvoor een bouwvergunning is verleend, nam in 2005 voor het vierde achtereenvolgende jaar toe. In 2005 is er voor ruim 83 duizend woningen een bouwvergunning verleend. Dat zijn er 7,1 duizend meer dan in 2004.

Nederland telt bijna 7 miljoen woningen

Naast nieuwbouwwoningen kwamen er in 2005 nog 7 duizend woningen bij door bijvoorbeeld woningsplitsing of verbouw van kantoren tot woningen. Daar staat tegenover dat 19 duizend woningen aan de voorraad werden onttrokken door bijvoorbeeld sloop of samenvoeging van woningen. Per saldo nam de woningvoorraad met 55 duizend woningen toe, waardoor ons land eind 2005 bijna 7 miljoen woningen telde.

Hoogste WOZ-waarde in Bloemendaal

Op 1 januari 2005 bedroeg de gemiddelde woningwaarde volgens de Wet Waardering Onroerende zaken (Wet WOZ) in Nederland 202 duizend euro. De verschillen in gemiddelde woningwaarde per gemeente zijn groot. In vier gemeenten waren op 1 januari 2005 de woningen gemiddeld meer dan 500 duizend euro waard. Bloemendaal heeft de hoogste waarde met gemiddeld 578 duizend euro. Daarna volgen Blaricum met 530, Wassenaar met 520 en Laren met 518 duizend euro. In zeven gemeenten was de gemiddelde woningwaarde minder dan 130 duizend euro. De woningen in Leeuwarden zijn met een gemiddelde waarde van 107 duizend euro het laagst getaxeerd. De overige zes gemeenten liggen in Groningen: Appingedam, Groningen, Delfzijl, Pekela, Reiderland en Hoogezand-Sappemeer.

Wonen

8.1 Woonruimtevoorraad op 1 januari (x 1 000)

	1995	2000	2005	2006
Voorraad woningen	6 192	6 590	6 859	6 914
Voorraad wooneenheden	94	107	112	113
Voorraad recreatiewoningen	73	87	95	97
Capaciteit bijzondere woongebouwen	317	321	347	347

8.2 Veranderingen in de woningvoorraad (x 1 000)

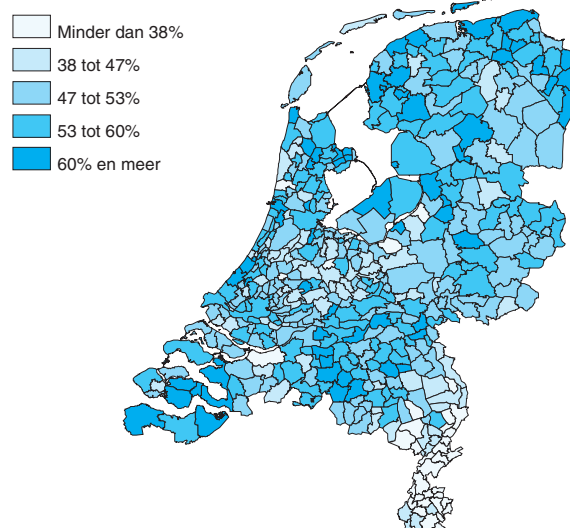
	1995	2000	2004	2005
Voorraad begin periode	6 192	6 590	6 810	6 859
Vermeerdering	99	75	72	74
nieuwbouw	94	71	65	67
huur	29	15	14	17
eigen	65	56	51	50
anderszins	5	3	6	7
huur	3	1	3	4
eigen	2	4	4	3
Vermindering	14	14	19	19
huur	10	10	14	15
eigen	4	4	5	4
Saldo vermeerdering	85	61	52	55
Administratieve correcties	-1	0	-3	0
Voorraad einde periode	6 276	6 651	6 859	6 914

8.3 Woningen waarvoor bouwvergunningen zijn verleend

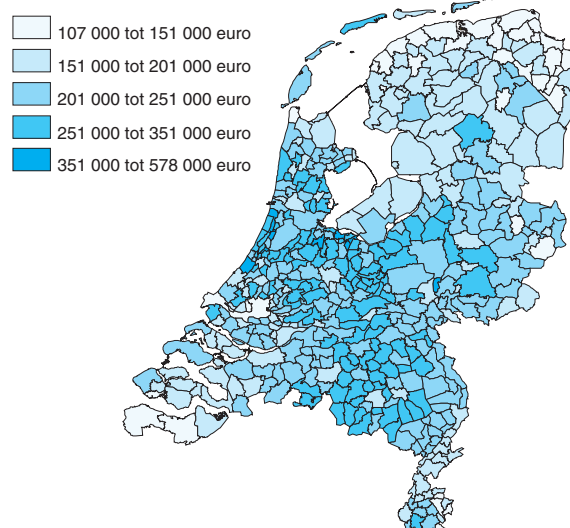
	1995	2000	2004	2005
Groningen	3 374	2 016	1 770	2 924
Friesland	3 493	2 806	3 276	2 891
Drenthe	3 306	2 455	2 369	2 837
Overijssel	7 029	5 451	5 243	7 073
Flevoland	4 046	4 985	3 010	2 590
Gelderland	11 477	7 383	7 958	7 394
Utrecht	7 641	7 701	6 546	7 029
Noord-Holland	13 578	11 202	12 039	14 049
Zuid-Holland	22 152	18 334	17 951	15 906
Zeeland	2 069	1 360	1 490	1 599
Noord-Brabant	13 705	10 157	10 454	13 602
Limburg	6 535	4 713	4 074	5 379
Nederland	98 405	78 563	76 180	83 273

Wonen

8.4 Toename WOZ-waarde-woningen per gemeente, 2004-2005

8.5 Gemiddelde WOZ-waarde-woningen per gemeente, 2005

Wonen

8.6 Nog gereed te komen woningen, 31 december

	1995	2000	2004	2005
Groningen	3 410	3 085	3 077	3 932
Friesland	3 516	4 573	4 583	4 845
Drenthe	3 386	3 859	3 823	4 452
Overijssel	7 467	8 152	8 203	10 244
Flevoland	3 507	7 079	3 790	4 402
Gelderland	12 367	11 515	14 662	14 038
Utrecht	9 724	12 409	12 668	12 428
Noord-Holland	18 189	20 742	23 933	26 307
Zuid-Holland	26 029	35 480	33 883	32 274
Zeeland	2 172	2 934	3 109	2 976
Noord-Brabant	16 291	18 018	19 128	23 847
Limburg	7 484	8 088	8 013	9 853
Nederland	113 542	135 934	138 872	149 598

8.7 Gereedgekomen woningen

	1995	2000	2004	2005
Groningen	2 961	1 769	1 540	2 041
Friesland	3 780	2 503	3 010	2 387
Drenthe	3 089	2 043	2 193	2 077
Overijssel	7 128	4 307	4 645	4 968
Flevoland	5 027	4 565	2 351	1 786
Gelderland	10 959	7 360	7 921	7 413
Utrecht	5 533	6 485	4 897	6 587
Noord-Holland	13 983	10 096	8 896	10 749
Zuid-Holland	18 077	14 584	14 833	15 749
Zeeland	2 253	1 845	1 485	1 676
Noord-Brabant	15 274	11 441	10 279	8 133
Limburg	5 772	3 652	3 264	3 450
Nederland	93 836	70 650	65 314	67 016

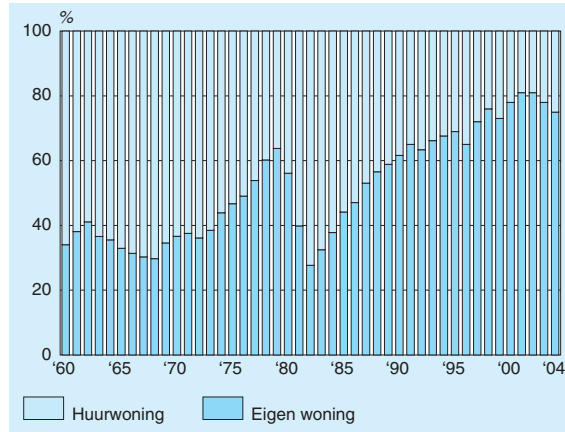
8.8 Gereedgekomen woningen, enkele kenmerken (%)

	1995	2000	2004	2005
Aantal kamers				
2 of minder kamers	6	5	3	4
3 kamers	25	25	25	25
4 kamers	55	54	55	56
5 kamers	12	14	14	13
6 of meer kamers	2	2	3	3
Eigendom				
huurwoningen	31	22	22	25
eigen woningen	69	78	78	75
Woningtype				
eengezinshuizen	75	75	74	74
meergezinshuizen	25	25	26	26
Totaal (abs.)	93 836	70 650	65 314	67 016

Wonen

8.9 Gereedgekomen woningen: verhouding eigendom en huur

9. Arbeidsmarkt

Tekenen van herstel

De arbeidsmarkt is in 2005 enigszins hersteld. In de eerste helft van het jaar kwam een einde aan de stijging van de werkloosheid en vanaf de zomer liep het aantal werklozen terug. Het aantal banen van werknemers steeg in de tweede helft van het jaar licht en het aantal openstaande vacatures liep op. Het beginnend herstel hangt samen met de economische groei in 2004 en 2005.

In 2005 waren er gemiddeld 483 duizend werklozen, 4 duizend meer dan een jaar eerder. Het aantal werkloze vrouwen is licht gestegen, terwijl het aantal werkloze mannen lager was. Dit komt deels doordat de vrouwelijke beroepsbevolking verder is gegroeid.

Meer banen in zakelijke dienstverlening en gezondheidszorg

Het aantal banen van werknemers lag in 2005 gemiddeld 27 duizend lager dan in 2004. Echte groei van de werkgelegenheid kwam bij het bedrijfsleven alleen in de zakelijke dienstverlening voor, en dan met name in de uitzendbranche. In de collectieve sector nam het aantal banen alleen iets toe in de gezondheidszorg. In het onderwijs bleef het vrijwel gelijk, terwijl het bij het openbaar bestuur fors daalde. Het totale aantal openstaande vacatures nam in 2005 toe met gemiddeld 31 duizend. Vrijwel alle bedrijfstakken hadden meer vacatures.

Cao-loonstijging laag

De cao-loonstijging was in 2005 met 0,8 procent de laagste in twintig jaar. Dit is het gevolg van een langdurige periode van loonmatiging. De stijging van de contractuele loonkosten was in 2005 iets hoger dan die van de cao-lonen. In 2004 stegen de loonkosten nog veel sneller door de verhoging van de premies voor onder meer pensioen en werkloosheid.

Arbeidsmarkt

9.1 Werkgelegenheid (1 000 personen)

	2000	2002	2003	2004
Werknemers	6 988	7 199	7 153	7 041
Zelfstandigen	1 127	1 125	1 121	1 116
Mannen	4 572	4 600	4 489	4 404
Vrouwen	3 544	3 724	3 785	3 753
Landbouw en visserij	280	283	277	271
Industrie en bouwnijverheid	1 575	1 552	1 500	1 438
Commerciële dienstverlening	3 811	3 875	3 804	3 746
Niet-commerciële dienstverl.	2 450	2 614	2 692	2 701
Werkzame personen	8 115	8 324	8 274	8 157

9.2 Banen van werknemers (x 1 000)

	2000	2003	2004	2005
Landbouw en visserij	130	135	134	129
Industrie en bouwnijverheid	1 475	1 398	1 335	1 298
delfstoffenwinning	9	9	9	9
industrie	1 011	952	914	891
energie- en waterleiding	33	32	32	31
bouwnijverheid	422	405	380	367
Commerciële dienstverlening	3 622	3 578	3 517	3 520
handel	1 245	1 255	1 225	1 214
horeca	269	270	265	260
vervoer en communicatie	469	470	458	449
financiële instellingen	287	278	275	273
zakelijke dienstverlening	1 352	1 306	1 294	1 324
Niet-commerciële dienstverl.	2 183	2 450	2 459	2 469
openbaar bestuur	510	553	540	529
gesubsidieerd onderwijs	404	438	442	443
gezondheid, welzijnszorg	955	1 122	1 144	1 165
cultuur, overige dienstverl.	315	337	334	333
Mannen	4 237	4 151	4 069	4 022
Vrouwen	3 173	3 409	3 376	3 394
Voltijd	4 151	3 975	3 890	3 845
Deeltijd	3 258	3 585	3 555	3 571
Vast dienstverband	6 726	6 955	6 835	6 789
Flexibel dienstverband	684	606	610	627
Totaal	7 410	7 561	7 445	7 416

Arbeidsmarkt

9.3 Banen van werknemers naar geslacht, 2005 (x 1 000)

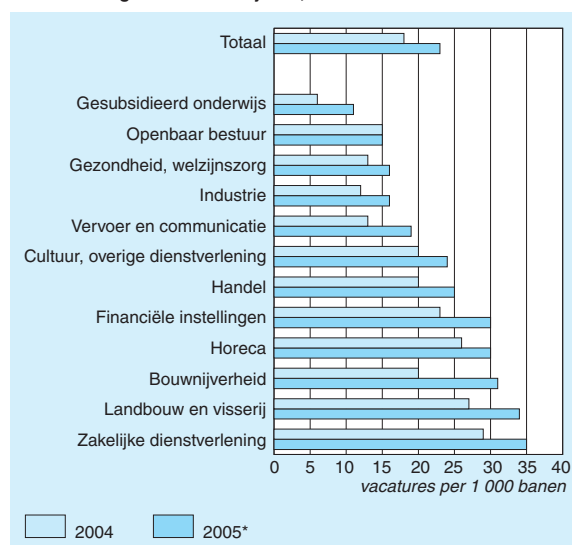
	Mannen	Vrouwen	Totaal
Landbouw en visserij	87	42	129
Industrie en bouwnijverheid	1 045	254	1 298
delfstoffenwinning	8	1	9
industrie	681	210	891
energie- en waterleiding	24	7	31
bouwnijverheid	331	36	367
Commerciële dienstverlening	2 015	1 505	3 520
handel	656	558	1 214
horeca	119	140	260
vervoer en communicatie	323	126	449
financiële instellingen	150	124	273
zakelijke dienstverlening	767	557	1 324
Niet-commerciële dienstverlening	876	1 594	2 469
openbaar bestuur	327	202	529
gesubsidieerd onderwijs	183	260	443
gezondheid, welzijnszorg	203	963	1 165
cultuur, overige dienstverlening	163	170	333
Totaal	4 022	3 394	7 416

9.4 Vacatures (x 1 000)

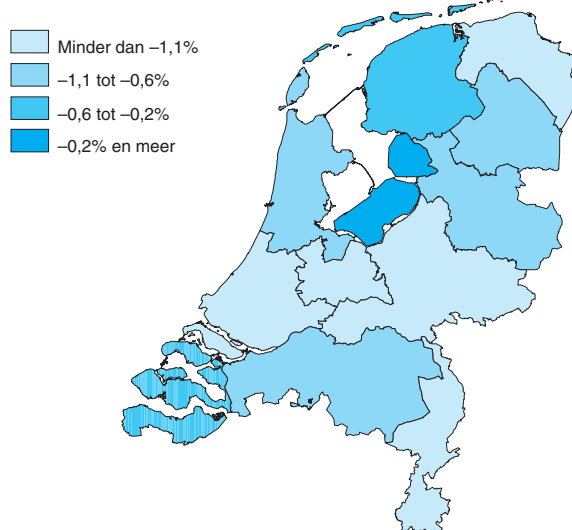
	1998	2000	2004	2005
Landbouw en visserij	2,0	3,4	3,1	4,0
Industrie en bouwnijverheid	28,2	47,5	17,2	22,7
industrie	18,7	28,2	10,0	12,5
bouwnijverheid	8,8	18,6	6,7	9,7
Commerciële dienstverlening	73,8	109,7	66,7	88,7
handel	23,5	34,6	20,8	25,0
horeca	6,1	8,5	6,7	10,1
vervoer en communicatie	8,3	12,3	6,3	7,6
financiële instellingen	4,8	7,3	5,3	7,1
zakelijke dienstverlening	31,1	46,8	27,5	38,9
Niet-commerciële dienstverl.	30,8	42,3	31,4	34,5
openbaar bestuur	7,6	9,4	6,4	6,7
gesubsidieerd onderwijs	4,0	5,8	3,3	4,8
gezondheid, welzijnszorg	12,9	19,1	14,5	15,8
cultuur, overige dienstverl.	6,3	7,9	7,2	7,2
Bedrijfsgrootte				
1 tot 10 werknemers	34,4	49,8	40,2	53,6
10 tot 100 werknemers	42,6	65,5	34,4	42,7
100 en meer werknemers	58,0	87,4	43,8	53,6
Ontstane vacatures	855	1 018	725	869
Vervulde vacatures	834	997	699	832
Totaal openstaande vacatures	134,9	202,8	118,3	149,8

Arbeidsmarkt

9.5 Vacaturegraad naar bedrijfstak, 31 december

9.6 Jaarmutatatie van banen van werknemers per provincie, 31 december 2004

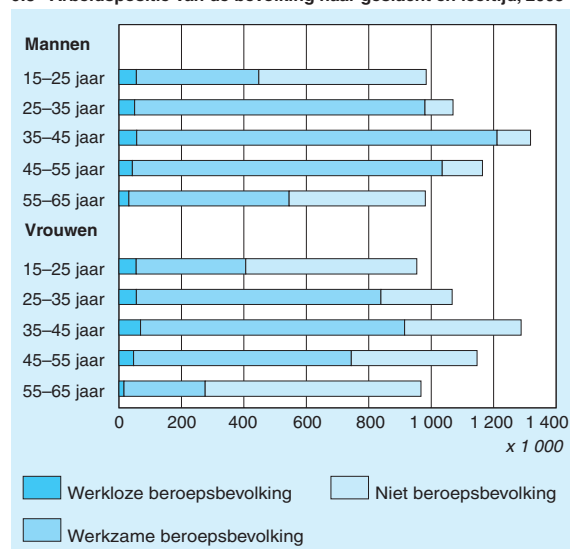

Arbeidsmarkt

9.7 Beroepsbevolking van 15–64 jaar (x 1 000)

	1995	2000	2004	2005
Beroepsbevolking	6 596	7 187	7 398	7 401
mannen	4 067	4 275	4 266	4 219
vrouwen	2 529	2 912	3 132	3 182
15 tot 25 jaar	894	884	877	854
25 tot 35 jaar	2 097	2 069	1 872	1 819
35 tot 45 jaar	1 801	2 023	2 113	2 127
45 tot 55 jaar	1 416	1 661	1 753	1 780
55 tot 65 jaar	389	551	782	821
Werkzame beroepsbevolking	6 063	6 917	6 919	6 918
mannen	3 814	4 161	4 019	3 981
vrouwen	2 249	2 755	2 899	2 937
15 tot 25 jaar	776	825	759	742
25 tot 35 jaar	1 925	2 000	1 761	1 713
35 tot 45 jaar	1 659	1 952	1 990	2 000
45 tot 55 jaar	1 330	1 605	1 665	1 689
55 tot 65 jaar	373	534	744	773
Werkloze beroepsbevolking	533	270	479	483
mannen	253	114	246	238
vrouwen	281	157	233	245
15 tot 25 jaar	118	59	119	112
25 tot 35 jaar	171	69	112	106
35 tot 45 jaar	142	70	123	126
45 tot 55 jaar	86	55	88	91
55 tot 65 jaar	16	16	38	48

9.8 Arbeidspositie van de bevolking naar geslacht en leeftijd, 2005

Arbeidsmarkt

9.9 Bruto arbeidsparticipatie, 15–64 jaar (beroepsbevolking in % van de bevolking)

	1995	2000	2004	2005
Mannen	76,3	78,7	77,3	76,5
Vrouwen	48,9	55,0	57,9	58,7
15 tot 25 jaar	44,5	47,2	45,5	44,1
25 tot 35 jaar	80,4	84,5	84,7	85,1
35 tot 45 jaar	76,3	79,9	81,3	81,6
45 tot 55 jaar	68,4	72,6	76,6	77,0
55 tot 65 jaar	26,9	34,7	41,2	42,1
Autochtonen	63,8	68,5	69,4	69,1
Westerse allochtonen	62,0	66,0	66,6	67,6
Niet-westerse allochtonen	50,8	53,6	55,5	56,2
Turken	43,5	48,8	52,9	51,9
Marokkanen	42,6	39,3	47,1	49,9
Surinamers	60,8	69,1	69,4	67,3
Antillianen/Arubanen	57,1	60,0	60,0	67,5
overig niet-westers	48,6	52,2	51,6	52,5
Totaal	62,8	67,0	67,7	67,6

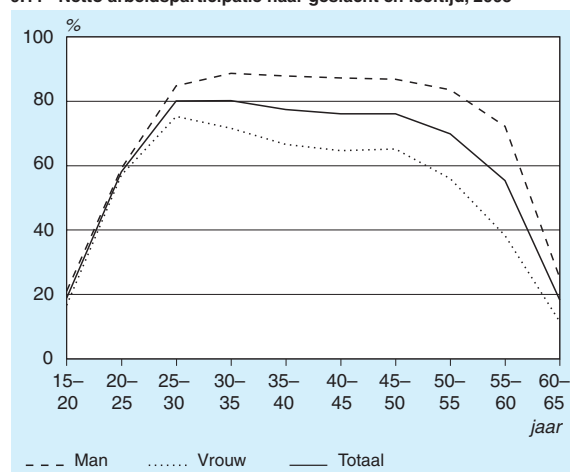
9.10 Netto arbeidsparticipatie, 15–64 jaar (werkzame beroepsbevolking in % van de bevolking)

	1995	2000	2004	2005
Mannen	71,6	76,6	72,9	72,1
Vrouwen	43,5	52,0	53,6	54,1
15 tot 25 jaar	38,6	44,0	39,3	38,3
25 tot 35 jaar	73,9	81,6	79,7	80,1
35 tot 45 jaar	70,3	77,2	76,6	76,7
45 tot 55 jaar	64,3	70,2	72,7	73,1
55 tot 65 jaar	25,7	33,6	39,2	39,7
Autochtonen	59,6	66,5	65,8	65,6
Westerse allochtonen	55,2	62,6	61,0	61,5
Niet-westerse allochtonen	37,4	47,7	46,5	46,9
Turken	29,9	44,3	45,6	44,4
Marokkanen	29,0	34,2	36,7	40,0
Surinamers	49,3	62,9	61,3	59,2
Antillianen/Arubanen	43,8	54,7	50,6	55,6
overig niet-westers	33,3	44,9	42,0	42,5
Totaal	57,8	64,5	63,3	63,2

Arbeidsmarkt

9.11 Netto arbeidsparticipatie naar geslacht en leeftijd, 2005

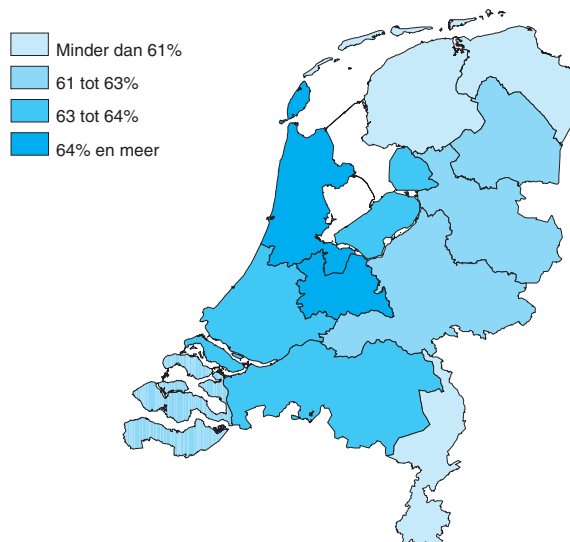

9.12 Werkloosheid (werkloze beroepsbevolking in % van de beroepsbevolking)

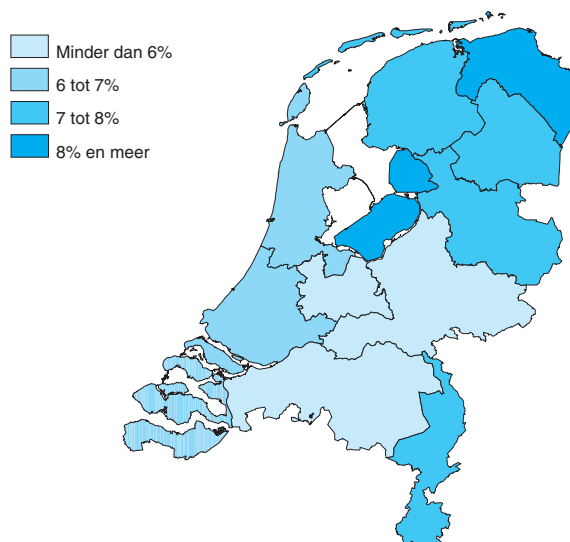
	1995	2000	2004	2005
Mannen	6,2	2,7	5,8	5,6
Vrouwen	11,1	5,4	7,4	7,7
15 tot 25 jaar	13,2	6,7	13,5	13,1
25 tot 35 jaar	8,2	3,3	6,0	5,8
35 tot 45 jaar	7,9	3,5	5,8	5,9
45 tot 55 jaar	6,1	3,3	5,0	5,1
55 tot 65 jaar	4,2	3,0	4,9	5,8
Autochtonen	6,7	3,0	5,3	5,2
Westerse allochtonen	11,0	5,1	8,4	9,1
Niet-westerse allochtonen	26,3	11,0	16,1	16,4
Turken	31,2	9,1	13,9	14,4
Marokkanen	31,9	13,0	22,1	19,9
Surinamers	18,9	9,1	11,7	12,2
Antillianen/Arubanen	23,3	8,7	15,7	17,6
overig niet-westers	31,6	13,9	18,5	19,1
Basisonderwijs	16,0	7,6	13,3	13,3
Mavo	11,6	6,2	8,5	9,6
Vbo	9,3	4,2	7,9	8,5
Havo/Vwo	12,1	5,1	8,6	9,0
Mbo	6,0	2,7	5,5	5,6
Hbo	5,8	2,8	4,2	3,8
Wo	6,3	2,6	5,0	5,0
Totaal	8,1	3,8	6,5	6,5

Arbeidsmarkt

9.13 Netto arbeidsparticipatie naar provincie, 2005

9.14 Werkloosheid naar provincie, 2005

Arbeidsmarkt

9.15 Werkzame beroepsbevolking (x 1 000)

	1995	2000	2004	2005
Autochtonen	5 348	5 843	5 769	5 748
Westerse allochtonen	455	625	623	626
Niet-westerse allochtonen	259	449	526	543
Turken	46	90	106	107
Marokkanen	34	57	71	80
Surinamers	104	134	144	141
Antillianen/Arubanen	22	40	46	51
overig niet-westers	53	128	159	164
Basisonderwijs	491	467	345	331
Mavo	413	522	489	463
Vbo	916	922	866	825
Havo/Vwo	307	599	639	608
Mbo	2 388	2 474	2 318	2 448
Hbo	1 055	1 197	1 408	1 370
Wo	481	702	811	840
Elementair beroepsniveau	400	466	487	505
Lager beroepsniveau	1 510	1 658	1 662	1 608
Middelbaar beroepsniveau	2 368	2 690	2 609	2 651
Hoger beroepsniveau	1 101	1 413	1 604	1 464
Wetenschappelijk beroepsniveau	436	591	533	624
Werknemers	5 357	6 116	6 116	6 103
vaste arbeidsrelatie	4 880	5 584	5 646	5 590
flexibele arbeidsrelatie	477	532	471	513
Zelfstandigen	706	801	802	816
12 tot 20 uur per week	425	578	642	662
20 tot 35 uur per week	1 263	1 645	1 853	1 898
35 uur en meer	4 375	4 694	4 424	4 359
Regelmatige werktijden	.	2 983	3 032	3 150
Onregelmatige werktijden	.	3 929	3 885	3 767
avondwerk	.	3 056	3 085	3 044
nachtwerk	.	1 133	1 119	1 124
zaterdag	.	3 126	3 063	2 913
zondag	.	1 964	2 032	1 983
Aantal dienstjaren				
minder dan 1 jaar	808	1 147	807	820
1 tot 5 jaar	1 729	2 073	2 281	2 043
5 tot 10 jaar	1 333	1 152	1 307	1 526
10 tot 20 jaar	1 310	1 395	1 367	1 337
20 jaar en meer	862	1 079	1 080	1 112
onbekend	21	71	76	80
Reisafstand naar werk (werkenden met vast werkadres)				
0 tot 8 km	2 202	2 538	2 440	2 315
8 tot 18 km	1 150	1 381	1 355	1 383
18 tot 33 km	713	897	905	923
33 km en meer	515	697	721	761
Totaal	6 063	6 917	6 919	6 918

Arbeidsmarkt

9.16 Arbeidsduur van werknemers excl. overwerk, 31 december 2004

	Jaarlijks (uren)	Wekelijks (uren)	Vakantie en adv (dagen)
Landbouw en visserij	1 309	36,5	23,5
Industrie en bouwnijverheid	1 560	37,7	32,2
delfstoffenwinning	1 713	38,1	29,3
industrie	1 551	37,4	30,2
energie- en waterleiding	1 619	37,4	31,0
bouwnijverheid	1 571	38,8	36,8
Commerciële dienstverlening	1 313	34,2	22,1
handel	1 257	31,6	21,8
horeca	915	23,3	13,8
vervoer en communicatie	1 464	38,4	24,3
financiële instellingen	1 497	33,6	24,7
zakelijke dienstverlening	1 361	34,6	22,9
Niet-commerciële dienstverlening	1 261	32,3	20,5
openbaar bestuur	1 522	34,6	23,4
onderwijs	1 322	33,8	21,5
gezondheid, welzijnzorg	1 123	28,3	18,4
cultuur, overige dienstverlening	1 225	33,3	21,9
Alle werknemers	1 340	35,2	23,5
w.o.			
voltijdwerknemers	1 723	38,8	29,4

9.17 Verdiende uurloon van werknemers, 31 december 2004 (euro)

	Mannen	Vrouwen	Totaal
Landbouw en visserij	15,62	12,61	15,03
Industrie en bouwnijverheid	18,95	15,59	18,47
delfstoffenwinning	28,55	21,26	27,71
industrie	18,87	15,36	18,24
energie- en waterleiding	24,67	20,03	23,98
bouwnijverheid	18,47	15,96	18,31
Commerciële dienstverlening	18,96	14,18	17,29
handel	17,16	12,25	15,32
horeca	12,68	11,19	11,96
vervoer en communicatie	17,79	15,02	17,20
financiële instellingen	26,44	18,14	23,16
Zakelijke dienstverlening	20,26	15,48	18,59
Niet-commerciële dienstverlening	22,09	17,31	19,37
openbaar bestuur	22,04	19,09	21,09
onderwijs	23,20	19,28	21,13
gezondheid, welzijnzorg	23,14	16,45	17,93
cultuur, overige dienstverlening	18,98	15,59	17,45
15 tot 25 jaar	9,80	9,60	9,71
25 tot 35 jaar	16,61	15,62	16,19
35 tot 45 jaar	20,94	17,45	19,70
45 tot 55 jaar	22,98	17,57	21,12
55 tot 65 jaar	23,92	17,82	22,26
65 tot 75 jaar	18,95	14,31	17,94
Alle werknemers	19,59	15,81	18,18
w.o.			
voltijdwerknemers	20,21	16,57	19,45

Arbeidsmarkt

9.18 Verdiende jaarloon van werknemers (1 000 euro)

	1995	2000	2003	2004
Landbouw en visserij	17,8	18,4	21,3	21,5
Industrie en bouwnijverheid	24,7	28,3	32,6	33,0
delfstoffenwinning	37,8	46,7	55,4	58,0
industrie	24,6	28,0	32,1	32,5
energie- en waterleiding	30,7	37,9	44,2	44,9
bouwnijverheid	23,8	27,7	32,2	32,8
Commerciële dienstverlening	18,8	22,0	25,1	25,3
handel	17,1	19,0	21,5	21,5
horeca	10,6	11,7	12,9	11,5
vervoer en communicatie	24,4	26,9	29,3	29,6
financiële instellingen	28,6	35,0	41,3	42,9
zakelijke dienstverlening	17,7	22,5	26,4	26,7
Niet-commerciële dienstverl.	20,9	23,6	27,4	27,5
openbaar bestuur	26,5	30,8	35,7	36,3
onderwijs	24,4	27,1	31,5	31,5
gezond, verzorging	16,3	19,0	22,4	22,6
cultuur, overige dienstverl.	19,1	20,5	23,8	23,8
Alle werknemers	20,8	23,7	27,2	27,4
w.o.				
voltijdwerknemers	27,0	31,7	37,0	38,2

9.19 Cao-lonen van werknemers (jaarmutatie in %)

	2001	2002	2004	2005*
Particuliere bedrijven	4,2	3,5	1,5	0,7
Gesubsidieerde sector	5,2	4,2	0,5	0,8
Overheid	4,4	4,4	0,4	0,4
Landbouw en visserij	3,4	4,2	1,4	0,3
Industrie en bouwnijverheid	4,2	3,8	1,7	1,0
delfstoffenwinning	.	.	.	.
industrie	3,9	3,7	1,5	0,9
energie- en waterleiding	4,2	3,8	1,1	0,8
bouwnijverheid	4,8	4,4	2,2	1,3
Commerciële dienstverlening	4,3	3,2	1,4	0,6
handel	3,6	3,5	1,6	0,5
horeca	3,7	2,5	0,2	0,0
vervoer en communicatie	3,3	2,7	1,2	0,4
financiële instellingen	5,8	3,7	1,9	0,9
zakelijke dienstverlening	4,8	3,1	1,3	1,0
Niet-commerciële dienstverl.	4,8	4,1	0,5	0,6
openbaar bestuur	4,3	3,9	0,4	0,5
onderwijs	4,6	4,5	0,5	0,4
gezondheid, verzorging	5,5	4,3	0,4	0,7
cultuur, overige dienstverl.	4,4	3,5	1,4	1,0
Bruto uurloon (incl. bijzondere beloningen)	4,4	3,6	1,3	0,7

Arbeidsmarkt

9.20 Incidentele ontwikkeling van uurlonen van werknemers (jaarmutatatie in %)

	1996	2000	2003	2004*
Particuliere bedrijven	0,6	0,8	1,7	1,2
Gesubsidieerde sector	1,1	1,5	-1,6	0,6
Overheid	0,4	0,6	0,9	0,9
Landbouw en visserij	-1,6	-0,2	2,7	3,4
Industrie en bouwnijverheid	1,2	0,0	1,6	1,6
delfstoffenwinning	.	.	.	.
industrie	1,7	-0,2	1,9	1,0
energie- en waterleiding	1,6	1,3	2,2	1,0
bouwnijverheid	0,2	0,7	0,8	2,6
Commerciële dienstverlening	0,5	1,5	1,6	1,2
handel	1,0	0,7	1,8	0,0
horeca	4,9	-2,0	-0,6	-0,1
vervoer en communicatie	0,8	-0,1	1,7	2,3
financiële instellingen	-1,1	2,1	0,6	1,7
zakelijke dienstverlening	-0,2	3,3	2,1	0,8
Niet-commerciële dienstverl.	0,6	0,9	0,2	0,7
openbaar bestuur	0,5	0,6	0,8	1,2
onderwijs	0,7	0,5	-0,1	0,5
gezondheid, welzijnszorg	1,2	1,7	-1,0	0,3
cultuur, overige dienstverl.	0,7	0,5	2,5	1,1
Totaal	0,6	0,9	1,2	1,0

9.21 Contractuele loonkosten per uur (jaarmutatatie in %)

	2001	2002	2004	2005*
Particuliere bedrijven	4,2	3,9	2,6	1,0
Gesubsidieerde sector	5,1	4,9	1,6	1,6
Overheid	4,2	5,3	2,5	1,8
Landbouw en visserij	3,8	4,2	1,4	0,2
Industrie en bouwnijverheid	3,8	4,1	2,8	1,4
delfstoffenwinning	.	.	.	.
industrie	3,6	3,9	2,5	1,3
energie- en waterleiding	3,8	4,7	3,0	2,3
bouwnijverheid	4,1	4,8	3,2	1,2
Commerciële dienstverlening	4,3	3,8	2,5	1,0
handel	3,3	4,0	2,3	0,9
horeca	3,4	2,5	0,5	0,4
vervoer en communicatie	3,4	4,1	2,5	1,1
financiële instellingen	6,6	3,8	2,2	0,7
zakelijke dienstverlening	4,8	3,8	2,8	1,3
Niet-commerciële dienstverl.	4,7	5,1	2,2	1,6
openbaar bestuur	4,3	4,9	2,4	1,7
onderwijs	4,1	5,5	2,7	1,8
gezondheid, welzijnszorg	5,2	5,2	1,5	1,6
cultuur, overige dienstverl.	5,0	4,6	2,8	1,3
Totaal	4,3	4,2	2,5	1,2

10. *Inkomen, bestedingen en vermogen*

Koopkracht in 2003 en 2004 vrijwel ongewijzigd

Het besteedbaar inkomen van huishoudens bedroeg in 2004 gemiddeld 28 500 euro. De koopkracht hiervan was 7 procent hoger dan in 2000. Vooral de invoering van het nieuwe belastingstelsel in 2001 droeg bij aan deze koopkrachtverbetering. In dat jaar nam de koopkracht met 5 procent toe. Zowel in 2003 als in 2004 was de koopkrachtmutatie vrijwel nihil.

De koopkrachtverbetering tussen 2000 en 2004 gold niet voor iedereen. Huishoudens met looninkomen als belangrijkste inkomensbron gingen er met 10 procent het meest op vooruit. De koopkracht van huishoudens die voornamelijk leefden van een uitkering of pensioen, steeg met 5 procent. De huishoudens van zelfstandigen zagen hun koopkracht in deze periode met 1 procent dalen.

Aantal huishoudens met een laag inkomen stijgt

In 2004 hadden 674 duizend huishoudens een laag inkomen. In 2001 en 2002 nam het aantal huishoudens met een laag inkomen nog af, terwijl het sinds 2003 weer toeneemt.

In 2004 gaf 13 procent van de huishoudens aan dat zij moeilijk of zeer moeilijk rondkomen van hun inkomen. Dat is een lichte stijging ten opzichte van 2003. Het aantal huishoudens dat geld overhield, nam in 2004 af tot 46 procent. Van de huishoudens gaf 45 procent aan precies rond te komen, terwijl 7 procent op het vermogen moest interen of schulden moest maken.

Ouderen besteden relatief veel aan wonen

Huishoudens gaven in 2004 gemiddeld eenderde van hun bestedingen uit aan wonen. Bij huishoudens met een hoofdkostwinner van 65 jaar of ouder lag dat aandeel op 43 procent. Zaken waar ouderen relatief weinig geld aan spendeerden, waren kleding en schoenen en ontwikkeling, ontspanning en verkeer. Een huishouden met een hoofdkostwinner van 65 jaar of ouder besteedde in totaal gemiddeld maar tweederde van wat een huishouden met een jongere hoofdkostwinner uitgaf.

Inkomen, bestedingen en vermogen

10.1 Gemiddeld besteedbaar huishoudensinkomen naar samenstelling van het huishouden (1 000 euro)

	2001	2003	2004*
Eenpersoonshuishouden	16,0	16,6	16,7
alleenstaande man	17,2	17,4	17,4
alleenstaande vrouw	15,1	16,0	16,1
Meerpersoonshuishouden	33,3	34,3	34,5
(echt)paar	34,1	35,2	35,4
zonder kinderen	30,4	31,9	32,1
uitsluitend minderj. kind.	34,1	35,0	35,4
minstens één meerderj. kind	45,3	46,1	46,2
eenoudergezin	23,5	24,1	24,1
uitsluitend minderj. kind.	18,0	18,8	18,9
minstens één meerderj. kind	30,5	30,6	30,6
overig meerpersoonshuishouden	37,3	38,5	38,3
Totaal	27,5	28,3	28,5

10.2 Huishoudens naar samenstelling van het huishouden en hoogte van het besteedbaar inkomen, 2004* (x 1 000)

	Eenpersoonshuishouden	Meerpersoonshuishouden	Totaal
Minder dan 10 000 euro	390	100	490
10 000 tot 20 000 euro	1 377	680	2 057
20 000 tot 30 000 euro	430	1 347	1 777
30 000 tot 40 000 euro	102	1 207	1 309
40 000 tot 50 000 euro	32	654	687
50 000 euro en meer	27	630	657
Totaal	2 358	4 618	6 976

10.3 Gemiddeld persoonlijk inkomen van personen naar sociaal-economische categorie (1 000 euro)

	2001	2003	2004*
Actief	26,7	28,1	28,5
werknemer	26,3	28,2	28,7
zelfstandige	31,2	29,8	29,1
overig actief	9,7	8,9	9,9
Niet-actief	14,5	15,7	16,0
werkloze of bijstandsvanger	12,0	13,6	13,8
arbeidsongeschikte	16,2	17,3	17,3
pensioenontvanger	16,7	18,4	18,9
overig niet-actief	6,9	7,0	7,2
Totaal	22,4	23,7	23,9

Inkomen, bestedingen en vermogen

10.4 Verandering van inkomensbron van personen, 2003–2004* (% van het totaal)

	Voornaamste inkomensbron in 2004		
	arbeid	eigen onder-neming	overdrachten
Voornaamste inkomensbron in 2003			
inkomen uit arbeid	94	2	4
inkomen uit eigen onderneming	7	90	3
overdrachtsinkomen	7	1	92
Totaal	61	13	26

10.5 Mediane koopkrachtmutatie (%)

	2001	2003	2004*
Inkomen uit arbeid	6,6	0,4	0,9
Inkomen uit eigen onderneming	2,9	-2,6	0,0
Overdrachtsinkomen	3,0	0,1	-0,1
Totaal	5,0	0,1	0,3
Met dezelfde inkomensbron in het voorafgaande jaar			
inkomen uit arbeid	6,8	0,6	1,1
inkomen uit eigen onderneming	4,0	-1,7	0,3
overdrachtsinkomen	2,8	0,1	-0,2

10.6 Aantal huishoudens met een laag inkomen naar herkomst-groepering (x 1 000)

	2001	2003	2004*
Nederland	428	427	447
Westerse landen	68	68	75
Niet-westerse landen	131	146	152
Suriname	27	29	29
Ned. Antillen en Aruba	11	13	13
Turkije	25	30	33
Marokko	26	28	25
overig niet-westers	42	47	53
Totaal	627	641	674

Inkomen, bestedingen en vermogen

10.7 Inkomensbeoordeling en financiële situatie van huishoudens (in % totaal)

	1995	2000	2003	2004
Rondkomen van het inkomen				
zeer moeilijk of moeilijk	13	9	12	13
eerder moeilijk of eerder gemakkelijk	41	39	32	33
gemakkelijk of zeer gemakkelijk	46	53	56	54
Financiële situatie				
schulden maken	2	2	2	2
spaarmiddelen aanspreken	4	3	4	5
precies rondkomen	45	39	43	45
beetje geld overhouden	33	37	35	33
veel geld overhouden	14	16	14	13
weet niet	2	2	2	2
Betalingsachterstanden afgelopen 12 maanden				
huur of hypotheek	.	2	3	4
gas, water en electriciteit	.	1	3	3
op afbetaling gekochte artikelen	.	1	2	2

10.8 Huishoudens met duurzame consumptiegoederen (in % totaal)

	1995	2000	2003	2004*
Magnetronoven of combi-oven	51	74	82	84
Vaatwasmachine	20	38	47	51
Wasdroger	41	53	60	60
Kleurentelevisie	97	99	98	98
Breedbeeldtelevisie	.	.	.	24
Videorecorder	68	79	82	80
Videocamera	16	23	25	26
Home- en/of personal computer	39	60	71	74
TV-spelcomputer	13	15	15	18
Compactdisc (CD-speler)	75	88	91	91
DVD speler	.	.	27	48
CD(re)writer	.	.	30	35
MP3 speler	.	.	.	16
Auto	68	72	78	78
Tourcaravan, vouwwagen	10	11	10	10
Stacaravan	2	2	1	2
Tweede woning, vakantie-huisje/-bungalow	3	3	3	3

Inkomen, bestedingen en vermogen

10.9 Bestedingen van huishoudens naar leeftijd hoofdkostwinner, 2004* (% van het totaal)

	Jonger dan 45 jaar	45 tot 65 jaar	65 jaar en ouder	Totaal
Totale bestedingen (euro)	29 044	31 744	20 524	28 385
<i>Bestedingen</i>				
Voeding	16,4	17,0	16,8	16,7
brood, gebak en grutterswaren	2,1	2,0	2,0	2,0
aardappelen, groenten en fruit	2,0	2,1	2,6	2,1
suikerhoudende artikelen en dranken	2,6	3,3	2,8	2,9
oliën en vetten	0,2	0,2	0,3	0,2
vlees, vleeswaren en vis	2,3	3,0	3,0	2,7
zuivelproducten	1,7	1,9	2,1	1,8
verteringen buitenshuis en overige voedingsmiddelen	5,6	4,5	3,9	4,9
Woning	31,1	32,6	42,6	33,4
huur en onderhoud van woning en tuin	21,5	22,2	31,6	23,2
meubelen, stoffering en linnen-goed	3,0	3,5	3,0	3,2
huishoudelijke apparaten en gereedschappen	2,1	2,1	2,0	2,1
verwarming en verlichting	4,6	4,9	6,0	4,9
Kleding en schoeisel	7,3	6,2	4,7	6,5
kleding	5,3	4,6	3,7	4,8
schoeisel en opschik	2,0	1,6	1,0	1,7
Hygiëne en geneeskundige verzorging	8,0	6,6	8,7	7,5
huishoudelijke dienstverlening en reiniging	3,5	2,2	2,6	2,8
lichamelijke verzorging	2,5	2,0	2,4	2,3
geneeskundige verzorging	2,0	2,4	3,7	2,4
Ontwikkeling, ontspanning en verkeer	34,6	34,9	24,4	33,3
ontwikkeling	4,4	4,4	2,6	4,1
sport, spel en vakantie	6,8	7,4	6,2	7,0
overige ontspanning	4,7	4,2	2,8	4,2
roken	0,8	1,2	0,5	0,9
verkeer, vervoer en communicatie	17,9	17,8	12,3	17,0
Overige bestedingen	2,6	2,7	2,9	2,6
particuliere verzekering n.e.g.	1,1	0,9	0,6	1,0
contributies maatschappelijke organisaties	0,5	0,7	0,8	0,6
collectes en donaties	0,3	0,5	0,8	0,4
overige bestedingen n.e.g.	0,6	0,6	0,7	0,6
Totaal	100	100	100	100

11. Sociale zekerheid

Kentering in beroep op bijstand en WW

Mede door de licht herstellende economie kwam in 2005 een einde aan de groei van het aantal bijstands- en WW-uitkeringen. In de loop van het jaar begon het beroep op bijstand en WW af te nemen.

Het aantal bijstandsuitkeringen is in 2005 met 11 duizend gedaald tot 328 duizend aan het einde van het jaar. De daling deed zich voor vanaf het tweede kwartaal en kwam volledig voor rekening van het aantal bijstandsuitkeringen dat korter dan een jaar loopt.

Vanaf begin 2002 verdubbelde het aantal uitkeringen in het kader van de Werkloosheidswet tot 340 duizend begin 2005. Daarna zette een daling in. Dit resulteerde eind 2005 in 305 duizend WW-uitkeringen.

Sterke afname arbeidsongeschiktheidsuitkeringen

Het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen verminderde in 2005 sterk met 60 duizend. Deze dalende tendens is al vanaf 2003 waarneembaar. Het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen (WAO, WAZ en Wajong) lag eind 2005 op 899 duizend, waarvan 700 duizend WAO-uitkeringen. De Wet Verbetering Poortwachter en de wijziging van de Wet Uitbreiding Loondoorbetaling bij Ziekte zorgen voor een sterke daling van de instroom in de WAO. Sinds 1 januari 2004 moeten werkgevers het loon van een zieke werknemer twee jaar doorbetalen in plaats van één jaar. Dit heeft gezorgd voor een extra daling van nieuwe WAO-uitkeringen in 2005.

Ziekteverzuim in 2004 vrijwel onveranderd

In 2004 was het ziekteverzuim van de Nederlandse werknemers gemiddeld 4,6 procent. Daarmee was het een fractie lager dan in 2003, toen het ziekteverzuim 4,7 procent bedroeg. Het ziekteverzuim was het hoogst in het openbaar bestuur en in de industrie met een verzuimpercentage van 5,9 procent. De horeca was in 2004 de bedrijfstak met het laagste ziekteverzuim, te weten 2,5 procent.

Sociale zekerheid

11.1 Uitkeringen sociale zekerheid; totaaloverzicht, 31 december (x 1 000)

	2000	2004	2005
Arbeidsongeschiktheid	957	961	899
WAO	772	763	700
WAZ	58	56	52
Wajong	127	142	147
Werkloosheid (WW)	189	323	305
Bijstand	359	360	357
IOAW	20	14	11
IOAZ	4	2	2
AOW	2 334	2 433	2 554
ANW	168	145	138
AKW	1 843	1 920	1 915

11.2 Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen, 31 december (x 1 000)

	2000	2004	2005
WAO	772,0	762,7	700,0
WAZ	57,6	55,5	52,3
Wajong	127,3	142,4	147,0
Mannen	551,2	526,6	494,5
Vrouwen	405,8	433,9	404,7
15 tot 25 jaar	30,7	35,3	35,6
25 tot 35 jaar	102,8	91,7	74,2
35 tot 45 jaar	172,3	173,2	153,7
45 tot 55 jaar	291,2	268,9	251,3
55 tot 65 jaar	358,9	390,7	383,5
Autochtonen	771,7	769,1	722,2
Westerse allochtonen	89,3	88,0	81,7
Niet-westerse allochtonen	75,8	88,5	82,6
Volledig arbeidsongeschikt	698,0	680,4	640,5
Geleidelijk arbeidsongeschikt	258,5	279,6	258,2
Agonische en endocriene ziekten	183,8	140,4	133,2
Psychische aandoeningen e.d.	318,9	358,7	342,2
Ziekten botspierstelsel	275,1	271,1	247,3
Overige aandoeningen	179,2	190,4	176,7
Totaal arbeidsongeschiktheid	957,0	960,6	899,3

Sociale zekerheid

11.3 WW-uitkeringen, 31 december (x 1 000)

	2000	2004	2005
Mannen	107,5	184,6	167,5
Vrouwen	81,8	138,8	137,6
15 tot 25 jaar	7,5	17,8	12,8
25 tot 35 jaar	35,2	67,6	50,2
35 tot 45 jaar	37,3	87,4	82,7
45 tot 55 jaar	39,3	74,9	79,6
55 tot 65 jaar	69,8	75,7	79,7
Noord-Nederland	27,8	43,1	38,7
Oost-Nederland	35,6	64,4	63,5
West-Nederland	78,7	132,0	123,3
Zuid-Nederland	46,6	81,5	77,4
Totaal	189,4	323,4	305,1

11.4 Bijstandsuitkeringen, 31 december (x 1 000)

	2000	2004	2005
Mannen	148,9	158,8	153,5
Vrouwen	204,6	204,1	201,0
15 tot 25 jaar	26,3	33,0	28,0
25 tot 35 jaar	78,9	74,0	69,7
35 tot 45 jaar	91,7	90,4	88,7
45 tot 55 jaar	75,7	74,8	75,8
55 tot 65 jaar	62,5	66,4	65,8
65 jaar en ouder	18,7	24,4	26,5
Alleenstaande	194,4	208,0	203,1
Alleenstaande ouder	95,6	92,9	89,1
(Echt)paar	62,0	61,2	60,5
Anders	1,3	0,8	1,8
Geen kinderen	223,5	.	.
1 kind	58,2	.	.
2 kinderen	43,5	.	.
3 kinderen en meer	28,5	.	.
Korter dan 1 jaar	67,9	79,4	68,7
1 jaar en langer	285,8	283,6	285,7
Totaal	353,6	362,0	354,5

Sociale zekerheid

11.5 Bijstandsdebiteuren en -fraude (mln euro)

	2002	2003	2004
Bijstandsdebiteuren, uitstaand			
saldo, juni			
boete/maatregel	5,4	6,8	8,5
terugvordering	546,3	596,2	628,0
verhaal	116,2	128,0	135,1
geldlening	354,7	375,4	388,3
overige vorderingen	45,9	22,1	17,5
totaal (incl. onbekend)	1 075,8	1 136,8	1 184,8
Bijstandsfraude, fraudebedrag, 1e halfjaar			
minder dan 5 000 inwoners	0,0	0,0	0,0
5 000 tot 10 000 inwoners	0,6	0,3	0,4
10 000 tot 20 000 inwoners	1,5	2,4	1,5
20 000 tot 50 000 inwoners	6,7	6,4	6,4
50 000 tot 100 000 inwoners	7,1	7,1	7,9
100 000 tot 150 000 inwoners	5,6	6,4	6,9
150 000 tot 250 000 inwoners	6,9	5,8	5,3
250 000 inwoners en meer	21,6	16,8	29,7
totaal alle gemeenten	50,0	45,2	58,1

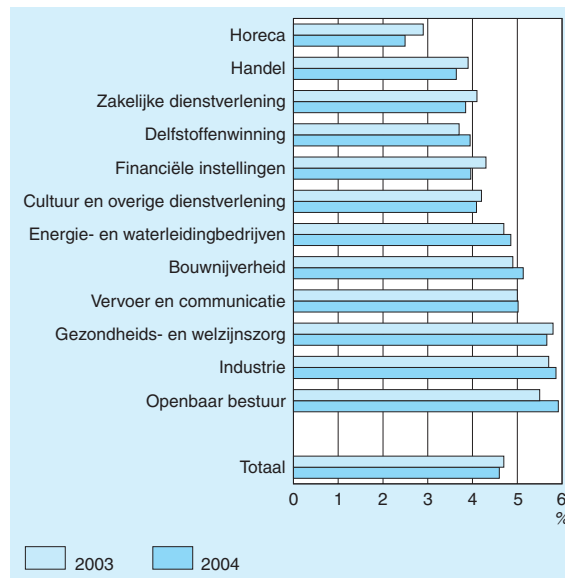
11.6 Uitkeringen, 31 december 2005 (x 1 000)

	WAO	WW	Bijstand
Provincies			
Groningen	24,0	13,3	17,2
Friesland	23,0	14,3	13,0
Drenthe	21,9	11,2	8,2
Overijssel	47,3	20,8	20,2
Flevoland	16,2	7,7	8,2
Gelderland	77,4	35,0	33,4
Utrecht	47,5	17,7	20,2
Noord-Holland	126,5	44,1	65,8
Zuid-Holland	120,4	55,3	99,9
Zeeland	13,2	6,2	5,9
Noord-Brabant	101,2	48,5	38,2
Limburg	59,5	28,9	24,2
Grote steden			
Amsterdam	37,5	16,9	39,4
Rotterdam	21,9	13,2	39,8
's-Gravenhage	20,4	8,2	21,7
Utrecht	12,3	4,9	9,6
Totaal (incl. buitenland en onbekend)	700,0	305,1	354,4

Sociale zekerheid

11.7 Ziekteverzuim werknemers naar bedrijfstak

11.8 Opgebouwde AOW-rechten van personen die in Nederland wonen, 31 december 2004 (in % van de maximale AOW-opbouw voor die leeftijd)

	Autochtonen	Allochtonen	Totaal
Mannen			
15 tot 25 jaar	99,8	90,0	97,5
25 tot 35 jaar	99,3	71,3	92,8
35 tot 45 jaar	98,6	68,9	92,6
45 tot 55 jaar	97,8	71,5	93,5
55 tot 65 jaar	96,7	76,3	93,7
totaal	98,4	75,4	93,9
Vrouwen			
15 tot 25 jaar	99,8	86,9	96,7
25 tot 35 jaar	99,5	69,8	92,0
35 tot 45 jaar	98,9	70,1	93,1
45 tot 55 jaar	98,5	72,7	94,1
55 tot 65 jaar	98,0	76,6	94,9
totaal	98,9	74,8	94,0
Mannen en vrouwen			
15 tot 25 jaar	99,8	88,5	97,1
25 tot 35 jaar	99,4	70,5	92,4
35 tot 45 jaar	98,7	69,5	92,8
45 tot 55 jaar	98,1	72,1	93,8
55 tot 65 jaar	97,3	76,4	94,3
totaal	98,6	75,1	93,9

12. Demografie bedrijven en jaarrekeningen

Het aantal bedrijven stijgt

Het aantal bedrijven is in de periode 2003–2005 toegenomen met ruim 31 duizend tot 717 duizend. Dit is een groei van ruim 2 procent per jaar. Vooral het aantal bedrijven in de research, het onderwijs en de zakelijke dienstverlening nam sterk toe. Ook over een langere periode bekeken neemt het aantal bedrijven toe; in 1995 waren er 608 duizend bedrijven.

Meer zakelijke dienstverlening

In de periode 1995–2005 is het aantal bedrijven in de bouw en in de zakelijke dienstverlening sterk gestegen. In de zakelijke dienstverlening neemt het aantal uitzendbureaus, adviesbureaus, ICT-diensten, advocaten- en accountantskantoren al over een langere periode behoorlijk toe. Bij de bouwnijverheid is in toenemende mate sprake van subcontracting. Dit betekent dat het werk in de bouw steeds meer is in handen is gekomen van zogeheten ZZP-ers (zelfstandigen zonder personeel). Hierdoor is het werk in de bouw meer in kleinere bedrijven georganiseerd.

Ook het aantal ideële instellingen en belangenorganisaties is sterk gestegen. In 1995 waren dit er 2,9 duizend tegen 8,0 duizend in 2005.

Opmerkelijk is verder de opkomst van de callcentra. Deze zijn in het begin van de jaren negentig nog nauwelijks te vinden. Daarna schieten ze als paddestoelen uit de grond. Het aantal callcentra verveelvoudigde in een tijdsbestek van zes jaar; van 10 callcentra in 1999 naar 150 in 2005.

Minder horeca en kleding

In andere branches neemt het aantal bedrijven af. Zo verminderde in de laatste vijf jaar het aantal bedrijven in de horeca met 3,4 duizend tot 36,4 duizend. Ook is het aantal bedrijven in de aan mode verwante industrie, zoals kleding, bont, leer en schoenen fors gedaald. In 1995 waren dit nog 2,4 duizend bedrijven, tegen 1,6 duizend in 2005. Dit heeft onder meer te maken met de overplaatsing van deze industrieën naar lagelonenlanden.

Demografie bedrijven en jaarrekeningen

12.1 Bedrijven per activiteit, 1 januari

	1995	2000	2004	2005
Landbouw en jacht	114 145	103 815	92 665	90 640
Bosbouw; dienstverlening tbv de bosbouw	510	565	545	525
Visserij, kweken van vis en schaaldieren	745	745	735	725
Turfwinning	10	5	5	5
Aardolie- en aardgaswinning	70	65	95	95
Zand-, grind-, klei-, zoutwinning	105	105	130	120
Voedingsmiddelen en drankenind.	5 895	5 045	4 545	4 485
Tabakverwerkende industrie	25	20	20	20
Textielindustrie	1 310	1 420	1 450	1 455
Kleding- en bontindustrie	1 885	1 560	1 290	1 275
Leer-, lederwaren- en schoenind.	535	450	305	295
Hout-, kurk-, rietindustrie	2 320	1 915	2 010	1 970
Papier(waren) en karton(waren)	345	385	440	435
Uitgeverijen, drukkerijen, reproductie	6 460	7 030	6 665	6 600
Aardolie- en steenkoolverwerkende industrie	30	35	40	40
Chemische industrie	735	760	900	890
Rubber- en kunststofverwerkende industrie	1 190	1 190	1 290	1 280
Glas, aardewerk-, cement-, kalkindustrie	1 355	1 760	1 580	1 560
Basismetalaalindustrie	235	245	270	275
Metaalproductenindustrie	6 095	6 840	7 645	7 625
Machine en apparatenindustrie	4 010	4 390	4 255	4 320
Kantoormachine en computerind.	280	330	180	150
Overige elektrische apparatenindustrie	860	800	930	920
Audio-, video-, telecom-apparatenindustrie	260	375	285	295
Medische en optische apparatenindustrie	1 520	2 100	2 345	2 400
Auto-, aanhangwagen- en opleggerindustrie	785	700	555	545
Overige transportmiddelenind.	1 200	1 565	1 845	1 870
Meubel- en overige industrie neg	5 425	6 285	7 535	7 680
Voorbereiding tot recycling	95	215	220	220
Openbare energievoorzieningsbedrijven	155	310	445	490
Waterleidingbedrijven	25	30	25	25
Bouwnijverheid	43 940	63 380	72 365	74 065
Handel, reparatie auto's en motorfietsen	19 165	23 350	21 460	21 610
Groothandel en handelsbemiddeling	47 785	55 195	57 910	58 095
Detailhandel (incl. reparatie)	85 325	85 720	78 935	80 075
Horeca	36 785	39 745	36 320	36 355
Vervoer over land	11 090	13 995	13 725	13 495
Vervoer over water	4 925	4 355	4 075	4 080
Vervoer door de lucht	135	170	230	215
Dienstverlening t.b.v. het vervoer	4 625	6 060	5 505	5 645
Post en telecommunicatie	1 355	3 000	3 595	3 670
Financiële instellingen (excl. verzekering)	975	1 355	1 150	1 185
Verzekeringswezen en pensioenfondsen	740	785	620	605
Activiteiten tbv financiële instellingen	12 800	13 925	12 285	12 495
Verhuur van en handel in onroerend goed	17 465	19 200	12 585	12 920

Demografie bedrijven en jaarrekeningen

12.1 Bedrijven per activiteit, 1 januari (slot)

	1995	2000	2004	2005
Verhuur van roerende goederen	3 430	4 345	4 715	4 795
Computerservice, informatie-technologie	6 885	14 020	18 495	20 060
Research	1 060	1 720	1 985	2 115
Overige zakelijke dienstverl.	58 890	89 460	105 860	109 970
Openbaar bestuur, sociale verzekeringen	1 255	1 165	1 085	1 085
Onderwijs	16 785	16 385	18 730	19 555
Gezondheids- en welzijnszorg	39 495	41 665	36 185	40 885
Milieudienstverlening	690	705	645	615
Ideële en belangenorganisaties	2 925	4 360	7 375	7 955
Cultuur, sport en recreatie	12 645	15 100	17 505	17 810
Overige dienstverlening	18 305	24 000	27 095	28 440
Totaal	608 090	694 225	701 685	717 035

12.2 Balans, winst- en verliesrekening en winstverdeling van niet financiële ondernemingen

	1995	2000	2003	2004
<i>Balans (in % van het balanstotaal)</i>				
Activa				
vaste activa				
(im)materiële				
financiële	33,8	26,9	28,0	27,4
vlottende activa	25,1	30,7	29,4	29,9
voorraden	10,2	7,6	7,5	7,6
vorderingen	22,9	27,3	26,6	26,1
liquide middelen	8,0	7,5	8,5	9,0
Passiva				
eigen vermogen	37,3	37,4	36,9	37,2
vreemd vermogen				
op lange termijn	30,4	30,5	31,3	30,7
op korte termijn	32,3	32,2	31,7	32,2
<i>Winst- en verliesrekening (in % van de omzet)</i>				
Omzet	100	100	100	100
Kosten	-74,0	-75,3	-75,1	-74,6
Toegevoegde waarde	26,0	24,7	24,9	25,4
Afschrijvingen	-3,9	-3,6	-3,9	-3,8
Lonen	-16,4	-15,3	-16,5	-16,4
Bedrijfsresultaat	5,8	5,8	4,5	5,2
Resultaat deelnemingen	2,0	2,3	2,1	2,8
Resultaat rentebaten en -lasten	-1,1	-0,7	-0,7	-0,7
Overige resultaten	0,0	2,5	0,2	0,0
Resultaat voor belastingen	6,7	10,0	6,1	7,3
Belastingen	-1,6	-1,6	-1,2	-1,6
Aandeel van derden	-0,4	-0,6	-0,2	-0,2
Nettoresultaat	4,7	7,8	4,7	5,5
<i>Winstverdeling (in % van het netto resultaat)</i>				
Winstuitkeringen	48,4	38,1	68,7	54,5
Winstinhouningen	51,6	61,9	31,3	45,5

Demografie bedrijven en jaarrekeningen

12.3 Balans, omzet en netto winst van niet financiële ondernemingen, 2004 (mld euro)

	Landbouw en nijver- heid	Handel, reparatie en horeca	Vervoer, oplag en commu- nicatie	Dienst- verlening
<i>Balans</i>				
<i>Activa</i>				
vaste activa				
(im)materiële vaste activa	103,7	46,9	54,0	24,9
financiële vaste activa	163,8	38,7	31,6	19,6
vlottende activa				
voorraden	28,9	31,6	1,3	2,3
vorderingen	111,4	61,0	19,4	28,6
liquide middelen	33,4	19,3	8,2	14,4
<i>Passiva</i>				
eigen vermogen	183,9	67,3	32,7	30,1
vreemd vermogen				
op lange termijn	119,5	55,1	55,1	27,6
op korte termijn	137,9	75,1	26,6	32,0
Totaal	441,2	197,5	114,5	89,7
<i>Omzet</i>	338,4	335,0	77,6	79,3
<i>Nettoresultaat</i>	31,1	7,8	3,4	3,6

13. Innovatie, ICT en investeringen

Breedbandinternet gemeengoed

Eind 2004 maakten negen van de tien bedrijven in Nederland gebruik van internet en driekwart had een website. Zeven van de tien bedrijven beschikten over breedbandinternet. Hiermee is breedbandinternet in een korte tijd ingeburgerd.

Meer specifieke toepassingen zoals het online inkopen – 36 procent – en verkopen – 23 procent – komen onder bedrijven beduidend minder vaak voor en hebben nog een bescheiden aandeel in de totale in- en verkopen. Slechts 9 procent van de bedrijven haalde 5 procent of meer van de omzet via online verkopen en voor 12 procent van de bedrijven bedroeg de online inkopen 5 procent of meer van de totale inkoopwaarde.

Merendeel werknemers gebruikt computer

Het gebruik van ICT door werknemers bij bedrijven is gemeengoed geworden. Meer dan de helft maakt bij het werk regelmatig gebruik van computers en de meesten onder hen werken regelmatig met internet. Dit geldt ook voor telewerkers; 8 procent van de werkzame personen werkt regelmatig buiten de eigen bedrijfsvestiging, maar heeft wel toegang tot de ICT-systemen van het eigen bedrijf.

Industrie verwacht herstel investeringen in 2005

De industrie is een van de grootste investeerders in Nederland. In 2004 waren de industriële investeringen ruim 6,5 miljard euro. Vier jaar eerder lagen deze investeringen nog 20 procent hoger. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de water-, gas- en elektriciteitsbedrijven en ook de delfstofwinning. Deze twee zeer kapitaalintensieve sectoren zijn in deze periode juist meer gaan investeren.

De investeringsverwachtingen van de industriële ondernemers duiden op herstel. De ondernemers in de industrie denken 13 procent meer geïnvesteerd te hebben in 2005 dan in 2004. Industriële ondernemers verwachten dat de investeringen in 2006 niet verder groeien, maar gelijk blijven aan het niveau in 2005. De producenten in de delfstofwinning en de water-, gas- en elektriciteitsbedrijven (openbare voorzieningsbedrijven) verwachten wel een verdere groei voor 2006.

Innovatie, ICT en investeringen

13.1 Bedrijven met 10 en meer werkzame personen met internet, breedbandinternet, website, 2004 (%)

	Inter- net	Breed- band	Web- site
Industrie	93	73	76
Openbare voorzieningsbedrijven	95	93	82
Bouwnijverheid	89	62	62
Reparatie consumentenartikelen; handel	89	70	70
Horeca	72	49	64
Vervoer, opslag en communicatie	88	68	62
Verhuur en zakelijke dienstverlening	92	78	80
Gezondheids- en welzijnszorg	94	76	75
Cultuur, recreatie en overige dienst- verlening	90	72	81
Bedrijfsgrootte			
10 tot 20 werkzame personen	86	62	64
20 tot 50 werkzame personen	92	74	77
50 tot 100 werkzame personen	95	80	81
100 tot 250 werkzame personen	98	90	88
250 tot 500 werkzame personen	98	92	90
500 en meer werkzame personen	98	95	93
Totaal	90	70	72

13.2 Werkzame personen die regelmatig gebruik maken van computers, internet, telewerken, 2004 (%)

	Com- puter	Inter- net	Tele- werken
Industrie	53	34	7
Openbare voorzieningsbedrijven	71	46	16
Bouwnijverheid	30	23	5
Reparatie consumentenartikelen; handel	58	35	7
Horeca	30	17	4
Vervoer, opslag en communicatie	58	46	9
Verhuur en zakelijke dienstverlening	77	64	16
Gezondheids- en welzijnszorg	50	34	3
Cultuur, recreatie en overige dienst- verlening	60	43	5
Bedrijfsgrootte			
10 tot 20 werkzame personen	49	36	5
20 tot 50 werkzame personen	49	35	5
50 tot 100 werkzame personen	50	36	6
100 tot 250 werkzame personen	57	40	8
250 tot 500 werkzame personen	59	41	8
500 en meer werkzame personen	61	43	9
Totaal	56	40	8

Innovatie, ICT en investeringen

13.3 Aandeel bedrijven (10 en meer werkzame personen) met e-commerce, 2004 (%)

	Online ver-koop	Mins-tens 5% van omzet online	Online inkoop	Mins-tens 5% van inkoop online
Industrie	28	12	34	9
Openbare voorzieningsbedrijven	21	9	41	9
Bouwnijverheid	8	2	28	11
Reparatie consumentenartikelen; handel	28	11	38	15
Horeca	32	13	25	7
Vervoer, opslag en communicatie	33	15	28	5
Verhuur en zakelijke dienstverlening	19	8	44	16
Gezondheids- en welzijnszorg	10	3	43	13
Cultuur, recreatie en overige dienst- verlening	25	8	39	8
Bedrijfs grootte				
10 tot 20 werkzame personen	20	7	31	12
20 tot 50 werkzame personen	24	9	36	11
50 tot 100 werkzame personen	29	14	43	14
100 tot 250 werkzame personen	31	17	55	14
250 tot 500 werkzame personen	32	16	56	15
500 en meer werkzame personen	30	15	64	18
Totaal	23	9	36	12

13.4 Beveiliging ICT-systemen en veiligheidsproblemen bij bedrijven met 10 en meer werkzame personen, 2004 (%)

	Anti-virus-soft-ware	Data-encryp-tie	Digitale hand-teke-ning	Veilig-heids-proble-men
Industrie	91	13	12	22
Openbare voorzieningsbedrijven	95	28	34	24
Bouwnijverheid	86	7	13	16
Reparatie consumentenartikelen; handel	86	15	15	20
Horeca	72	2	6	17
Vervoer, opslag en communicatie	84	13	9	22
Verhuur en zakelijke dienstverlening	91	21	14	23
Gezondheids- en welzijnszorg	92	21	12	22
Cultuur, recreatie en overige dienst- verlening	87	9	8	24
Bedrijfs grootte				
10 tot 20 werkzame personen	83	8	9	19
20 tot 50 werkzame personen	90	14	16	20
50 tot 100 werkzame personen	93	19	14	21
100 tot 250 werkzame personen	96	32	17	29
250 tot 500 werkzame personen	97	42	19	28
500 en meer werkzame personen	99	51	21	29
Totaal	87	14	13	21

Innovatie, ICT en investeringen

13.5 Investerings in materiële vaste activa naar sector (mln euro)

	2000	2002	2003	2004*
Delfstoffenwinning	779	1 264	1 479	852
Industrie	8 094	7 862	7 238	6 514
metaal- en elektrotechnische ind.	2 720	1 919	1 809	1 600
voedings- en genotmiddelenind.	1 488	1 572	1 479	1 576
chemische industrie	1 477	2 004	2 089	1 349
aardolie- en steenkoolverw. ind.	216	351	286	310
overige industrie	2 194	2 017	1 575	1 680
Openbare voorzieningsbedrijven	1 229	1 366	1 441	1 717
Bouwnijverheid	1 634	1 540	1 288	.
Handel en reparatie	.	5 574	5 512	.
groothandel en handelsbemiddeling	2 752	2 710	2 655	.
detailhandel (incl. reparatie)	.	2 042	2 009	.
handel, reparatie auto's, motorfietsen	1 077	822	848	.
Horeca	752	726	712	.
Vervoer, opslag en communicatie	9 432	5 694	7 277	.

13.6 Investeringsverwachtingen van ondernemers, najaar 2005 (jaarmutaties in %)

	2005	2006
Delfstoffenwinning	57	15
Industrie	13	0
metaal- en elektrotechnische industrie	16	12
voedings- en genotmiddelenindustrie	-2	-6
chemische industrie	20	0
aardolie- en steenkoolverwerkende industrie	55	0
overige industrie	11	-8
Openbare voorzieningsbedrijven	19	17

13.7 Investerings naar soort materiële vaste activa, 2003 (mln euro)

	Indus- trie	Bouw- nijver- heid	Handel en repa- ratie	Ver- voer, opslag en com- muni- catie
Grond en terreinen	59	30	107	364
Bedrijfsruimten	974	208	1 627	539
Grond-, water- en wegenbouw. werken	74	18	47	1 600
Vervoermiddelen extern transport	249	331	909	2 707
Computers en randapparatuur	344	89	522	374
Ov. machines, apparaten en installaties	5 094	480	1 111	1 452
Overige materiële vaste activa	443	133	1 190	240
Totaal	7 238	1 288	5 512	7 277

Innovatie, ICT en investeringen

13.8 Investerings naar bedrijfsomvang, 2003 (mln euro)

	Minder dan 20 werknemers	20 tot 100 werknemers	100 en meer werknemers	Totaal
Delfstoffenwinning	86	45	1 349	1 479
Industrie	725	1 173	5 339	7 238
Openbare voorzieningsbedrijven	13	132	1 295	1 441
Bouwnijverheid	518	393	377	1 288
Handel en reparatie	1 979	1 186	2 347	5 512
Horeca	340	145	227	712
Vervoer, opslag en communicatie	887	899	5 492	7 277

13.9 Bedrijven met 10 en meer werkzame personen met vernieuwing, 2002-2004 (%)

	Innovatieve activiteiten	Product-innovaties	Proces-innovaties	Niet-techn. vernieuwing
Industrie				
voedings- en genotmiddelenind.	37	25	28	23
textiel, kleding en lederindustrie	37	25	29	37
papier(waren)- en karton(waren)industrie	45	30	36	36
uitgeverijen, drukkerijen, reproductie	35	21	28	26
aardolie-, steenkoolverw. ind.	56	35	33	50
chemische basisproductenind.	56	44	42	53
farmaceutische industrie	79	43	62	55
overige chemische industrie	72	58	45	37
rubber- en kunststofverw. ind.	53	38	35	30
basismetalenindustrie	46	38	39	30
metaalproductenindustrie	36	22	26	26
machine-industrie	54	41	33	31
elektr. en optische apparatenind.	56	47	33	38
transportmiddelenindustrie	41	29	29	27
hout-, bouwmaterialen-, overige industrie, recycling	31	21	21	24
totaal	42	29	29	28
Diensten				
groothandel	29	22	17	27
detailhandel	13	7	9	13
horeca en autohandel	12	7	8	15
vervoer en communicatie	18	10	14	19
financiële instellingen	30	19	21	37
computerservicebureaus	54	47	31	39
jur. en econ. adviesdiensten	32	18	22	30
architecten-, ingenieursbur. e.d.	42	32	28	30
zakelijke dienstverl. n.e.g.	22	14	15	25
milieudienstverlening	35	16	26	34
overige dienstverlening	17	7	11	26
totaal	23	15	15	23
Landbouw, winning, energie, bouw				
landbouw, bosbouw en visserij	28	17	21	17
delfstoffenwinning	35	23	24	22
openbare voorzieningsbedrijven	53	25	43	69
bouwnijverheid	11	6	8	16
totaal	15	8	11	17
Totaal	25	17	17	23

Innovatie, ICT en investeringen

13.10 Research en development

	Uitgaven (mln euro)		Personeel (arbeidsjaren)	
	2003	2004	2003	2004
Industrie				
voedings- en genotmiddelenind.	271	227	2 553	2 522
textiel, kleding en lederindustrie	13	21	170	282
papier(waren)- en karton(wa- ren)industrie	9	24	141	232
uitgeverijen, drukkerijen, reproductie	11	24	156	461
aardolie-, steenkoolverw. ind.	5	5	42	51
basischemie en vervaardiging van kunstvezels	316	528	2 507	3 804
farmaceutische industrie	455	505	3 248	3 103
overige chemische eindprod. ind.	229	218	1 949	1 802
rubber- en kunststofverw. ind.	44	38	570	596
basismetalenindustrie	57	51	613	549
metaalproductenindustrie	50	35	803	734
machine- en apparatenindustrie	502	503	5 010	4 919
elektr. en optische apparatenind.	1 597	1 491	11 853	11 269
transportmiddelenindustrie	143	182	1 681	2 229
hout-, bouwmaterialen-, overige industrie, recycling	49	45	784	636
totaal	3 750	3 898	32 080	33 186
Commerciële en milieudienstverl.				
groothandel en handelsbemidd.	174	213	2 299	3 353
detailhandel (incl. reparatie)	39	11	408	255
vervoer, opslag en communicatie	27	40	326	627
financiële instellingen	45	142	575	1 643
computerservice, informatie- technologie	224	166	3 012	3 162
research bedrijven	180	165	1 898	1 704
advocaten, accountants, econo- mische adviesbureaus	19	48	225	612
architecten-, ingenieursbur. e.d.	99	89	1 515	2 030
zakelijke dienstverlening, geen consultancy	27	47	387	717
milieudienstverlening	4	2	61	29
totaal	839	924	10 706	14 133
Landbouw, winning, energie, bouw				
landbouw, bosbouw en visserij	68	47	664	764
delfstoffenwinning	95	83	480	413
openbare voorzieningsbedrijven	24	23	181	246
bouwnijverheid	29	65	375	1 174
totaal	215	217	1 700	2 597
Totaal bedrijven	4 804	5 039	44 485	49 915
Wetenschappelijk onderwijs	2 356	2 430*	27 209	28 100*
Researchinstellingen				
onderzoekinstellingen	978	1 040	11 093	10 790
rijksdiensten	110	97	1 478	1 292
instellingen voor zorg en welzijn	94	88	1 334	1 171
overige instellingen	33	29	387	325
totaal	1 216	1 253	14 292	13 578

14. Landbouw

Meer hokdierbedrijven, tegen de trend in

Er zijn steeds minder land- en tuinbouwbedrijven in Nederland. In 2005 waren er nog 82 duizend bedrijven, tegen 113 duizend in 1995. Dit is een vermindering van 60 bedrijven per week. Tegen deze dalende trend in is het aantal legkippenbedrijven het afgelopen jaar met 5 procent gegroeid. Het aantal vleesvarkensbedrijven steeg zelfs met 9 procent. In 2005 waren er 5,5 miljoen vleesvarkens en 43 miljoen leghennen. Het aantal leghennen was hiermee weer terug op het niveau van vóór de vogelpestcrisis in 2003.

Kleinere oogst akkerbouwgewassen

Na de topoogsten en lage afzetprijzen in 2004 is de akkerbouw een jaar later enigszins genormaliseerd. In 2005 was er een kleinere oogst, maar lagen de prijzen hoger. Er is in 2005 wel meer snijmaïs en graszaad verbouwd. De aardappeloogst nam in 2005 met 9 procent af. De oogst van zaaiuien daalde zelfs met 20 procent. Daarnaast werden er 6 procent minder suikerbieten geoogst en de tarweoogst daalde 4 procent. Ook al is de oogst kleiner dan in 2004, het blijven zeer grote hoeveelheden. Met de aardappeloogst van 2005 kunnen 170 duizend vrachtauto's gevuld worden (laadvermogen van 40 ton). De geoogste suikerbieten en tarwe passen in respectievelijk 150 duizend en 30 duizend vrachtauto's.

Schaalvergroting gaat door

Al decennialang vallen de kleinere boerenbedrijven af en worden de grotere steeds groter. Tien jaar geleden had een gemiddeld bedrijf 17,4 hectare aan landbouwgrond. In 2005 is dit toegenomen tot 23,5 hectare. De gemiddelde economische omvang uitgedrukt in Nederlandse grootte eenheid (nge) per boerenbedrijf was in 1995 gelijk aan 70 nge en in 2005 aan 88 nge. Hoe meer nge een bedrijf bezit, hoe hoger de toegevoegde waarde van zo'n bedrijf naar verwachting zal zijn. Een gemiddeld bedrijf van 88 nge kan bijvoorbeeld bestaan uit 73 melkkoeien óf 2 240 vleesvarkens óf 0,39 hectare cherrytomaten óf 104 hectare wintertarwe.

Landbouw

14.1 Land- en tuinbouwbedrijven naar (hoofd-)bedrijfstype

	1995	2000	2004	2005*
Akkerbouwbedrijven	14 663	13 749	12 627	12 358
maaidorsbare gewassenbedrijven	577	1 037	1 163	1 194
gespecialiseerde hakvruchtenbedr.	4 898	3 923	2 821	2 637
akkerbouwgroentenbedrijven	150	161	192	171
overige akkerbouwbedrijven	9 038	8 628	8 451	8 356
Tuinbouwbedrijven	15 889	13 281	10 745	10 239
opengrondsgroentenbedrijven	2 006	1 459	1 125	1 081
glasgroentenbedrijven	3 612	2 644	2 049	1 958
opengrondsbloem(bollen)bedr.	2 352	2 274	1 969	1 905
glasbloemenbedrijven	5 760	5 264	4 344	4 123
overige tuinbouwbedrijven	2 159	1 640	1 258	1 172
Blijvende teeltbedrijven	5 750	5 146	4 572	4 520
fruitbedrijven	2 753	2 211	1 838	1 809
boomkwekerijbedrijven	2 512	2 429	2 261	2 210
overige blijvende teeltbedrijven	485	506	473	501
Gewassencombinaties	2 484	2 095	1 700	1 487
Graasdierbedrijven	54 613	47 075	42 266	41 098
gespecialiseerde melkveebedr.	31 011	24 868	21 405	20 567
kalvermesterijen	1 170	1 281	1 161	1 133
overige rundveebedrijven	5 344	3 739	2 087	1 831
graslandbedrijven	3 396	3 151	3 442	3 157
overige graasdierbedrijven	13 692	14 036	14 171	14 410
Hokdierbedrijven	10 414	8 382	5 900	6 083
varkensbedrijven	7 738	6 063	4 182	4 293
pluimveebedrijven	2 009	1 831	1 355	1 410
overige hokdierbedrijven	667	488	363	380
Veeteeltcombinaties	4 561	3 109	1 960	2 017
Gewassen-/veeteeltcombinaties	4 828	4 646	4 115	4 028
Totaal	113 202	97 483	83 885	81 830

14.2 Land- en tuinbouwbedrijven naar grootte

	1995	2000	2004	2005*
Naar oppervlakte landbouwgrond				
tot 1 hectare	10 514	7 855	6 667	6 947
1 tot 10 hectare	45 253	37 356	30 373	28 831
10 tot 30 hectare	35 705	28 917	22 774	21 953
30 tot 50 hectare	14 720	14 800	13 881	13 600
50 hectare en meer	7 010	8 555	10 190	10 499
Naar economische omvang				
tot 20 nge	32 592	27 706	24 705	24 358
20 tot 70 nge	36 873	29 405	24 133	24 076
70 tot 100 nge	18 346	15 121	12 175	12 061
100 tot 150 nge	14 974	13 523	11 842	10 775
150 nge en meer	10 417	11 728	11 030	10 560
Totaal	113 202	97 483	83 885	81 830

Landbouw

14.3 Gemiddelde oppervlakte landbouwgrond per bedrijf (hectare)

	1995	2000	2004	2005*
Akkerbouwbedrijven	33,9	35,4	38,1	38,8
maaidorsbare gewassenbedrijven	19,6	19,7	20,4	21,2
gespecialiseerde hakvruchtenbedr.	40,1	42,3	52,3	53,6
akkerbouwgroentenbedrijven	11,8	12,4	20,1	25,3
overige akkerbouwbedrijven	31,8	34,6	36,1	37,0
Tuinbouwbedrijven	3,8	5,1	6,5	6,7
opengrondsgroentenbedrijven	7,5	10,2	14,3	14,5
glasgroentenbedrijven	2,0	2,6	2,9	3,1
opengrondsbloem(bollen)bedr.	9,3	12,9	16,5	16,4
glasbloemenbedrijven	1,5	1,7	1,8	1,8
overige tuinbouwbedrijven	3,6	5,1	6,2	6,7
Blijvende teeltbedrijven	6,3	7,0	7,8	8,2
fruitbedrijven	8,9	9,3	10,2	10,3
boomkwekerijbedrijven	4,0	5,2	6,4	7,1
overige blijvende teeltbedrijven	3,4	5,2	5,8	5,3
Gewassencombinaties	20,2	23,7	29,4	30,5
Graasdierbedrijven	20,4	23,2	26,0	26,6
gespecialiseerde melkveebedr.	28,8	34,0	39,5	40,8
kalvermesterijen	4,0	6,3	10,4	9,9
overige rundveebedrijven	11,2	12,2	14,8	15,3
graslandbedrijven	10,1	17,0	16,6	17,0
overige graasdierbedrijven	8,6	9,9	10,9	11,2
Hokdierbedrijven	4,6	5,9	6,5	7,1
varkensbedrijven	4,9	6,4	7,0	7,7
pluimveebedrijven	3,5	4,5	5,4	5,3
overige hokdierbedrijven	4,2	5,0	4,9	5,8
Veeteeltcombinaties	13,6	18,2	20,6	21,4
Gewassen-/veeteeltcombinaties	20,6	24,9	26,7	28,0
Totaal	17,4	20,1	22,9	23,5

14.4 Gemiddelde economische omvang in de land- en tuinbouw per bedrijf (nge)

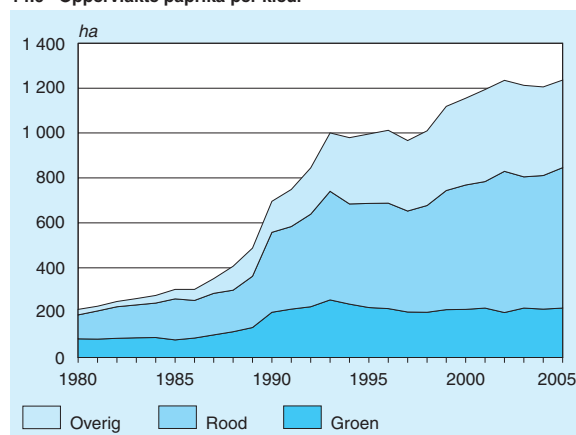
	1995	2000	2004	2005*
Akkerbouwbedrijven	53	57	54	52
Tuinbouwbedrijven	133	190	221	246
Blijvende teeltbedrijven	68	71	94	103
Gewassencombinaties	69	84	96	99
Graasdierbedrijven	58	60	63	59
Hokdierbedrijven	72	98	94	101
Veeteeltcombinaties	62	79	76	76
Gewassen-/veeteeltcombinaties	46	57	54	54
Totaal	70	82	86	88

Landbouw

14.5 Oppervlakte landbouwgrond naar gebruik (1 000 ha)

	1995	2000	2004	2005*
Grasland	1 048	1 012	983	980
blijvend grasland	1 011	902	762	775
tijdelijk grasland	38	110	221	205
Akkerbouw	808	828	825	827
snijmaïs	219	205	224	235
aardappelen	179	180	164	156
suikerbieten	116	111	98	91
tarwe	135	137	138	137
gerst	36	47	48	51
korrelmaïs	9	20	22	21
uien	16	20	26	23
graszaad	22	22	25	28
handelsgewassen	9	12	11	12
groenbemesters en braakland	24	25	24	33
overig	43	49	44	42
Tuinbouw open grond en blijv. teelt	102	105	107	105
blad- en stengelgroenten	12	12	11	11
knol- en wortelgewassen	11	10	11	10
koolsoorten	10	10	10	9
overige groenten open grond	10	9	12	12
appelen en peren	21	19	17	16
bloem- en boomkwekerijen	12	15	16	17
tulpen	8	10	11	11
overige bloembollen	10	13	12	12
overig (incl. snelgroeïend hout)	6	6	7	7
Tuinbouw onder glas	10,2	10,5	10,5	10,5
groenten	4,4	4,2	4,4	4,4
snijbloemen	3,7	3,7	3,4	3,2
pot- en perkplanten	1,5	1,8	1,9	1,9
overig	0,6	0,8	0,8	0,9
Totaal	1 968	1 955	1 926	1 922

14.6 Oppervlakte paprika per kleur

Landbouw

14.7 Productie akkerbouw en tuinbouw (mln kg)

	1995	2000	2004	2005*
Aardappelen	7 340	8 127	7 488	6 777
Suikerbieten	6 499	6 727	6 292	5 931
Zaaiuien	479	821	1 225	983
Voederbieten	132	71	56	38
Droog geoogste erwten, bonen e.d.	12	12	26	17
Tarwe	1 167	1 143	1 224	1 175
Gerst	203	288	288	307
Rogge	42	29	17	11
Haver	15	13	10	9
Triticale	14	36	19	20
Snijmaïs (droge stof)	2 527	2 854	3 143	.
Korrelmaïs (droge stof)	63	223	191	.
Corn-cob-mix (droge stof)	44	87	67	.
Cichorei	.	184	212	181
Vezelvlas	29	27	27	27
Oliehoudende zaden	13	8	13	12
Appelen	534	461	436	359
Peren	180	203	210	195
Aardbeien	34	34	37	39
Tomaten	601	520	655	660
Komkommers	494	410	435	440
Paprika's	244	285	318	345
Champignons	230	265	260	245
Aubergines	35	33	41	42
Courgettes	14	11	12	12
Stamsperziebonen	64	52	73	70
Erwten (groen te oogsten)	41	34	28	30
Tuinbonen (groen te oogsten)	13	4	6	4
Winterpeen	168	253	342	350
Bos- en waspeen	201	132	129	137
Knolselderij	37	62	64	53
Radijs	44	35	28	28
Schorseneren	27	21	20	17
Kroten	17	21	24	22
Witte kool	109	120	128	128
Spruitkool	88	80	78	62
Bloemkool	59	43	42	41
Rode kool	56	35	40	40
Boerenkool	15	15	14	14
Broccoli	6	10	13	14
Spitskool	11	9	8	9
Groene kool	12	7	4	4
Prei	117	95	104	82
Witlof	86	70	59	67
IJsbergsla	72	50	55	59
Overige sla	54	22	18	15
Spinazie	51	54	40	43
Andijvie	41	31	29	28
Asperges	14	15	15	15

Landbouw

14.8 Veestapel, 1 april (1 000 stuks)

	1995	2000	2004	2005*
Rundvee	4 654	4 070	3 767	3 799
melk- en kalfkoeien	1 708	1 504	1 471	1 433
jongvee voor melkproductie	1 581	1 325	1 156	1 142
vleeskalveren	669	783	765	829
ander jongvee voor vlees	541	285	221	231
overig rundvee	155	174	155	164
Varkens	14 397	13 118	11 153	11 312
biggen	5 596	5 102	4 524	4 563
vleesvarkens	7 124	6 505	5 383	5 504
fokvarkens	1 677	1 511	1 246	1 244
Kippen	89 561	104 015	85 816	92 914
vleeskuikens	43 827	50 937	44 262	44 496
ouderdieren (vleesrassen)	7 572	9 042	5 886	5 788
legghennen	38 162	44 036	35 668	42 630
Schape	1 674	1 308	1 236	1 363
lammeren	873	605	602	686
oaien en rammen	801	703	633	677
Melkgeiten	43	98	168	172

14.9 Vlees-, zuivel- en eierproductie (mln kg)

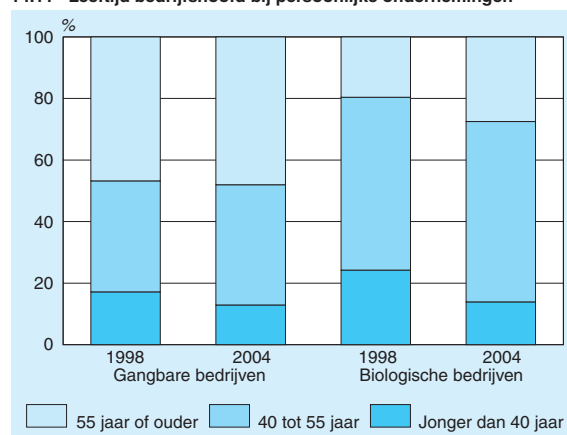
	1995	2000	2004	2005*
<i>Vleesproductie (met been, incl. afsnijvet)</i>				
Varkens	1 623	1 623	1 289	1 306
Vleeskuikens	568	676	606	619
Volwassen runderen	387	272	184	186
Kalveren	194	199	202	209
Schape en geiten	16	19	15	15
<i>Onbewerkte koemelk ontvangen door zuivelfabrieken</i>				
Totaal	11 013	10 734	10 532	10 399
<i>Melkverwerking tot</i>				
verse melkproducten	.	1 603	1 468	1 479
boter	132	126	102	100
fabriekskaas	704	684	671	655
melkpoeder	152	166	163	165
gecondenseerde melk	330	274	278	293
weipoeder	.	130	95	68
<i>Kippeneieren</i>	593	617	565	559

Landbouw

14.10 Aandeel biologische landbouw (% van de totale landbouw)

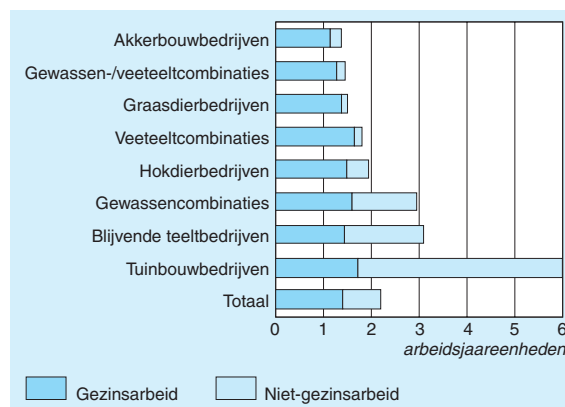
	1998	2001	2004
Land- en tuinbouwbedrijven			
naar hoofdbedrijfstype			
akkerbouwbedrijven	0,6	0,9	1,4
tuinbouw- en blijvende teeltbedrijven	0,7	1,1	1,4
graasdierbedrijven	0,7	1,1	1,3
hokdierbedrijven	0,1	0,5	1,0
combinaties	1,0	1,8	2,5
naar oppervlakte landbouwgrond			
tot 10 hectare	0,5	0,8	1,1
10 tot 30 hectare	0,7	1,1	1,4
30 hectare en meer	1,1	1,6	2,0
totaal	0,7	1,1	1,4
Oppervlakte landbouwgrond			
naar hoofdbedrijfstype			
akkerbouwbedrijven	1,0	1,4	2,0
tuinbouw- en blijvende teeltbedrijven	0,5	0,8	1,0
graasdierbedrijven	1,0	1,8	2,1
hokdierbedrijven	0,1	0,6	0,9
combinaties	1,2	1,8	2,8
naar gebruik			
akkerbouwgewassen	0,9	1,2	2,0
grasland	1,1	1,9	2,1
tuinbouw open grond gewassen	1,3	2,1	2,7
tuinbouw onder glas gewassen	0,2	0,7	0,9
totaal	1,0	1,6	2,1
Dieren			
rundvee	0,5	0,9	1,1
varkens	0,1	0,2	0,5
kippen	0,1	0,3	0,7
schapen	1,3	1,6	2,1

14.11 Leeftijd bedrijfshoofd bij persoonlijke ondernemingen

Landbouw

14.12 Gemiddelde arbeidsvolume in de land- en tuinbouw per bedrijf, 2005

14.13 Arbeidskrachten op land- en tuinbouwbedrijven (x 1 000)

	1995	2000	2004	2005*
<i>Arbeidsjaareenheden</i>				
Totaal arbeidsvolume	211	213	174	180
niet-regelmatig werkzaam	9	15	16	16
regelmatig werkzaam	202	198	158	164
<i>Personen</i>				
Regelmatig werkzame arbeidskrachten	276	282	230	241
niet-gezinsarbeidskrachten	61	88	62	73
gezinsarbeidskrachten	215	194	168	167
bedrijfshoofden	148	135	122	123
echtgenoten	48	34	27	26
kinderen (in- en uitwonende)	17	21	16	15
ov. inwonende familieleden	2	4	3	4

15. Energie

Energieverbruik daalt licht door meer import

Het totale energieverbruik in Nederland is in 2005 iets gedaald. Dit is voor het eerst sinds 1999. De daling komt doordat energiebedrijven in 2005 minder energie hebben verbruikt. De afnemers hebben wel meer energie verbruikt. In 2005 is in Nederland minder elektriciteit geproduceerd en meer elektriciteit geïmporteerd. Daarmee is minder aardgas en steenkool ingezet voor de elektriciteitsproductie. De omzettingsverliezen, waarmee de elektriciteitsopwekking onvermijdelijk gepaard gaat, zijn dus niet in Nederland maar in het buitenland gemaakt.

Meer diesel getankt

In 2005 is langs de Nederlandse wegen meer diesel en minder benzine getankt. Het totaal aan verkochte motorbrandstoffen is gelijk gebleven ten opzichte van 2004. Van oudsher was benzine de meest gebruikte brandstof voor wegvoertuigen. Vanaf begin jaren tachtig won diesel aan populariteit. Dit kwam door de voortdurende groei van de transportsector en door de toename van het aantal personenauto's dat op diesel rijdt. Ook prijseffecten en belastingvoordelen voor het type auto speelden een rol. In de tweede helft van 2005 is de hoeveelheid afgezette LPG gestegen. Dit is voor het eerst sinds jaren. Wellicht schakelden verbruikers over van relatief dure benzine naar het goedkopere LPG.

Duurzame energie groeit door

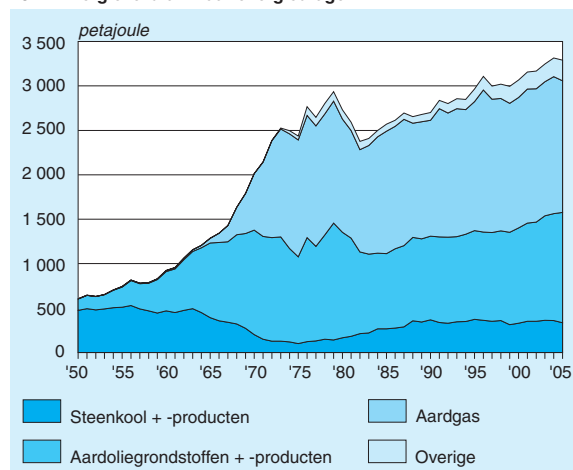
De duurzame energieproductie in Nederland loopt gestaag op. In 2005 bedroeg deze 2,4 procent van het binnenlands energieverbruik, in 2004 was dat 1,8 procent. Bij de elektriciteitsvoorziening is het aandeel van de duurzame binnenlandse bronnen groter. In 2005 is dit opgelopen tot 6,2 procent. Bijna driekwart van de duurzame energie is afkomstig uit biomassa. Ruim 20 procent van de duurzame energie is afkomstig uit windenergie. De resterende 5 procent komt uit waterkracht, zonne-energie, warmtepompen en warmte-koudeopslag.

Energie

15.1 Energiebalans (petajoule)

	1995	2000	2004	2005*
Winning	2 808	2 417	2 856	2 621
Invoer	6 101	7 527	8 186	8 604
Uitvoer	5 449	6 076	6 913	7 007
Bunkers	586	705	773	871
Onttrokken aan de voorraad	91	-98	-42	-55
Binnenlands verbruik	2 964	3 065	3 314	3 292
Energieverbruik door energiebedrijven	592	600	676	625
winningsbedrijven	28	35	41	32
cokesfabrieken	16	12	14	14
raffinaderijen	173	180	188	165
elektr.- en warmteproductiebedrijven centraal	306	252	314	297
elektr.- en warmteproductiebedrijven decentraal	16	45	39	36
vuilverbrandingsinstallaties	26	41	46	46
distributiebedrijven	27	35	34	35
Energieverbruik door energieafnemers	2 373	2 465	2 638	2 668
industrie	1 011	1 075	1 162	1 227
transport	421	462	488	487
huishoudens en overige afnemers	941	928	988	954

15.2 Energieverbruik naar energiedrager

Energie

15.3 Steenkoolbalans (mln kg)

	1995	2000	2004	2005*
Invoer	17 135	22 296	22 600	20 469
Uitvoer	2 866	9 123	9 262	7 385
Voorraadmutatie	410	-272	230	-65
Binnenlandse afzet	14 679	12 901	13 568	13 019
cokesfabrieken	4 110	3 006	3 131	3 146
elektriciteitscentrales	9 018	8 722	8 857	8 257
ijzer- en staalindustrie	839	1 036	1 496	1 520
chemische industrie	405	36	0	0
overige industrie	304	79	82	36
overige verbruikers	3	24	2	60

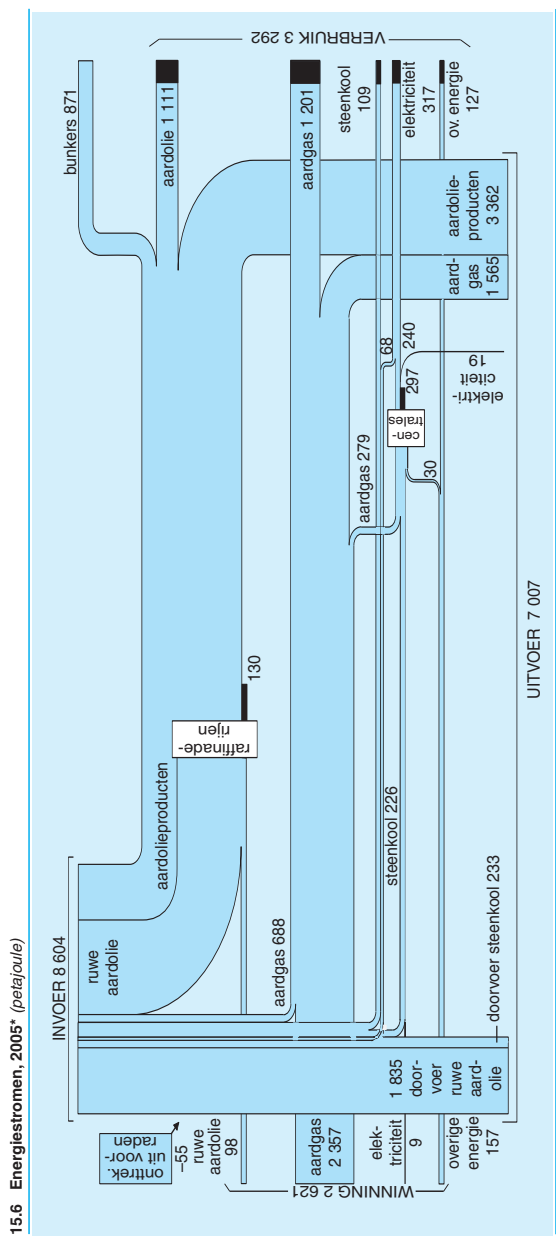
15.4 Aardoliegrondstoffenbalans (mln kg)

	1995	2000	2004	2005
Binnenlands verkeer				
beginvoorraad	3 496	2 808	3 271	3 431
winning	3 523	2 351	2 891	2 269
ontvangsten invoer	52 677	54 308	52 933	54 178
entrepotuitslag	7 144	5 998	7 604	7 554
uitvoer	1 205	184	1 207	1 138
verwerking	62 534	61 788	62 062	62 621
eindvoorraad	3 101	3 492	3 431	3 673

15.5 Aardgasbalans (mln m³)

	1995	2000	2004	2005*
Winning	80 710	69 180	81 499	74 460
Eigen verbruik winnings- bedrijven	688	895	685	686
Afgefaakt en/of afgeblazen	198	128	40	38
Levering aan aardgashandelaren	79 824	68 157	80 774	73 736
Invoer	3 652	16 500	17 860	21 747
Uitvoer	38 533	39 329	50 742	49 445
Voorraadmutaties	0	-5	27	8
Binnenlandse afzet				
via gasdistributiebedrijven	23 923	23 320	22 678	21 734
aan elektriciteitsproductie- bedrijven	7 454	6 242	8 699	8 837
overige directe leveringen	13 566	15 761	16 542	15 475

Energie

N.B. In deze figuur zijn verschillende details verwaarloosd.

Energie

15.7 Elektriciteitsbalans (mln kWh)

	1995	2000	2004	2005*
Bruto productie incl. winning				
elektr.productiebedrijven	60 770	56 546	70 398	69 239
overige elektr. productie	20 273	32 879	30 328	31 047
Eigen verbruik				
elektr.productiebedrijven	2 360	2 258	2 763	2 635
overige elektr. productie	959	1 395	1 252	1 285
Totaal netto productie	77 724	85 771	96 711	96 366
Invoersaldo	11 393	18 915	16 219	18 292
Beschikbaar binnenland				
via openbaar net	78 291	92 768	101 201	102 532
via zelfopwekkersnet	10 845	11 919	11 726	12 128
Netverliezen	3 476	4 083	4 404	4 473
Binnenlandse afzet	85 641	100 604	108 526	110 185

15.8 Duurzame energie uit binnenlandse bronnen in vermeden primaire energie (terajoule)

	1995	2000	2004	2005*
Waterkracht	775	1 179	794	735
Windenergie	2 790	6 861	15 594	17 206
Zonne-energie	177	487	986	.
fotovoltaïsch	10	66	288	.
thermisch	167	421	698	.
Warmtepompen	73	380	944	.
Warmte-koudeopslag	36	296	812	.
Biomassa	19 297	28 666	41 816	.
afvalverbrandingsinstallaties	6 128	11 417	11 209	12 603
bij- en meestoken biomassa				
in centrales	34	1 855	14 075	29 479
houtkachels voor warmte				
bij bedrijven	1 971	1 965	1 748	.
houtkachels bij huishoudens	5 334	5 701	5 464	.
overige biomassaverbranding	694	2 431	4 090	.
stortgas	2 102	1 986	1 674	.
biogas uit rioolwaterzuivering	2 199	2 299	2 348	.
overige biogas	834	1 013	1 207	.
Totaal	23 147	37 868	60 946	79 996
Aandeel in totale energie verbruik (%)	0,78	1,24	1,84	2,41

15.9 Duurzame elektriciteit als aandeel van het totale elektriciteitsverbruik (%)

	1995	2000	2004	2005*
Binnenlandse productie	1,37	2,55	4,33	6,16
waterkracht	0,10	0,14	0,08	0,08
windenergie	0,36	0,79	1,63	1,80
fotovoltaïsche zonne-energie	0,00	0,01	0,03	.
biomassa	0,91	1,61	2,59	.
Invoer	.	.	9,12	8,65
waterkracht	.	.	2,24	7,34
windenergie	.	.	0,33	0,00
fotovoltaïsche zonne-energie	.	.	-	-
biomassa	.	.	6,55	1,31

Energie

15.10 Productiemiddelen elektriciteit

	1998	2000	2003	2004
Opgesteld vermogen (MW _e)	20 043	20 782	20 908	21 505
WKK	8 965	9 238	9 556	10 490
niet-WKK	11 079	11 544	11 352	11 015
Elektriciteitsproductie (GWh)	92 006	90 181	98 140	102 145
WKK	48 509	47 696	49 246	53 942
niet-WKK	43 498	42 485	48 894	48 203

15.11 Energieverbruik huishoudens

	1995	2000	2003	2004
Aardgas (mln m ³)	11 400	10 540	10 600	10 450
Elektriciteit (mln kWh)	19 701	21 808	23 329	23 531
Steenkool en bruinkool (mln kg)	8	7	7	7
LPG, propaan, butaan (mln m ³ ae)	45	30	32	33
Petroleum (mln kg)	16	13	14	14
Gas-, diesel-, stookolie (mln kg)	95	50	54	53

15.12 Afzet motorbrandstoffen (mln liter)

	1995	2000	2004	2005
Autogas	1 424	1 069	713	676
Motorbenzine	5 310	5 347	5 547	5 466
euro loodvrij	3 649	4 752	5 214	5 235
superplus loodvrij	792	479	323	229
super met loodvervanger	–	113	9	1
overige motorbenzine (ongelood)	5	3	1	1
super gelood	863	–	–	–
Autogasolie	5 124	6 483	7 357	7 481

15.13 Adviesprijzen motorbrandstoffen (euro/100 liter)

	1995	2000	2004	2005
Benzines				
euro 95	86,91	115,78	125,22	135,26
euro 98 (superplus)	89,63	120,79	129,86	140,70
euro 98 + loodvervanger		123,65	132,96	143,16
Dieselolie	60,35	84,50	88,93	102,40
LPG	26,53	45,30	46,38	50,98
Tweetakt	98,71	127,65	.	.

Energie

15.14 Inkooprijzen energiedragers voor industrie (euro/GJ)

	1995	2000	2002	2003*
Steenkool	1,43	1,69	2,49	1,64
Steenkoolcokes	4,75	5,23	5,68	5,15
Zware stookolie	2,59	4,33	3,52	3,67
Gas- en lichte stookolie	6,16	12,72	12,78	13,28
Elektriciteit	12,73	14,20	13,98	13,98
Aardgas	3,24	4,61	4,84	5,34

16. Industrie

Hogere productie bij voeding en chemie

Na een bescheiden productiegroei in 2004 stabiliseerde de industriële productie in 2005. Wel waren er onderliggende verschillen. De voedings- en genotmiddelenindustrie, de aardolie-, chemische, rubber- en kunststofindustrie en de hout-, bouwmaterialen en meubelindustrie produceerden meer, terwijl in de rest van de industrie sprake was van een daling van de productie. Vooral bij de elektrotechnische en de transportmiddelenindustrie daalde de productie.

De omzet van de Nederlandse industrie vertoont sinds 2004 weer groei, vooral op de exportmarkt. De omzetstijging was voornamelijk het gevolg van hogere afzetprijzen. Deze stegen onder invloed van de hoge olieprijs en productiekosten.

Bijdrage industrie aan economie

De industrie is na de financiële en zakelijke dienstverlening en handel, horeca en reparatie de belangrijkste sector binnen de Nederlandse economie. In 2005 droeg de industrie voor 14 procent bij aan het BBP. Dat was vrijwel hetzelfde als het jaar daarvoor.

De grote branches binnen de industrie zijn: de metaal-, machine-, elektrotechnische- en transportmiddelenindustrie; de aardolie-, chemische-, rubber- en kunststofindustrie; en de voedings- en genotmiddelenindustrie. Deze drie realiseerden in 2005 bijna 70 procent van de industriële toegevoegde waarde.

Afname aantal werknemers, stijging arbeidsproductiviteit

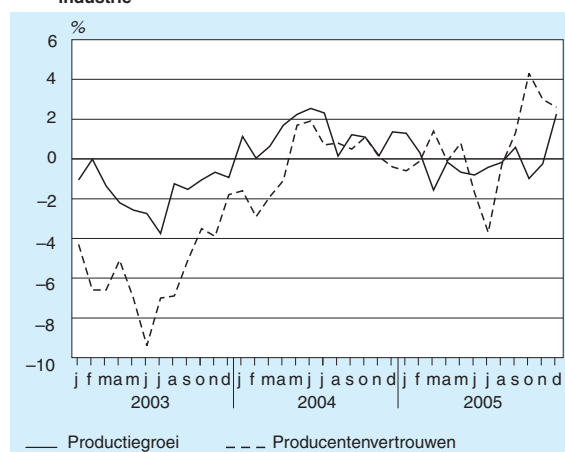
Industriële bedrijven lijken zich te concentreren op reductie van loonkosten. Dit blijkt uit een forse daling van arbeidsplaatsen. Tussen 2001 en 2005 daalde de werkgelegenheid in de industrie met bijna 12 procent tegen ruim 3 procent gemiddeld in Nederland. Daarnaast speelt offshoring, de verplaatsing van industriële activiteiten naar het buitenland, een rol. Ondanks de daling van de werkgelegenheid was in 2005 nog een op de acht mensen werkzaam binnen de industrie. Tegenover de sterke daling van de werkgelegenheid stond een bovengemiddelde stijging van de arbeidsproductiviteit. Met minder mensen werden namelijk toch dezelfde verdiensten opgebracht.

Industrie

16.1 Omzet- en productie-index industrie per branche (2000=100)

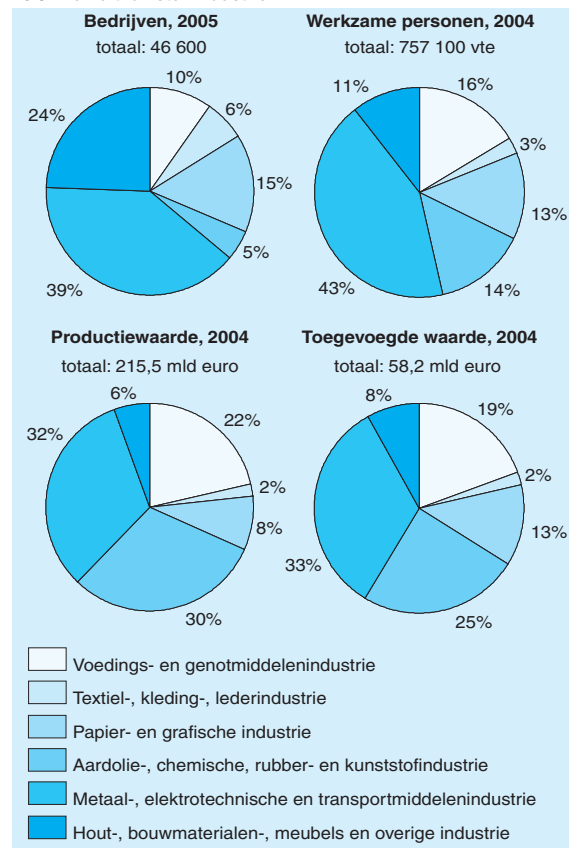
	1995	2004	2005*
<i>Omzet</i>			
Binnenland	75,9	97,9	102,8
Buitenland	71,1	103,2	110,7
Voedings- en genotmiddelenind.	85,8	106,0	104,9
Textiel-, kleding-, lederindustrie	89,0	80,4	77,6
Papier- en grafische industrie	81,9	95,8	95,6
Aardolie-, chemische, rubber- en kunststofindustrie	62,3	105,6	123,1
Metaal-, elektrotechnische en transportmiddelenindustrie	71,3	95,8	99,7
Hout-, bouwmaterialen-, meubels en overige industrie	75,3	90,5	93,2
Totaal	73,4	100,7	107,0
<i>Productie</i>			
Voedings- en genotmiddelenind.	93,7	101,2	101,8
Textiel-, kleding-, lederindustrie	88,6	83,6	81,7
Papier- en grafische industrie	85,8	92,1	91,3
Aardolie-, chemische, rubber- en kunststofindustrie	90,9	115,1	115,8
Metaal-, elektrotechnische en transportmiddelenindustrie	83,8	94,8	93,9
Hout-, bouwmaterialen-, meubels en overige industrie	88,2	92,3	93,4
Totaal	87,9	99,3	99,2

16.2 Ontwikkeling producentenvertrouwen en productiegroei in de industrie

Industrie

16.3 Kernuitkomsten industrie

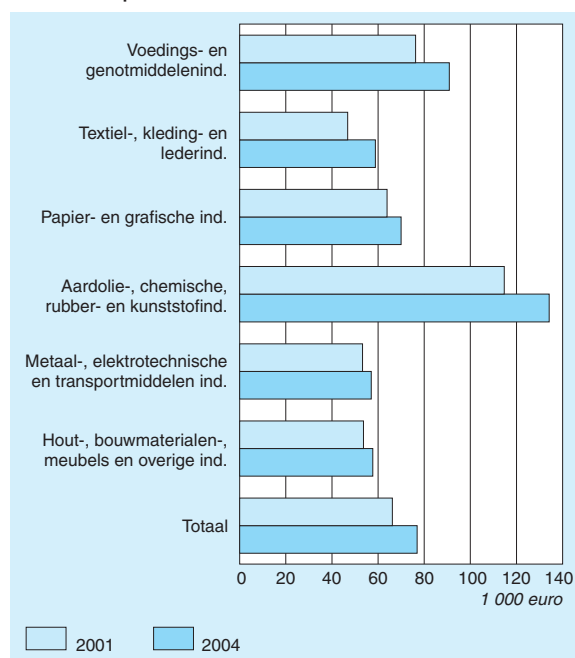

16.4 Arbeidsvolume werkzame personen in de industrie (1 000 arbeidsjaren)

	2001	2003*	2004*
Voedings- en genotmiddelenind.	137	130	124
Textiel-, kleding-, lederindustrie	27	23	20
Papier- en grafische industrie	116	105	101
Aardolie-, chemische, rubber- en kunststofindustrie	110	109	106
Metaal-, elektrotechnische en transportmiddelenindustrie	365	341	326
Hout-, bouwmaterialen-, meubels en overige industrie	94	86	80
Totaal	848	793	757

Industrie

16.5 Arbeidsproductiviteit industrie

16.6 Gerealiseerde totale investeringen industrie per branche (mln euro)

	1995	2000	2003	2004
Voedings- en genotmiddelenind.	7 077	8 600	7 238	6 514
Textiel-, kleding-, lederindustrie	1 305	1 531	1 479	1 576
Papier- en grafische industrie	204	218	286	310
Aardolie-, chemische, rubber- en kunststofindustrie	1 168	1 516	2 089	1 349
Metaal-, elektrotechnische en transportmiddelenindustrie	2 284	2 998	1 809	1 600
Hout-, bouwmaterialen-, meubels overige industrie	2 037	2 338	1 575	1 680

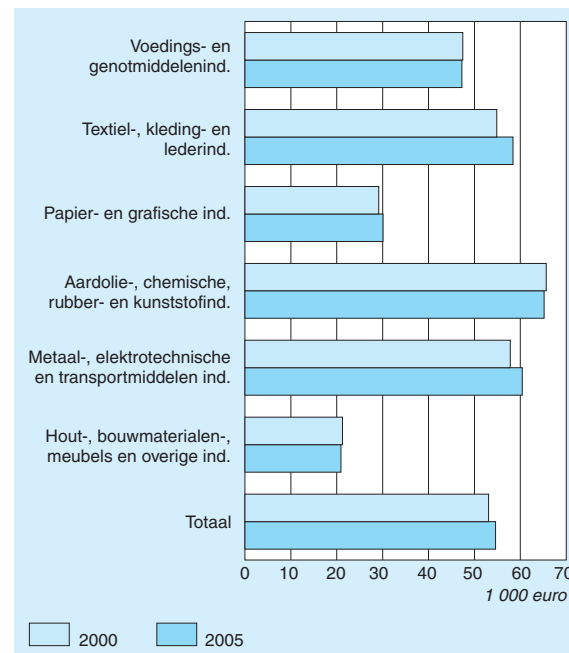

Industrie

16.7 Aandeel arbeidskosten, afschrijvingen, inkoopwaarde en bedrijfsresultaat in de bedrijfsopbrengsten industrie per bedrijfstak, 2003 (%)

	Arbeidskosten	Inkoopwaarde	Afschrijvingen	Bedrijfsresultaat
Voeding en genotmiddelen	10	63	3	7
Textiel-, kleding-, lederindustrie	20	54	3	6
Papier- en grafische industrie	23	44	5	8
Aardolie- en steenkoolverw. ind.	3	81	2	2
Chemische industrie	10	61	4	7
Rubber, kunststofverwerking	21	50	5	6
Metaalindustrie	23	49	4	5
Machines en apparaten	23	52	3	4
Elektrotechnische apparaten	19	50	4	3
Transportmiddelen	16	65	5	4
Hout- en bouwmaterialen	22	46	5	7
Meubels en overige industrie	21	51	4	7
Totaal	15	58	4	6

16.8 Exportaandeel in de omzet van de industrie

17. Bouwnijverheid

Omzet bouwnijverheid stijgt weer

De omzet van het midden- en grootbedrijf in de bouwnijverheid is in 2005 met 3 procent gestegen ten opzichte van 2004. Deze positieve ontwikkeling volgt op drie jaren met slechtere omzetcijfers. Het dieptepunt was 2003, waarin de omzet met ruim 5 procent daalde. De positieve omzetontwikkeling in 2005 gold voor de hele bouwsector met uitzondering van de grond-, water- en wegenbouwbedrijven. De omzetwinst van de bouwnijverheid in 2005 zette in het tweede kwartaal in. Het eerste kwartaal daalde de bouwomzet nog met 4,5 procent.

Bouwkosten nieuwbouwwoningen licht gestegen

De bouwkosten van nieuwbouwwoningen zijn in 2005 met 2,0 procent gestegen. In 2004 daalden de bouwkosten nog met 2,6 procent ten opzichte van 2003. In de periode 2000–2002 stegen de kosten met 19,5 procent nog zeer sterk. De kosten die de aannemer maakt voor het bouwen van een woning bestaan voor een groot deel uit lonen en materialen. Deze kostenposten zijn in de periode 2000–2005 gestegen, de loonkosten met 17 procent en de materiaalkosten met 12 procent.

Aanhoudende prijsstijging grond-, water- en wegenbouw

De prijzen in de grond-, water- en wegenbouw blijven stijgen. In de periode oktober 2004 tot oktober 2005 werd een stijging van gemiddeld 3,9 procent vastgesteld. In oktober 2004 waren de prijzen gemiddeld 4,4 procent hoger dan oktober 2003. Vooral de prijzen voor de aanleg van wegen met gesloten verharding stegen sterk met 9,6 procent. Dit kwam door de prijsstijging van asfalt en bitumen.

Bouwnijverheid

17.1 Voortgangsfasen van het bouwproces (mln euro)

	1995	2000	2003	2004
<i>Netto ontvangen opdrachten bij architecten</i>				
Nieuwbouw	10 489	17 397	13 576	14 995
woningen	7 108	9 189	9 073	9 544
andere gebouwen (kantoren, hallen e.d.)	3 381	8 208	4 503	5 451
Ov. werkzaamheden (verbouw/uitbreiding)	2 138	4 041	4 044	3 845
Totaal	12 626	21 437	17 621	18 839
<i>Onderhanden opdrachten bij architecten (31 december)</i>				
Nieuwbouw	12 033	23 263	26 395	26 847
woningen	6 552	11 577	14 652	14 903
andere gebouwen (kantoren, hallen e.d.)	5 481	11 686	11 743	11 944
Ov. werkzaamheden (verbouw/uitbreiding)	3 057	5 252	6 307	6 195
Totaal	15 090	28 516	32 702	33 041
<i>Geannuleerde opdrachten bij architecten</i>				
Nieuwbouw	1 430	2 266	2 350	2 088
woningen	635	841	852	1 123
andere gebouwen (kantoren, hallen e.d.)	795	1 425	1 498	965
Ov. werkzaamheden (verbouw/uitbreiding)	351	645	584	645
Totaal	1 782	2 913	2 935	2 733
<i>Nieuwe orders bouwwerken</i>				
Nieuwbouw	9 845	13 468	13 227	14 542
woningen	6 426	7 336	8 799	9 293
andere gebouwen (kantoren, hallen e.d.)	3 419	6 132	4 428	5 249
Ov. werkzaamheden (verbouw/uitbreiding)	2 275	3 289	3 295	3 957
Totaal	12 120	16 757	16 522	18 500
<i>Nog niet begonnen bouwwerken (31 december)</i>				
Nieuwbouw	1 962	2 379	3 058	4 015
woningen	1 215	1 147	1 853	2 626
andere gebouwen (kantoren, hallen e.d.)	747	1 232	1 205	1 390
Ov. werkzaamheden (verbouw/uitbreiding)	474	666	916	1 122
Totaal	2 436	3 045	3 974	5 137

Bouwnijverheid

17.1 Voortgangsfasen van het bouwproces (slot) (mln euro)

	1995	2000	2003	2004
<i>Begonnen bouwwerken</i>				
Nieuwbouw	9 842	13 768	12 850	13 585
woningen	6 409	7 636	8 546	8 521
andere gebouwen (kantoren, hallen e.d.)	3 433	6 132	4 304	5 064
Ov. werkzaamheden (verbouw/ uitbreiding)	2 342	3 311	3 321	3 751
Totaal	12 184	17 080	16 171	17 337
<i>In uitvoering zijnde bouwwerken (ultimo)</i>				
Nieuwbouw	12 075	16 648	19 150	19 711
woningen	6 873	8 435	11 433	12 168
andere gebouwen (kantoren, hallen e.d.)	5 202	8 213	7 717	7 544
Ov. werkzaamheden (verbouw/ uitbreiding)	2 448	3 057	3 534	3 975
Totaal	14 523	19 705	22 684	23 686
<i>Productie</i>				
Nieuwbouw	9 695	13 871	12 616	13 145
woningen	6 386	7 783	7 675	8 455
andere gebouwen (kantoren, hallen e.d.)	3 309	6 088	4 941	4 691
Ov. werkzaamheden (verbouw/ uitbreiding)	2 218	3 276	3 394	3 521
Totaal	11 913	17 148	16 010	16 666
<i>Nog te produceren (ultimo)</i>				
Nieuwbouw	5 980	7 995	9 595	10 035
woningen	3 375	4 007	6 046	6 112
andere gebouwen (kantoren, hallen e.d.)	2 605	3 988	3 549	3 923
Ov. werkzaamheden (verbouw/ uitbreiding)	1 209	1 452	1 809	2 039
Totaal	7 189	9 447	11 404	12 075
<i>Gereedgekomen bouwwerken</i>				
Nieuwbouw	9 446	13 043	11 353	13 024
woningen	6 081	7 558	6 490	7 786
andere gebouwen (kantoren, hallen e.d.)	3 365	5 485	4 863	5 237
Ov. werkzaamheden (verbouw/ uitbreiding)	2 200	3 089	3 355	3 311
Totaal	11 646	16 132	14 708	16 335

Bouwnijverheid

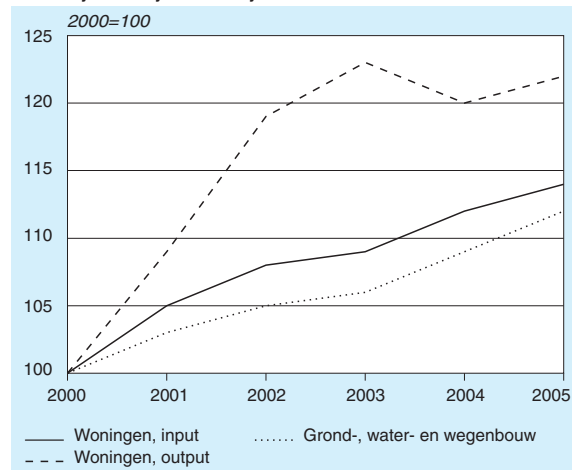
17.2 Omzet bouwnijverheid, bedrijven met 10 of meer werknemers (2000=100)

	2000	2003	2004	2005
Bouwrijp maken van terreinen	100	95	102	.
B&U en GWW, geen bouwrijp maken	100	97	100	102
Bouwinstallaties	100	106	101	107
Afwerken van gebouwen	100	111	106	111
Verhuur bouwmachines met personeel	100	110	110	114
Burgerlijke en utiliteitsbouw	100	98	100	103
Grond-, water- en wegebouw	100	95	100	98
Bouw, geen B&U en GWW	100	106	102	108
Totaal	100	100	101	104

17.3 Productieve uren nieuwbouw (per werknemer)

	1995	2000	2004	2005
Theoretisch beschikbare uren	2 080	2 080	2 095	2 080
Productieve uren	1 410	1 450	1 460	1 430
Improductieve uren	670	630	640	650
w.o. verlet wegens vorst of neerslag		75	70	85

17.4 Prijsindexcijfer Bouwnijverheid

Bouwnijverheid

17.5 Prijsindexcijfers bouwnijverheid (2000=100)

	2000	2003	2004	2005*
Bouwkosten nieuwe woningen				
inputindex	100	109	112	114
loon	100	112	116	117
materiaal	100	108	109	112
outputindex	100	123	120	122
Grond-, water- en wegenbouw	100	106	109	112
aanleg van riolering	100	108	110	116
wegen met open verharding	100	111	113	112
wegen met gesloten verharding	100	103	101	104
grondverzet	100	116	117	119
waterbouwkundige werken	100	107	114	119
kunstwerken	100	107	108	108
spoorwegen	100	108	116	119

18. Internationale handel

Groei internationale handel in goederen

Het volume van de in- en uitvoer van goederen is ook in 2005 toegenomen. De invoer steeg met 6 en de uitvoer met 7 procent. Deze stijgingen zijn minder groot dan in 2004. De prijzen namen in 2005 met 3 procent toe. De in- en uitvoerwaarden namen dan ook flink toe met respectievelijk 9 en 10 procent. Evenals in 2004 steeg in 2005 de handel met landen buiten de Europese Unie sterker dan de handel met EU-landen.

Handelsoverschot stijgt naar recordhoogte

In de periode 2002–2004 bedroeg het overschot op de goederenhandelsbalans ruim 27 miljard euro. In 2005 is dit overschot naar een recordhoogte van 32 miljard euro gestegen. Het handelsoverschot komt voornamelijk voor rekening van chemie en voeding. Nederland heeft het grootste handelsoverschot, 19 miljard euro, met Duitsland en het grootste handelstekort, bijna 17 miljard euro, met China. Dit tekort wordt vooral veroorzaakt door de import van computers, telecommunicatieapparatuur, elektrische machines, speelgoed en kleding. Overigens verlaten veel van deze producten Nederland weer in (vrijwel) onbewerkte staat, als zogenoemde wederuitvoer.

Dienstenhandel vooral met omliggende landen en VS

Nederland handelde in 2005 voor 139 miljard euro in diensten met de rest van de wereld. De meeste dienstenhandel vindt plaats met de ons omliggende landen en de VS. In 2005 bedroeg de dienstenhandel met de Europese Unie 80 miljard en met de VS 18 miljard.

Ruim eenderde van de diensten zijn zakelijke diensten, zoals handelsdiensten, intraconcerndiensten, research en ontwikkeling en andere professionele en technische diensten. Passagiers- en vrachtvervoer maken 20 procent uit van alle diensten. Reisdiensten – voor Nederlandse reizigers in het buitenland en buitenlandse reizigers in Nederland – maken 15 procent uit. Driekwart van de uitgaven hiervan is voor privé-reizen.

Internationale handel

18.1 In- en uitvoer van goederen, totalen (mln euro)

	1995	2000	2004	2005
Invoer				
Totaal	117 926	216 057	228 247	248 827
w.v.				
Europese Unie	74 003	118 720	130 555	136 797
overige landen	43 923	97 337	97 692	112 031
Uitvoer				
Totaal	133 090	231 854	255 660	280 743
w.v.				
Europese Unie	103 383	178 973	199 054	215 665
overige landen	29 707	52 881	56 606	65 078
Handelsbalans				
Totaal	15 164	15 797	27 413	31 916
w.v.				
Europese Unie	29 380	60 253	68 499	78 869
overige landen	-14 216	-44 456	-41 086	-46 953

18.2 Invoer volgens secties van de Standard International Trade Classification (SITC) (mln euro)

	1995	2000	2004	2005
Voeding en levende dieren	12 500	16 707	18 473	18 963
Dranken en tabak	1 510	2 416	2 694	2 719
Niet eetbare grondstoffen, behalve brandstoffen	6 069	8 653	9 240	9 789
Minerale brandstoffen	8 843	22 176	26 724	36 485
Dierlijke en plantaardige oliën en vetten	1 022	1 047	1 707	1 943
Chemische producten	15 597	24 096	28 616	32 709
Fabrikaten	18 786	27 045	26 669	28 361
Machines en vervoermaterieel	39 252	86 019	86 724	88 845
Niet elders genoemde goederen	14 348	27 898	27 400	29 014
Totaal	117 926	216 057	228 247	248 827

18.3 Uitvoer volgens secties van de Standard International Trade Classification (SITC) (mln euro)

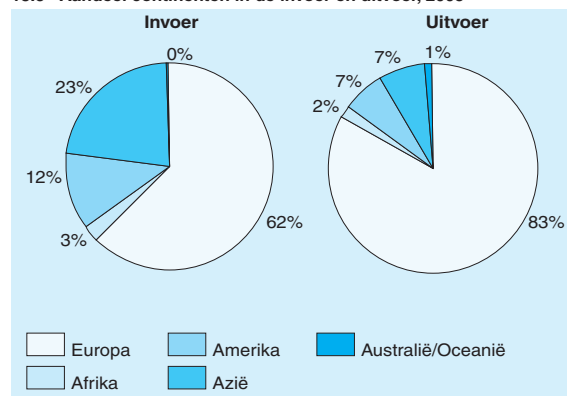
	1995	2000	2004	2005
Voeding en levende dieren	21 515	27 974	31 154	32 618
Dranken en tabak	3 417	5 183	5 523	5 699
Niet eetbare grondstoffen, behalve brandstoffen	7 046	11 724	14 187	15 737
Minerale brandstoffen	9 379	19 917	22 364	30 786
Dierlijke en plantaardige oliën en vetten	1 227	1 377	1 750	1 804
Chemische producten	24 239	36 066	43 492	47 757
Fabrikaten	17 467	24 436	25 504	27 209
Machines en vervoermaterieel	35 851	79 469	84 215	89 365
Niet elders genoemde goederen	12 949	25 708	27 471	29 768
Totaal	133 090	231 854	255 660	280 743

Internationale handel

18.4 In- en uitvoer naar land en landengroep (mln euro)

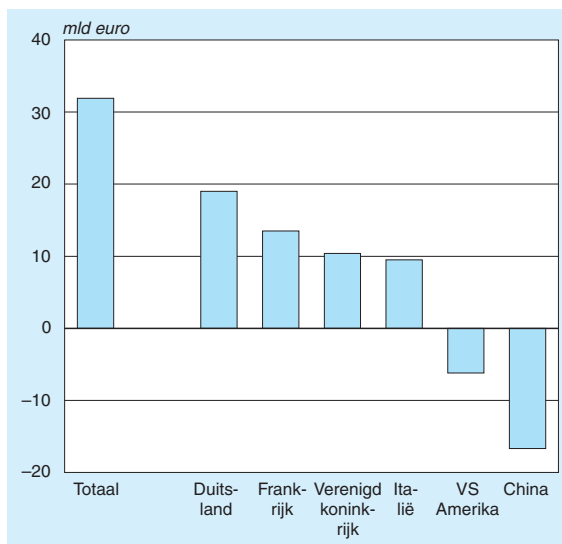
	Invoer		Uitvoer	
	2004	2005	2004	2005
Europa	145 846	154 904	213 904	233 413
Europese Unie	130 555	136 797	199 054	215 665
w.o.				
Frankrijk	12 390	12 352	24 681	25 834
België	24 885	26 708	29 425	33 328
Duitsland	44 869	47 345	60 907	66 311
Italië	5 964	6 424	15 631	15 940
Verenigd Koninkrijk	14 665	15 610	25 764	25 985
overig West-Europa	8 030	8 555	9 645	11 056
Oost-Europa	7 302	9 652	5 394	6 911
w.o.				
Rusland	6 117	8 345	3 219	4 145
Afrika	4 344	6 453	4 646	5 510
Amerika	26 442	30 010	16 122	18 747
w.o.				
Verenigde Staten	18 230	19 949	11 922	13 789
Azië	50 862	56 696	18 401	20 083
w.o.				
China	14 532	19 207	2 314	2 514
Japan	6 753	6 126	2 188	2 221
Australië, Oceanië en ov.	753	764	2 589	2 988
Totaal	228 247	248 827	255 660	280 743

18.5 Aandeel continenten in de invoer en uitvoer, 2005

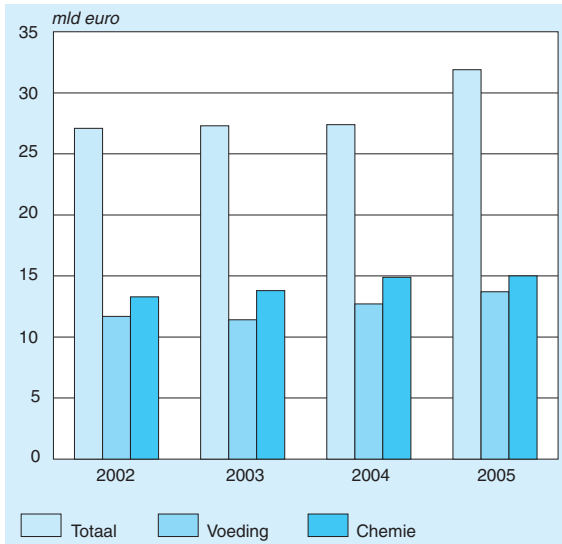

Internationale handel

18.6 Handelssaldo, totaal en naar belangrijkste landen

18.7 Handelsoverschot, totaal en naar belangrijkste productgroepen

Internationale handel

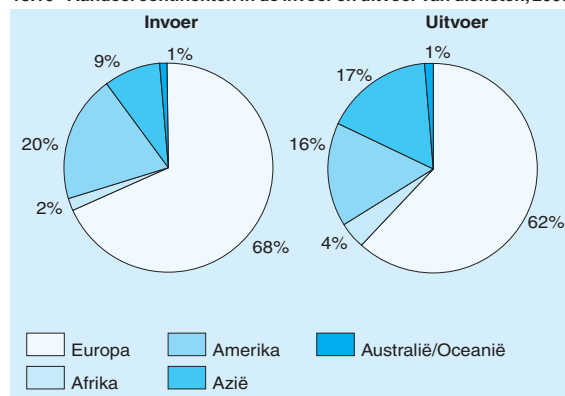
18.8 Invoer van diensten naar dienstesoort (mln euro)

	2003	2004	2005*
Vervoersdiensten	9 983	11 035	11 582
Reisverkeersdiensten	13 689	13 211	12 953
Communicatiediensten	2 427	2 304	2 575
Bouwdiensten	925	858	1 173
Verzekeringendiensten	584	609	650
Financiële diensten	863	973	1 268
Computer- en informatiediensten	2 284	2 501	2 942
Royalty's en licentierechten	7 448	6 895	6 705
Overige zakelijke diensten	22 870	24 298	25 661
Persoonlijke, culturele en re- creatieve diensten	651	705	771
Overheidsdiensten	838	707	707
Totaal	62 563	64 097	66 988

18.9 Uitvoer van diensten naar dienstesoort (mln euro)

	2003	2004	2005*
Vervoersdiensten	13 441	15 610	16 985
Reisverkeersdiensten	8 004	8 306	8 422
Communicatiediensten	2 543	2 664	2 994
Bouwdiensten	1 639	1 710	2 171
Verzekeringendiensten	296	332	362
Financiële diensten	665	773	855
Computer- en informatiediensten	2 766	2 973	2 918
Royalty's en licentierechten	7 945	8 727	7 727
Overige zakelijke diensten	23 141	24 945	27 775
Persoonlijke, culturele en re- creatieve diensten	501	620	727
Overheidsdiensten	1 701	1 603	1 546
Totaal	62 643	68 262	72 481

18.10 Aandeel continenten in de invoer en uitvoer van diensten, 2005

Internationale handel

18.11 In- en uitvoer van diensten naar land en landengroep (mln euro)

	2003	2004	2005*
<i>Invoer</i>			
EU15	36 535	38 116	39 303
Niet-EU15	26 027	25 981	27 685
EU25	37 779	39 202	40 511
Niet-EU25	24 784	24 895	26 477
w.o.			
Verenigde staten	9 175	9 291	9 695
Canada	463	444	431
Japan	890	892	1 001
Totaal	62 563	64 097	66 988
<i>Uitvoer</i>			
EU15	35 584	37 918	37 455
Niet-EU15	27 060	30 345	35 025
EU25	37 021	39 525	39 568
Niet-EU25	25 622	28 738	32 912
w.o.			
Verenigde staten	7 055	7 753	8 517
Canada	503	570	598
Japan	1 318	1 605	1 614
Totaal	62 643	68 262	72 481

19. Verkeer en vervoer

Sterke toename personenauto's op diesel

Op 1 januari 2005 telde Nederland bijna 7 miljoen personenauto's, een toename met 10 procent ten opzichte van 2000. Het aantal personenauto's dat rijdt op diesel steeg in die periode met 34 procent naar ruim 1 miljoen in 2005.

Forse afname aantal nieuw verkochte bestelauto's

De verkopen van nieuwe voertuigen, zoals personenauto's en bestelauto's, vertonen vanaf 1999 een constant dalende trend. Bij de bestelauto's zijn vooral in 2005 de verkopen drastisch gedaald, nog maar 66 duizend ten opzichte van 96 duizend bestelauto's in 2000. Deze daling is vooral het gevolg van fiscale maatregelen die op 1 juli 2005 zijn ingegaan. Vanaf die datum is voor de aanschaf van auto's op 'grijs kenteken' voortaan BPM (Belasting Personenauto's en Motoren) verschuldigd. Vooral in het derde en vierde kwartaal van 2005 zijn mede daardoor ruim 55 procent minder bestelauto's verkocht dan in dezelfde periode van 2004.

Stormachtige groei passagiersvervoer naar Turkije

Het aantal passagiers in de luchtvaart neemt weer toe. In 2004 reisden bijna 45 miljoen passagiers van en naar Nederlandse luchthavens, 10 procent meer dan in 2000. Daarmee lijkt een eind te zijn gekomen aan een periode van stagnerende groei.

Voor het passagiersvervoer van en naar luchthavens in Turkije steeg sterk, van 1,2 miljoen in 2000 naar 2,5 miljoen in 2004. Turkije neemt daarmee een derde plaats in op de lijst met Europese luchtvaartbestemmingen vanuit Nederland, na het Verenigd Koninkrijk met 7,9 miljoen passagiers en Spanje met 4,1 miljoen passagiers.

Verkeer en vervoer

19.1 Infrastructuur; 1 januari (lengte in kilometers)

	2000	2003	2004
Wegennet			
gemeentelijke en waterschaps- wegen	117 669	119 437	120 447
provinciale wegen	7 885	7 856	7 799
rijkswegen	4 892	5 104	5 136
w.o. met gescheiden rijbanen	2 499	2 541	2 585
totaal	130 446	132 397	133 383
Vaarwegen			
rivieren	841	841	841
kanalen	3 745	3 745	3 745
vaargeulen in meren	460	460	460
totaal	5 046	5 046	5 046
Spoorwegnet ¹⁾			
netlengte	2 808	2 806	2 807
enkelsporig	931	930	930
dubbel/meersporig	1 877	1 876	1 877
stations voor reizigersvervoer	382	385	387

¹⁾ Bron: NS.

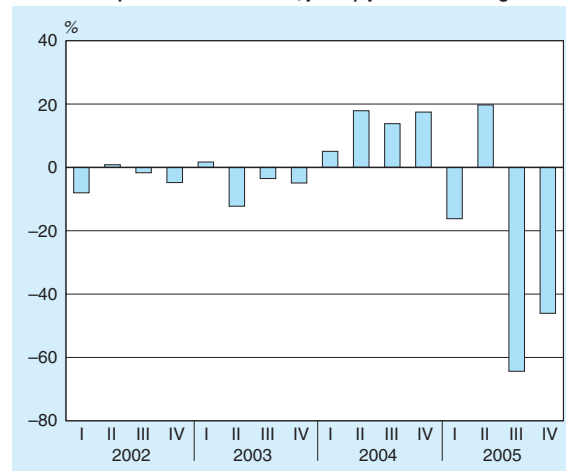
19.2 Vervoermiddelen, 1 januari

	2000	2003	2004
Motorvoertuigenpark (x 1 000)			
personenauto's	6 343	6 855	6 908
bestelauto's	696	836	867
vrachtauto's	83	82	79
trekkers	57	63	63
speciale voertuigen	36	47	49
autobussen	11	11	11
motorfietsen	414	494	517
Binnenschepen			
motorschepen	3 746	3 568	.
sleepschepen	283	538	.
duwbakken	542	666	.
totaal	4 571	4 772	.
Zeeschepen			
passagiersschepen	13	15	17
massagoedschepen	222	253	262
stukgoedschepen	323	351	343
totaal	558	619	622
Treinen			
reizigerstreinstellen	2 776	2 758	2 802
zitplaatsen (x 1 000)	202	192	205
Luchtvloot			
commerciële luchtvloot	948	990	1 018
hefschroefvliegtuigen	58	66	70
zweefvliegtuigen	712	740	732
ballonvaartuigen	359	416	435
ultralights	307	357	363
totaal	2 384	2 569	2 618

Verkeer en vervoer

19.3 Verkoop nieuwe bestelauto's; jaar op jaar ontwikkeling

19.4 Verkeersgegevens; bewegingen en reizigers (x 1 000)

	2000	2003	2004
Aangekomen en vertrokken zeeschepen			
alle havens in Nederland	85,3	85,9	88,7
w.o.			
Rotterdam	51,8	51,5	55,1
Vlissingen	5,8	8,0	7,9
Amsterdam	8,6	7,9	8,1
Terneuzen	3,4	4,2	4,2
IJmuiden	3,2	3,4	3,2
Scheveningen	2,4	2,3	2,5
Moerdijk	2,4	2,1	2,2
Delfzijl en Eemshaven	2,0	2,0	1,6
Vliegbewegingen (excl. terreinvluchten)			
Schiphol	429	404	415
Rotterdam	44	31	33
Maastricht	25	16	14
Eindhoven	20	13	15
Groningen	12	11	13
overige luchthavens	71	70	65
Reizigers in de luchtvaart			
Schiphol	39 271	39 809	42 425
Rotterdam	697	617	1 097
Maastricht	383	273	228
Eindhoven	341	428	706
Groningen	78	138	119
Verkeersintensiteit (2000=100)			
buiten bebouwde kom	100	106	107
autosnelwegen	100	107	108
provinciale wegen	100	104	104

Verkeer en vervoer

19.5 Goederenvervoer (1 000 ton)

	2000	2003	2004
Totaal goederenvervoer			
zeevaart	424 469	431 002	463 838
binnenvaart	315 061	303 913	328 857
w.o.			
doorvaart via NL-grondgebied	39 882	42 309	42 760
wegvervoer	584 595	646 755	676 545
w.o.			
cabotage en dertelanden vervoer			
door NL-ondernemers	22 285	27 537	33 228
spoorvervoer	28 063	29 657	30 401
luchtvaart	1 268	1 341	1 466
pijpleidingvervoer	104 015	126 004	133 289
totaal	1 457 471	1 538 672	1 634 396
Binnenlands goederenvervoer			
zeevaart	.	.	.
binnenvaart	102 029	95 100	105 550
wegvervoer	464 746	517 292	530 066
spoorvervoer	5 219	5 708	5 473
luchtvaart	.	.	.
pijpleidingvervoer	.	.	.
totaal	571 994	618 100	641 089
Internationaal bilateraal vervoer			
zeevaart	424 469	431 002	463 838
binnenvaart	173 150	166 504	180 547
wegvervoer	97 563	101 927	113 249
spoorvervoer	22 844	23 989	24 928
luchtvaart	1 268	1 341	1 466
pijpleidingvervoer	104 015	126 004	133 289
totaal	823 309	850 767	917 317
Gelost in Nederland			
zeevaart	325 081	328 675	351 056
binnenvaart	50 326	50 849	57 182
wegvervoer	45 715	48 556	51 879
spoorvervoer	7 719	6 726	6 006
luchtvaart	618	687	783
pijpleidingvervoer	12 830	22 750	24 652
totaal	442 289	458 243	491 558
Geladen in Nederland			
zeevaart	99 398	102 327	112 782
binnenvaart	122 824	115 655	123 365
wegvervoer	51 849	53 372	61 367
spoorvervoer	15 125	17 263	18 922
luchtvaart	650	654	683
pijpleidingvervoer	91 185	103 253	108 638
totaal	381 031	392 524	425 757

20. Dienstverlening

Duidelijk herstel IT en uitzendbranche

In 2005 was een duidelijk herstel te zien van de omzetonwikkeling in alle bedrijfstakken van de zakelijke dienstverlening. Vooral in de computerbranche en bij de uitzendbureaus steeg de omzet fors.

Op de lange termijn komt de groei van de zakelijke dienstverlening duidelijk tot uiting in de ontwikkeling van het aantal bedrijven. Tussen 1995 en 2005 groeide het aantal bedrijven met 70 procent ten opzichte van 15 procent gemiddeld in het bedrijfsleven. In 2005 was een op de vier bedrijven in Nederland actief in de zakelijke dienstverlening. Dit waren veelal kleinere bedrijven.

Dienstverlening grootste sector van bedrijfsleven

De financiële en zakelijke dienstverlening had in 2005 een aandeel van 27 procent in het BBP, en was hiermee de grootste sector in het Nederlandse bedrijfsleven. De zakelijke dienstverlening (inclusief horeca) had een aandeel van 14 procent in het BBP. Dat was vrijwel hetzelfde als het jaar daaraan voorafgaand.

De juridisch-economische tak is de grootste binnen de zakelijke dienstverlening. De uitzendbranche neemt de tweede plaats in, gevolgd door de horeca en de IT. Deze vier realiseerden in 2005 tweederde van de bruto toegevoegde waarde van de zakelijke dienstverlening.

In de zakelijke diensten ruim 1,5 miljoen banen

In totaal hadden in 2005 ruim 1,5 miljoen mensen een baan in de zakelijke dienstverlening. Omgerekend naar voltijd-equivalenten waren dat 1,1 miljoen banen. De meeste mensen waren werkzaam in de uitzendbranche, die in 2005 een flinke opleving doormaakte. Binnen de rest van de branche was de werkgelegenheid stabiel.

Binnen de zakelijke dienstverlening steeg de arbeidsproductiviteit tussen 2001 en 2005 met 7 procent. In de onderliggende bedrijfstakken waren echter grote verschillen waarneembaar.

De arbeidsproductiviteit daalde in de uitzendbranche en de verhuur van roerende goederen tegen bovengemiddelde stijgingen bij reclame-, architecten- en ingenieurbureaus.

Dienstverlening

20.1 Bedrijven in de zakelijke dienstverlening, 1 januari

	1995	2000	2004	2005*
Horeca	36 785	39 745	36 320	36 355
Verhuur roerende goederen	3 430	4 345	4 715	4 795
IT	6 885	14 020	18 495	20 060
Speur- en ontwikkelingswerk	1 060	1 720	1 985	2 115
Jur. economische diensten	25 375	39 630	48 000	50 705
Architecten en ingenieurs	9 410	13 945	15 950	16 460
Keuring en controle	285	495	620	655
Reclamebureaus	7 035	11 170	12 550	12 635
Uitzendbranche	1 420	4 100	6 480	6 515
Beveiliging en opsporing	380	730	1 160	1 255
Reiniging	4 905	6 205	6 550	6 675
Zakelijke diensten n.e.g.	10 080	13 185	14 555	15 070

20.2 Aandeel bedrijven in de zakelijke dienstverlening naar aantal werknemers, 1 januari 2005* (%)

	0 tot 5	5 tot 10	10 tot 100	100 en meer
Horeca	83	9	7	0
Verhuur roerende goederen	88	5	6	1
IT	89	4	6	0
Speur- en ontwikkelingswerk	83	6	9	2
Jur. economische diensten	92	4	4	0
Architecten en ingenieurs	87	5	7	1
Keuring en controle	80	4	13	3
Reclamebureaus	93	4	3	0
Uitzendbranche	68	9	20	3
Beveiliging en opsporing	79	6	13	2
Reiniging	77	7	14	2
Zakelijke diensten n.e.g.	93	3	4	0

20.3 Werkzame personen in de zakelijke dienstverlening

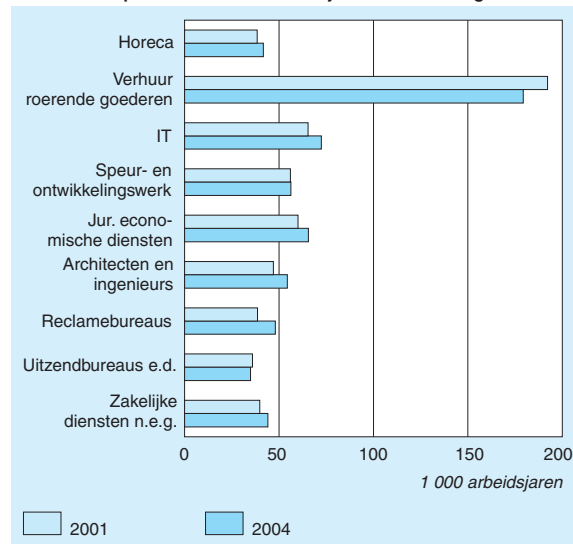
	2001		2004*	
	totaal (x 1 000)	w.o. vrouwen (%)	totaal (x 1 000)	w.o. vrouwen (%)
Horeca	306	52	297	53
Verhuur roerende goederen	29	28	28	32
IT	135	21	120	21
Speur- en ontwikkelingswerk	33	30	33	30
Jur. economische diensten	283	46	286	47
Architecten en ingenieurs	107	22	102	24
Reclamebureaus	75	44	69	43
Uitzendbranche	412	44	376	41
Zakelijke diensten n.e.g.	253	53	248	53

Dienstverlening

20.4 Arbeidsvolume werkzame personen in de zakelijke dienstverlening (1 000 arbeidsjaren)

	2001	2003*	2004*
Horeca	205	200	198
Verhuur roerende goederen	24	24	23
IT	126	114	110
Speur- en ontwikkelingswerk	30	29	30
Jur. economische diensten	243	244	238
Architecten en ingenieurs	97	91	89
Reclamebureaus	53	50	47
Uitzendbranche	281	250	258
Zakelijke diensten n.e.g.	172	171	168

20.5 Arbeidsproductiviteit in de zakelijke dienstverlening

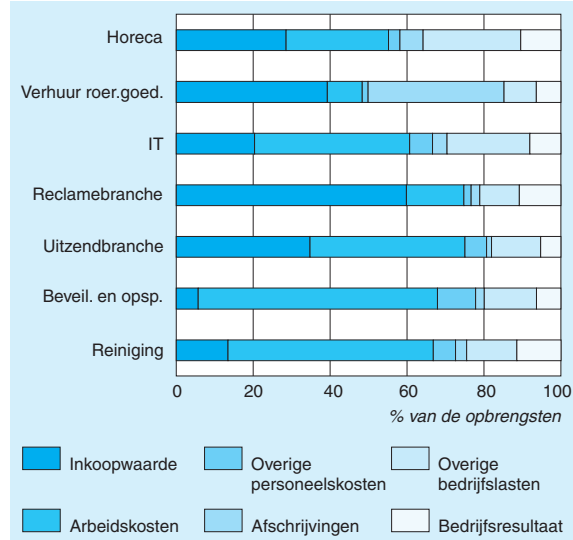

20.6 Productiewaarde in de zakelijke dienstverlening (mln euro)

	2001	2003*	2004*
Horeca	16 094	16 202	16 031
Verhuur roerende goederen	8 085	7 620	7 729
IT	14 745	13 502	14 011
Speur- en ontwikkelingswerk	3 303	3 207	3 229
Jur. economische diensten	28 415	28 494	29 323
Architecten en ingenieurs	10 070	10 221	10 230
Reclamebureaus	6 539	6 704	6 770
Uitzendbureaus e.d.	12 445	11 049	11 183
Zakelijke dienstverlening n.e.g.	13 728	13 906	14 151

Dienstverlening

20.7 Kosten en bedrijfsresultaat in de zakelijke dienstverlening, 2003

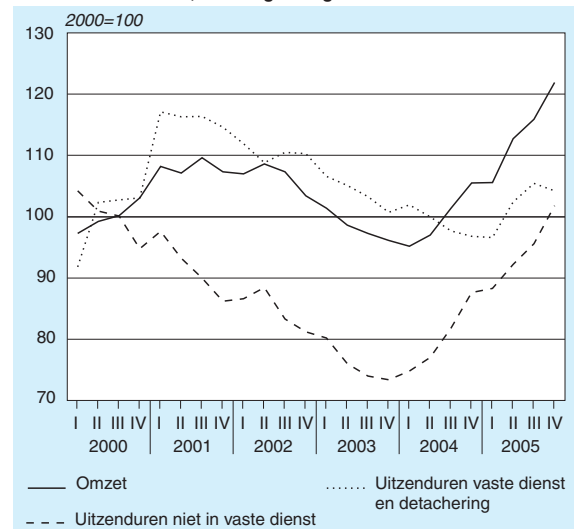

20.8 Omzetindices in de zakelijke dienstverlening (2000=100)

	2003	2004	2005*
Horeca	106	105	107
IT	103	106	114
Rechtskundige dienstverlening	.	118	123
Accountants, economische adviesverlening	100	100	104
Architecten en ingenieurs	108	109	114
Keuring en controle	134	129	133
Reclamebureaus	87	90	94
Uitzendbranche	98	100	114
Beveiliging en opsporing	.	157	168
Reiniging	115	116	120
Zakelijke diensten n.e.g.	96	96	98

Dienstverlening

20.9 Uitzendbranche, seizoengecorrigeerd

20.10 Omzet-, prijs- en volume-indices horeca (2000=100)

	1997	2004	2005*
Omzet			
hotels, eetgelegenheden, café's	82	104	107
restaurants	83	104	108
cafétaria's, lunchrooms, snackbars	85	105	106
café's e.d.	86	104	107
Prijs			
hotels, eetgelegenheden, café's	.	117	119
restaurants	93	115	117
cafétaria's, lunchrooms, snackbars	93	118	120
café's e.d.	90	122	125
Volume			
hotels, eetgelegenheden, café's	.	88	89
restaurants	89	91	92
cafétaria's, lunchrooms, snackbars	91	89	89
café's e.d.	95	85	85

21. Macro-economie

Export blijft belangrijkste motor

De Nederlandse economie groeide in 2005 met 1,1 procent. Dit betekent een flinke terugval in vergelijking met 2004 toen de economie met 1,7 procent groeide. In 2005 waren er echter minder werkdagen dan in 2004 en was de productie van aardgas aanzienlijk lager. Deze incidentele factoren drukten de groei van het BBP. Het verschil in groei verdwijnt daardoor vrijwel. De belangrijkste bijdrage aan de economische groei kwam ook in 2005 van de Nederlandse export. De uitvoer van goederen en diensten groeide met 5,9 procent in 2005. De groei was vooral te danken aan de wederuitvoer. Dit is de export van elders geproduceerde goederen die na een geringe bewerking via Nederland worden gedistribueerd. De wederuitvoer groeide met 12,1 procent, terwijl de uitvoer van Nederlands fabrikaat met 2,3 procent steeg. Door zijn gunstige geografische ligging en hoogwaardige logistieke infrastructuur speelde Nederland in de afgelopen eeuwen een centrale rol in de internationale handel. Onze export lijkt de laatste jaren echter steeds afhankelijker te worden van de wederuitvoer, die een lagere toegevoegde waarde per eenheid product genereert dan de export van Nederlands fabrikaat.

Bescheiden bijdrage investeringen

Na de export leverden de investeringen de belangrijkste bijdrage. De investeringen stegen in 2005 met 2,2 procent, waarmee het lichte herstel aanhoudt. Vooral in woningen en leaseauto's werd meer geïnvesteerd. Uitschieter waren de investeringen in computers met een groei van meer dan 20 procent. Daarentegen is in machines, bedrijfsgebouwen en vrachtauto's juist iets minder geïnvesteerd dan in 2004. Verder is in de tweede helft van 2005 ook het herstel van de consumptie van huishoudens op gang gekomen. Voor het eerst na het eerste kwartaal van 2002 is hier weer een duidelijke groei te zien. Met name de consumptie van duurzame goederen is vanaf medio 2005 toegenomen. Consumenten kochten vooral meer consumentenelektronica, meubels en kleding.

Macro-economie

21.1 Economische en sociale kernindicatoren

	2000	2004*	2005*
<i>Macro-economische kerncijfers</i>			
BBP (marktprijzen) (% volumemutatie)	3,9	1,7	1,1
Netto nationaal inkomen per inwoner (% mutatie)	4,3	0,9	1,6
Consumentenprijsindex (CPI) (% mutatie)	2,6	1,2	1,7
Saldo lopende transacties met buitenland (% BBP)	6,4	6,2	8,0
<i>Arbeid</i>			
Arbeidsvolume (% volumemutatie)	1,9	-1,6	-0,6
Banen werknemers (x 1 000)	7 410	7 445	7 418
Werkzame beroepsbevolking (% bevolking 15 tot 65 jaar)	.	63,3	63,2
Werkloze beroepsbevolking (% beroepsbevolking)	.	479,0	483,0
	.	6,5	6,5
<i>Inkomen, bestedingen en besparingen</i>			
Consumptieve bestedingen (% volumemutatie)	3,2	0,0	0,4
Investerings in vaste activa (% volumemutatie)	0,6	2,9	2,2
Netto nationale besparingen (% netto beschikbaar inkomen)	15,9	12,8	14,0
<i>Overheid</i>			
Belasting- en premiedruk (% BBP)	39,1	37,3	38,1
EMU-saldo (% BBP)	2,0	-1,9	-0,3
Overheidsschuld, EMU-definitie (% BBP)	53,8	52,6	52,9
<i>Demografie bedrijven</i>			
Oprichtingen (x 1 000)	36,0	33,4	.
Faillissementen (abs.)	4 498	9 349	10 082
<i>Demografie bevolking</i>			
Gemiddelde omvang bevolking (x 1 000)	15 922	16 273	16 319
Migratie-overschot (% bevolking)	0,34	-0,10	-0,17

Macro-economie

21.2 De drie benaderingen van het binnenlands product (mln euro)

	2000	2004*	2005*
Vanuit de productie			
Productie (basisprijzen)	806 161	912 942	948 335
Intermediair verbruik (excl. aftrek- bare BTW) (-)	432 746	477 758	502 012
<i>Toegevoegde waarde (bruto, basis- prijzen)</i>	373 415	435 184	446 323
Saldo van productgebonden be- lastingen en subsidies	43 833	53 849	55 989
productgebonden belastingen	48 060	58 075	60 392
productgebonden subsidies (-)	4 227	4 226	4 403
Vershil toegerekende en afgedragen BTW	712	-391	-391
<i>Binnenlands product (bruto, markt- prijzen)</i>	417 960	488 642	501 921
Vanuit de inkomensvorming			
Beloning van werknemers	211 803	249 943	253 996
lonen	170 718	194 698	195 663
sociale premies t.l.v. werkgevers	41 085	55 245	58 333
Saldo van belastingen op productie en invoer en subsidies	44 975	55 141	57 336
belastingen op productie en invoer	52 381	63 414	65 843
subsidies (-)	7 406	8 273	8 507
Exploitatieoverschot/gemengd in- komen (bruto)	161 182	183 558	190 589
afschrijvingen	61 308	73 217	75 155
exploitatieoverschot/gemengd inkomen (netto)	99 874	110 341	115 434
<i>Binnenlands product (bruto, markt- prijzen)</i>	417 960	488 642	501 921
Vanuit de finale bestedingen			
Consumptieve bestedingen	302 694	357 668	364 557
Investerings in vaste activa (bruto)	91 652	94 641	97 628
Veranderingen in voorraden	430	839	-1 423
Uitvoer van goederen en diensten	292 916	328 111	357 470
Invoer van goederen en diensten (-)	269 732	292 617	316 311
<i>Binnenlands product (bruto, markt- prijzen)</i>	417 960	488 642	501 921

Macro-economie

21.3 De belangrijkste macro-economische saldi van binnenlands product tot nationaal vorderingssaldo (mln euro)

	2000	2004*	2005*
Binnenlands product (bruto, marktprijzen)	417 960	488 642	501 921
Afschrijvingen (-)	61 308	73 217	75 155
Saldo uit het buitenland ontvangen primaire inkomens	9 020	1 149	4 418
Nationaal inkomen (netto, marktprijzen)	365 672	416 574	431 184
Saldo uit het buitenland ontvangen inkomensoverdrachten	-5 817	-6 893	-7 742
Beschikbaar nationaal inkomen (netto)	359 855	409 681	423 442
Consumptieve bestedingen (-)	302 694	357 668	364 557
Correctie pensioenvoorziening (saldo buitenland)	207	339	340
Nationale besparingen (netto)	57 368	52 352	59 225
Investerings in vaste activa (netto) (-)	30 344	21 424	22 473
Veranderingen in voorraden (-)	430	839	-1 423
Saldo lopende transacties met het buitenland	26 594	30 089	38 175
Saldo uit het buitenland ontvangen kapitaaloverdrachten	-1 214	-1 411	-1 537
Nationaal vorderingensaldo	25 380	28 678	36 638
verandering van vorderingen op het buitenland	309 621	154 788	.
verandering van schulden aan het buitenland (-)	286 703	127 442	.
statistisch verschil	2 462	1 332	.

21.4 Binnenlands product en nationaal inkomen, alternatieve definities (mln euro)

	2000	2004*	2005*
Binnenlands product (bruto, marktprijzen)	417 960	488 642	501 921
per arbeidsjaar (euro)	63 969	75 708	78 241
beloning van werknemers	211 803	249 943	253 996
saldo van belastingen op productie en invoer en subsidies	44 975	55 141	57 336
exploitatieoverschot/gemengd inkomen (bruto)	161 182	183 558	190 589
Afschrijvingen (-)	61 308	73 217	75 155
Binnenlands product (netto, marktprijzen)	356 652	415 425	426 766
Saldo uit het buitenland ontvangen primaire inkomens	9 020	1 149	4 418
Nationaal inkomen (bruto, marktprijzen)	426 980	489 791	506 339
netto, marktprijzen	365 672	416 574	431 184
per inwoner (euro)	22 966	25 599	26 422
Saldo uit het buitenland ontvangen inkomensoverdrachten	-5 817	-6 893	-7 742
Beschikbaar nationaal inkomen	421 163	482 898	498 597
bruto, marktprijzen	359 855	409 681	423 442
netto, marktprijzen	22 601	25 176	25 948
per inwoner (euro)			

Macro-economie

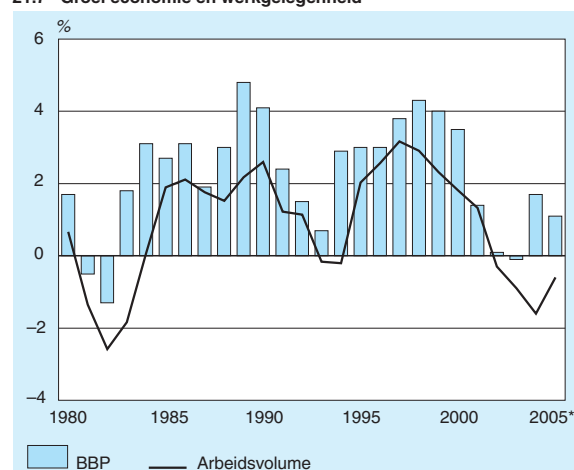
21.5 Binnenlands product en nationaal inkomen, alternatieve definities (% volumemutaties)

	2000	2004*	2005*
Binnenlands product (bruto, marktprijzen)	3,9	1,7	1,1
per arbeidsjaar	2,0	3,4	1,8
netto, marktprijzen	3,6	1,8	1,1
Nationaal inkomen (bruto, marktprijzen)	5,2	1,2	1,8
netto, marktprijzen	5,1	1,2	1,9
per inwoner	4,3	0,9	1,6
Beschikbaar nationaal inkomen			
bruto, marktprijzen	4,9	1,1	1,7
netto, marktprijzen	4,8	1,1	2,2
per inwoner	4,0	0,7	1,4

21.6 Binnenlands product en nationaal inkomen, alternatieve definities (deflatoren: % mutaties)

	2000	2004*	2005*
Binnenlands product (bruto, marktprijzen)	4,1	0,9	1,6
netto, marktprijzen	4,3	0,8	1,6
Nationaal inkomen (bruto, marktprijzen)	4,0	1,4	1,5
netto, marktprijzen	4,2	1,4	1,6
Beschikbaar nationaal inkomen			
bruto, marktprijzen	4,0	1,4	1,5
netto, marktprijzen	4,2	1,4	1,6

21.7 Groei economie en werkgelegenheid

Macro-economie

21.8 Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen) naar bedrijfstakken (mln euro)

	2000	2004*	2005*
Landbouw, bosbouw en visserij	9 870	9 182	9 185
Delfstoffenwinning	9 101	11 587	14 330
Industrie	58 078	60 897	61 995
Energie- en waterleidingbedrijven	5 038	6 907	6 996
Bouwnijverheid	20 926	24 765	25 546
Handel, horeca en reparatie	59 556	65 306	65 243
Vervoer, opslag en communicatie	26 645	32 480	32 416
Financiële en zakelijke dienstverlening	101 785	116 530	121 106
Overheid	41 265	51 253	51 753
Zorg en overige dienstverlening	41 151	56 277	57 753
Totaal	373 415	435 184	446 323

21.9 Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen) naar bedrijfstakken (% volumemutaties)

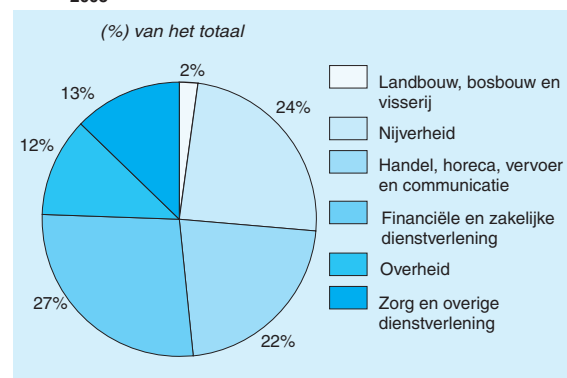
	2000	2004*	2005*
Landbouw, bosbouw en visserij	2,1	4,9	1,1
Delfstoffenwinning	-4,6	10,9	-8,6
Industrie	6,7	1,2	-0,5
Energie- en waterleidingbedrijven	3,4	-3,7	-0,9
Bouwnijverheid	3,5	1,2	1,9
Handel, horeca en reparatie	5,1	3,3	3,0
Vervoer, opslag en communicatie	11,0	4,0	1,8
Financiële en zakelijke dienstverlening	2,5	0,9	2,4
Overheid	1,4	-0,3	-0,5
Zorg en overige dienstverlening	2,5	1,4	1,0
Totaal	4,0	1,7	1,1

21.10 Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen) naar bedrijfstakken (deflatoren: % mutaties)

	2000	2004*	2005*
Landbouw, bosbouw en visserij	5,3	-11,8	-1,0
Delfstoffenwinning	50,9	1,0	35,3
Industrie	1,1	0,9	2,3
Energie- en waterleidingbedrijven	-6,3	-4,8	2,2
Bouwnijverheid	6,0	2,5	1,2
Handel, horeca en reparatie	3,1	-2,5	-3,0
Vervoer, opslag en communicatie	-3,0	-0,9	-2,0
Financiële en zakelijke dienstverlening	5,4	1,9	1,5
Overheid	5,0	2,7	1,5
Zorg en overige dienstverlening	5,5	2,5	1,6
Totaal	4,3	0,6	1,4

Macro-economie

21.11 Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen) naar bedrijfstakken, 2005*

21.12 Arbeidsvolume werkzame personen naar bedrijfstakken (1 000 arbeidsjaren)

	2000	2004*	2005*
Landbouw, bosbouw en visserij	239	218	214
Delfstoffenwinning	9	9	9
Industrie	952	859	838
Energie- en waterleidingbedrijven	32	30	29
Bouwnijverheid	472	436	424
Handel, horeca en reparatie	1 263	1 224	1 214
Vervoer, opslag en communicatie	425	407	399
Financiële en zakelijke dienstverlening	1 336	1 276	1 292
Overheid	758	806	796
Zorg en overige dienstverlening	1 048	1 189	1 199
Totaal	6 534	6 454	6 415

21.13 Arbeidsproductiviteit per arbeidsjaar naar bedrijfstakken (1 000 euro)

	2000	2004*	2005*
Landbouw, bosbouw en visserij	41	42	43
Delfstoffenwinning	987	1 269	1 594
Industrie	61	71	74
Energie- en waterleidingbedrijven	157	232	238
Bouwnijverheid	44	57	60
Handel, horeca en reparatie	47	53	54
Vervoer, opslag en communicatie	63	80	81
Financiële en zakelijke dienstverlening	76	91	94
Overheid	54	64	65
Zorg en overige dienstverlening	39	47	48
Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen)	57	67	70

Macro-economie

21.14 Arbeidsproductiviteit per arbeidsjaar naar bedrijfstakken (% volumemutaties)

	2000	2004*	2005*
Landbouw, bosbouw en visserij	2,7	8,0	2,6
Delfstoffenwinning	-2,9	9,3	-7,2
Industrie	7,0	5,4	1,9
Energie- en waterleidingbedrijven	7,5	-1,6	0,6
Bouwnijverheid	1,0	6,7	4,9
Handel, horeca en reparatie	2,9	5,0	3,8
Vervoer, opslag en communicatie	6,0	6,9	3,6
Financiële en zakelijke dienstverlening	-0,5	1,9	1,1
Overheid	0,0	1,1	0,7
Zorg en overige dienstverlening	0,7	0,3	0,2
Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen)	2,1	3,4	1,7

21.15 Goederen- en dienstentotalen (mln euro)

	2000	2004*	2005*
Beschikbaar voor finale bestedingen	687 692	781 259	818 232
binnenlands product (bruto, marktprijzen)	417 960	488 642	501 921
invoer van goederen en diensten	269 732	292 617	316 311
goederen	208 558	220 885	241 839
diensten	61 174	71 732	74 472
Totale finale bestedingen	687 692	781 259	818 232
nationale finale bestedingen	394 776	453 148	460 762
consumptieve bestedingen	302 694	357 668	364 557
overheid	91 871	118 512	120 547
huishoudens incl. IZW huishoudens	210 823	239 156	244 010
investeringen in vaste activa (bruto)	91 652	94 641	97 628
vennootschappen	49 165	46 814	.
overheid	13 112	15 215	14 956
huishoudens incl. IZW huishoudens	29 375	32 612	.
veranderingen in voorraden	430	839	-1 423
uitvoer van goederen en diensten	292 916	328 111	357 470
goederen	232 334	256 313	282 246
diensten	60 582	71 798	75 224

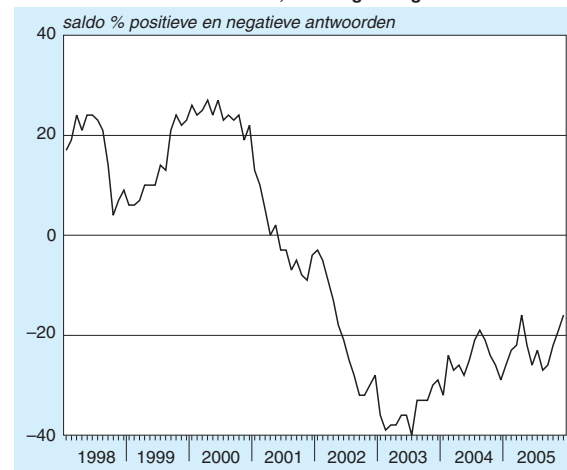

Macro-economie

21.16 Goederen- en dienstentotalen (% volumemutaties)

	2000	2004*	2005*
Beschikbaar voor finale bestedingen	7,0	3,9	2,6
binnenlands product (bruto, marktprijzen)	3,9	1,7	1,1
invoer van goederen en diensten	12,2	7,8	5,1
goederen	14,1	9,0	5,9
diensten	6,2	4,5	2,6
Totale finale bestedingen	7,0	3,9	2,6
nationale finale bestedingen	2,7	0,8	0,3
consumptieve bestedingen	3,2	0,0	0,4
overheid	1,9	0,0	0,5
huishoudens incl. IZW huishoudens	3,7	0,0	0,3
investerings in vaste activa (bruto)	0,6	2,9	2,2
vennootschappen, huishoudens en IZW huishoudens	-0,9	4,9	.
overheid	10,5	-6,2	-2,0
uitvoer van goederen en diensten	13,5	8,5	5,9
goederen	15,3	9,4	6,6
diensten	7,0	5,4	3,4

21.17 Consumentenvertrouwen, seizoengecorrigeerd

Macro-economie

21.18 Consumptieve bestedingen naar goederen- en diensten-categorieën (mln euro)

	2000	2004*	2005*
Consumpt. best. door huish. incl. IZWh	210 823	239 156	244 010
goederen	104 197	110 319	112 279
voedings- en genotmiddelen	29 515	33 456	33 407
voedingsmiddelen	18 510	20 844	20 673
genotmiddelen	11 005	12 612	12 734
duurzame consumptiegoederen	45 655	45 478	45 238
overige goederen	29 027	31 385	33 634
diensten	104 893	127 731	130 871
niet-ingezetenen in Nederland (-)	8 320	9 171	9 290
ingezetenen in het buitenland	10 053	10 277	10 150
Individuele consumptie door de overheid	50 079	66 857	68 286
goederen	3 147	4 089	4 275
duurzame consumptiegoederen	684	976	1 022
overige goederen	2 463	3 113	3 253
diensten	46 932	62 768	64 011
Werkelijke individuele consumptie	260 902	306 013	312 296
goederen	107 344	114 408	116 554
voedings- en genotmiddelen	29 515	33 456	33 407
voedingsmiddelen	18 510	20 844	20 672
genotmiddelen	11 005	12 612	12 735
duurzame consumptiegoederen	46 339	46 454	46 260
overige goederen	31 490	34 498	36 888
diensten	151 825	190 499	194 882
niet-ingezetenen in Nederland (-)	8 320	9 171	9 290
ingezetenen in het buitenland	10 053	10 277	10 150
Collectieve consumptie door de overheid	41 792	51 655	52 261
Consumptieve bestedingen	302 694	357 668	364 557

21.19 Consumptieve bestedingen naar goederen- en diensten-categorieën (% volumemutaties)

	2000	2004*	2005*
Consumpt. best. door huish. incl. IZWh	3,7	0,0	0,3
goederen	3,1	-0,6	0,5
voedings- en genotmiddelen	1,3	0,6	0,1
voedingsmiddelen	2,0	2,2	0,1
genotmiddelen	0,3	-2,1	0,0
duurzame consumptiegoederen	5,2	-1,3	0,9
overige goederen	1,6	-0,6	0,2
diensten	4,3	1,3	0,6
niet-ingezetenen in Nederland (-)	4,5	-1,0	0,1
ingezetenen in het buitenland	4,7	-9,0	-4,7
Individuele consumptie door de overheid	2,5	1,2	1,1
goederen	4,3	2,5	4,1
duurzame consumptiegoederen	7,4	6,9	3,5
overige goederen	3,5	1,3	4,1
diensten	2,3	1,1	0,9
Werkelijke individuele consumptie	3,5	0,3	0,5
goederen	3,1	-0,4	0,6
voedings- en genotmiddelen	1,3	0,6	0,1
voedingsmiddelen	2,0	2,2	0,1
genotmiddelen	0,3	-2,1	0,0
duurzame consumptiegoederen	5,2	-1,2	0,9
overige goederen	1,8	-0,4	0,6
diensten	3,7	1,2	0,7
niet-ingezetenen in Nederland (-)	4,5	-1,0	0,1
ingezetenen in het buitenland	4,7	-9,0	-4,7
Collectieve consumptie door de overheid	1,3	-1,6	-0,3
Consumptieve bestedingen	3,2	0,0	0,4

Macro-economie

21.20 Invoer van goederen en diensten naar productgroepen (mln euro)

	2000	2004*	2005*
Landbouw- en visserijproducten	9 525	9 938	10 346
Aardolie, aardgas en ov. delfstoffen	17 321	19 138	26 878
Industriële producten	183 182	193 962	207 323
voedings- en genotmiddelen	13 560	16 709	17 175
textiel, kleding, leder en lederwaren	10 404	10 213	10 751
papier, papierproducten, drukwerk	6 819	6 630	6 719
aardolieproducten	5 836	7 535	9 962
chemische producten	24 326	29 162	33 146
rubber- en kunststofproducten	5 810	6 174	6 398
basismetalen en metaalproducten	14 327	17 354	18 811
machines en apparaten	12 344	13 185	13 594
electrotechnische machines	62 005	60 735	64 706
transportmiddelen	17 439	16 373	15 707
overige industriële producten	10 312	9 892	10 354
Overige productgroepen	51 658	61 451	63 982
Consumptie door Ned. in het buitenland	10 053	10 277	10 150
Cif/Fob-correctie	-2 007	-2 149	-2 368
Invoer van goederen (fob) en diensten	269 732	292 617	316 311
Invoer van goederen (cif)	214 935	227 726	249 583
Cif/Fob-correctie en herclassificatie	6 377	6 841	7 744
Invoer van goederen (fob)	208 558	220 885	241 839
Invoer van diensten (cif)	56 804	67 040	69 096
Consumptie door Ned. in het buitenland	10 053	10 277	10 150
Overige invoer van diensten	46 751	56 763	58 946
Cif/Fob-herclassificatie	4 370	4 692	5 376
Invoer van diensten (fob)	61 174	71 732	74 472
Invoer van goederen (fob) en diensten	269 732	292 617	316 311

21.21 Invoer van goederen en diensten naar productgroepen (% volumemutaties)

	2000	2004*	2005*
Landbouw- en visserijproducten	2,2	3,3	12,3
Aardolie, aardgas en ov. delfstoffen	8,3	7,2	6,9
Industriële producten	15,2	9,5	5,8
voedings- en genotmiddelen	5,3	5,0	3,3
textiel, kleding, leder en lederwaren	5,9	2,3	5,2
papier, papierproducten, drukwerk	-0,5	0,2	1,9
aardolieproducten	17,1	1,8	3,6
chemische producten	11,9	12,0	7,2
rubber- en kunststofproducten	5,3	5,1	0,8
basismetalen en metaalproducten	5,6	10,5	1,8
machines en apparaten	3,8	5,7	0,3
electrotechnische machines	36,3	17,3	12,6
transportmiddelen	4,1	2,3	-4,7
overige industriële producten	2,7	2,8	3,1
Overige productgroepen	6,2	6,9	3,1
Consumptie door Ned. in het buitenland	4,7	-9,0	-4,7
Cif/Fob-correctie	8,1	7,5	6,7

Macro-economie

21.21 Invoer van goederen en diensten naar productgroepen (slot) (% volumemutaties)

	2000	2004*	2005*
Invoer van goederen (fob) en diensten	12,2	7,8	5,1
Invoer van goederen (cif)	13,9	8,9	6,1
Cif/Fob-correctie en herclassificatie	8,1	7,3	9,5
Invoer van goederen (fob)	14,1	9,0	5,9
Invoer van diensten (cif)	6,0	4,3	2,0
Consumptie door Ned. in het buitenland	4,7	-9,0	-4,7
Overige invoer van diensten	6,3	7,1	3,2
Cif/Fob-herclassificatie	8,1	7,3	10,8
Invoer van diensten (fob)	6,2	4,5	2,6
Invoer van goederen (fob) en diensten	12,2	7,8	5,1

21.22 Uitvoer van goederen en diensten naar productgroepen (mln euro)

	2000	2004*	2005*
Landbouw- en visserijproducten	14 136	15 913	17 231
Aardolie, aardgas en ov. delfstoffen	5 790	8 530	11 174
Industriële producten	206 757	225 730	247 377
voedings- en genotmiddelen	28 304	30 854	32 055
textiel, kleding, leder en lederwaren	7 633	7 687	8 128
papier, papierproducten, drukwerk	6 456	6 300	6 409
aardolieproducten	14 882	16 354	22 943
chemische producten	36 719	44 394	48 905
rubber- en kunststofproducten	5 570	6 161	6 482
basismetalen en metaalproducten	13 603	17 632	19 734
machines en apparaten	12 404	14 063	14 982
electrotechnische machines			
em apparaten	62 869	64 537	70 022
transportmiddelen	12 184	11 698	11 327
overige industriële producten	6 133	6 050	6 390
Vervoer, post en telecommunicatie	17 715	19 767	21 190
Financiële en zakelijke diensten	29 287	36 535	38 052
Overige productgroepen	12 472	13 739	14 620
Consumptie door niet-ingezetenen in Nederland	8 320	9 171	9 290
Uitvoer van gebruikte activa	446	875	904
Cif/fob-correctie	-2 007	-2 149	-2 368
Uitvoer van goederen en diensten	292 916	328 111	357 470
Uitvoer van goederen (fob) excl. wederuitvoer	129 505	137 386	156 545
Wederuitvoer	102 383	118 052	124 797
Uitvoer van gebruikte activa	446	875	904
Uitvoer van goederen (fob)	232 334	256 313	282 246
Consumptie van diensten door niet-ingezetenen	8 320	9 171	9 290
Overige uitvoer van diensten	54 269	64 776	68 302
Cif/fob-correctie	-2 007	-2 149	-2 368
Uitvoer van diensten	60 582	71 798	75 224
Uitvoer van goederen (fob) en diensten	292 916	328 111	357 470

Macro-economie

21.23 Uitvoer van goederen en diensten naar productgroepen (% volumemutaties)

	2000	2004*	2005*
Landbouw- en visserijproducten	3,5	7,7	11,9
Aardolie, aardgas en ov. delfstoffen	8,3	21,6	0,9
Industriële producten	16,7	9,1	6,6
voedings- en genotmiddelen	3,5	3,4	4,8
textiel, kleding, leder en lederwaren	5,5	1,2	5,4
papier, papierproducten, drukwerk	3,6	1,9	1,9
aardolieproducten	7,5	5,1	3,1
chemische producten	10,8	7,2	4,0
rubber- en kunststofproducten	5,5	4,3	1,5
basismetalen en metaalproducten	4,0	13,2	4,9
machines en apparaten	15,9	4,6	3,1
electrotechnische machines en apparaten	42,3	18,2	14,4
transportmiddelen	7,5	1,8	-3,3
overige industriële producten	0,5	5,7	4,1
Vervoer, post en telecommunicatie	6,5	4,5	-4,6
Financiële en zakelijke diensten	9,2	9,0	3,8
Overige productgroepen	4,0	2,5	2,8
Consumptie door niet-ingezetenen in Nederland	4,5	-1,0	0,1
Uitvoer van gebruikte activa	3,5	33,0	3,1
Cif/fob-correctie	8,1	7,5	6,7
Uitvoer van goederen en diensten	13,5	8,5	5,9
Uitvoer van goederen (fob) excl. wederuitvoer	7,4	1,9	2,3
Wederuitvoer	28,6	19,8	12,1
Uitvoer van gebruikte activa	3,5	33,0	3,1
Uitvoer van goederen (fob)	15,3	9,4	6,6
Consumptie van diensten door niet-ingezetenen	4,5	-1,0	0,1
Overige uitvoer van diensten	7,0	6,4	4,0
Cif/fob-correctie	8,1	7,5	6,7
Uitvoer van diensten	7,0	5,4	3,4
Uitvoer van goederen (fob) en diensten	13,5	8,5	5,9

21.24 Investerings in vaste activa (bruto) naar type van activa (mln euro)

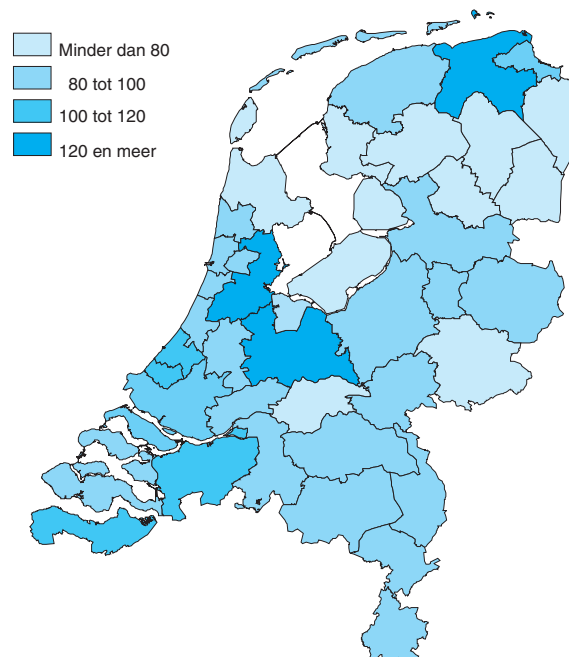
	2000	2004*	2005*
Woningen	24 674	29 777	32 251
Bedrijfsgebouwen	14 968	13 920	13 881
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	9 931	10 418	10 522
Vervoermiddelen	9 917	11 032	10 777
Machines en installaties	14 761	12 803	12 630
Overige vaste activa	18 491	18 799	19 743
Verkoop van gebruikte vaste activa	1 090	2 108	2 176
Totaal	91 652	94 641	97 628

Macro-economie

21.25 Investerings in vaste activa (bruto) naar type van activa (% volumemutaties)

	2000	2004*	2005*
Woningen	1,6	6,3	5,9
Bedrijfsgebouwen	6,5	-8,3	-2,2
Grond-, weg- en waterbouw- kundige werken	10,9	-0,2	0,0
Vervoermiddelen	1,7	7,5	-3,7
Machines en installaties	-8,4	-0,2	-2,4
Overige vaste activa	-2,2	10,0	7,8
Verkoop van gebruikte vaste activa	6,6	14,3	3,2
Totaal	0,6	2,9	2,2

21.26 BBP per inwoner, 2003* (Nederland=100)

22. Financiële instellingen en markten

Minder consumptief krediet, meer roodstand

Als huishoudens onvoldoende geld hebben voor hun consumptieve uitgaven, kunnen ze gebruik maken van een consumptief krediet of rood staan op hun betaalrekening. Sinds de wijziging van het belastingstelsel in 2001, waarna de rente op leningen voor consumptieve doeleinden niet meer aftrekbaar was, groeit het verstrekt consumptief krediet niet meer zo hard. Daarnaast speelt een rol dat mensen dit krediet vervangen door rood te staan op een betaalrekening of door voordeliger hypothecaire leningen. Wel maken consumenten steeds meer gebruik van creditcardkrediet.

In 2005 werden 5 procent minder nieuwe consumptief kredieten afgesloten dan in 2004. Daarentegen is de roodstand op betaalrekeningen met 9 procent toegenomen tot 7,5 miljard euro. Creditcardkrediet maakte in 2005 bijna eenderde uit van het totale verstrekt krediet. Zo'n 60 procent van het geld werd nog steeds geleend in de vorm van doorlopend krediet. Aan aflossingen en rente op deze kredieten hebben particulieren 8 procent meer betaald dan in 2004.

Doordat er minder kredieten zijn verleend en doordat er meer is afgelost, stond eind 2005 aan schuld op consumptieve leningen 3 procent minder uit dan eind 2004. In totaal bedroeg de schuld 17,5 miljard euro. Het is de eerste keer sinds 1985 dat de schuld op consumptieve kredieten op jaarbasis is gedaald.

Groei beleggingen institutionele beleggers

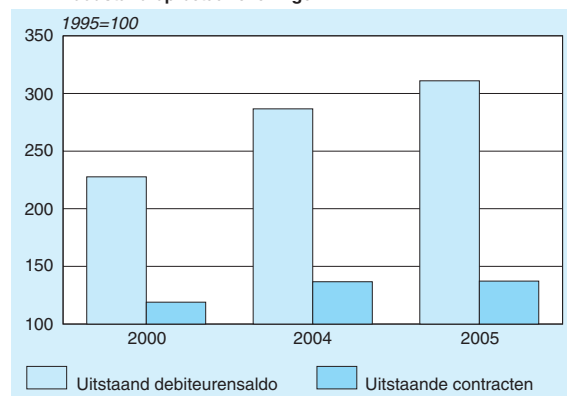
De beleggingen van institutionele beleggers zijn in 2004 met 8 procent toegenomen. Net als in 2003 kwam dit voor een belangrijk deel door koersstijgingen op de aandelenmarkt. Dit heeft een gunstige invloed gehad op de dekkingsgraad bij pensioenfondsen. In 2004 hebben institutionele beleggers per saldo voor 46 miljard euro aan obligaties gekocht. Het belang daarvan in hun beleggingsportefeuille is in 2004 toegenomen van 36 naar 39 procent. De institutionele beleggers belegden in 2004 in totaal 558 miljard euro in het buitenland. Dat is 60 procent van hun beleggingsportefeuille, bijna 4 procentpunt meer dan in 2003.

Financiële instellingen en markten

22.1 Consumptief krediet (mln euro)

	1995	2000	2004	2005*
Verstrekt krediet	6 395	10 658	10 625	10 100
Rente	1 125	1 303	1 536	1 560
Aflossingen	7 095	10 647	11 382	12 278
Uitstaand saldo	10 129	15 244	18 101	17 483
aflopend krediet	3 337	3 065	2 315	2 133
doorlopend krediet		10 063	13 311	12 985
spaar-/leenkrediet	6 792	1 631	1 360	1 133
creditcard-krediet		486	1 115	1 231
Toegezegde limieten	14 517	23 608	31 958	32 546

22.2 Roodstand op betaalrekeningen

22.3 Beroep op de Nederlandse kapitaalmarkt via Euronext Amsterdam (mln euro)

	2000	2003	2004	2005
Aandelen				
financiële instellingen	2 205	485	307	2 722
beleggingsfondsen	11 472	8 044	4 668	5 519
vastgoedfondsen	507	344	280	343
overige fondsen	14 014	3 351	6 033	3 738
totaal	28 200	12 224	11 288	12 322
Obligaties				
overheid	15 045	34 235	32 294	32 889
financiële instellingen	26 880	61 462	60 011	71 252
overige private sector	17 542	4 429	478	2 715
buitenland	500	-	-	-
totaal	59 969	100 126	92 783	106 856
Pand-, bank- en spaarbrieven	2 423	336	295	18
Totaal	88 169	112 686	104 366	119 196

Financiële instellingen en markten

22.4 Dividend op gewone aandelen van Nederlandse beursgenoteerde fondsen (mln euro)

	2000	2003	2004	2005
Bouwnijverheid en installatie	164	166	110	111
Delfstoffenwinning	3 281	3 653	3 688	4 868
Handel	739	154	109	137
Industrie	2 340	2 524	2 566	2 750
Niet-financiële dienstverlening	703	657	718	831
Transport, opslag en communicatie	604	280	1 147	2 037
Banken/financiële dienstverlening	1 445	1 507	1 690	1 904
Verzekeraars	3 044	3 395	3 920	5 172
Beleggingsfondsen	733	1 361	1 377	1 548
Overige fondsen	319	129	136	161
Vastgoedfondsen	838	809	889	996
Totaal	14 211	14 634	16 351	20 517

22.5 Gecombineerde balansgegevens van financiële instellingen (mld euro)

	1995	2000	2003	2004
<i>Activa</i>				
Monetair goud	10	9	8	8
Vordering op intern. monetaire inst.	7	2	2	2
Chartaal en giraal geld	16	49	58	67
Deposito's	106	182	307	313
Obligaties	176	386	516	563
Aandelen	118	397	350	389
Waardepapieren op korte termijn	25	10	9	19
Deelnemingen	44	133	132	147
Leningen op korte termijn	113	193	206	246
Leningen op lange termijn	320	400	472	501
Hypotheken	145	297	414	453
Vaste eigendommen	45	73	67	66
Transitoria	37	75	82	136
Overige activa	24	26	18	17
Totaal	1 187	2 231	2 642	2 928
<i>Passiva</i>				
Chartaal geld	18	17	21	22
Giraal geld	81	182	233	227
Deposito's	169	352	467	543
Spaartegoeden	109	137	183	198
Obligaties	69	189	334	382
Aandelen en deelnemingen	144	426	301	331
Waardepapieren op korte termijn	9	21	33	37
Leningen op korte termijn	30	55	76	91
Leningen op lange termijn	85	138	179	183
Transitoria	37	82	108	167
Reserves en voorzieningen	435	632	705	748
Totaal	1 187	2 231	2 642	2 928

Financiële instellingen en markten

22.6 Structuurgegevens van kredietinstellingen

	2000	2003	2004
Demografie			
ondernemingen	87	86	89
vennootschappen	76	77	81
coöperatieve banken	1	1	1
bijkantoren van buitenlandse kredietinstellingen	10	8	7
lokale eenheden	6 152	4 499	4 100*
gelduitgifte-automaten	6 921	7 556	7 889
Werkgelegenheid			
werkzame personen	140 400	131 942	129 036
werkzame vrouwen	67 392	63 332	61 937
werkzame mannen	73 008	68 610	67 099
werknemers in vte	127 636	118 867	116 249

22.7 Resultatenrekening van kredietinstellingen (mln euro)

	2000	2003	2004
Baten			
Rente en soortgelijke baten	54 689	51 302	50 571
Opbrengsten waardepapieren	3 767	3 523	5 622
Provisie (2000=netto)	5 200	5 201	5 586
Resultaat financiële transacties	1 839	948	1 265
Overige baten	1 746	1 607	2 329
Totaal	67 241	62 581	65 373
Lasten			
Rente en soortgelijke lasten	41 975	34 735	33 913
Provisie (2000=netto)	0	676	775
Alg. en administratieve uitgaven	13 737	14 818	16 049
Overige bedrijfslasten	14	99	158
Waardeveranderingen van vorderingen en toevoegingen/onttrekkingen	591	1 729	1 420
Overige waardeveranderingen	1 184	1 148	1 136
Resultaat uit gewone activiteiten	9 741	9 375	11 922
Buitengewone baten en lasten	-714	-1	-1
Belastingen	1 153	1 553	1 839
Winst/verlies boekjaar	7 874	7 821	10 082
Totaal	67 242	62 580	65 373

22.8 Balansgegevens van kredietinstellingen

	2000	2003	2004
Balanstotaal (aantal instellingen)			
minder dan 100 mln euro	23	20	24
100 tot 1 000 mln euro	31	33	32
1 000 tot 10 000 mln euro	23	23	21
10 000 tot 100 000 mln euro	7	6	8
100 000 mln euro en meer	3	4	4
Balansgegevens (mld euro)			
balanstotaal	1 019	1 299	1 469
kredieten	588	757	839
toevertrouwde middelen	419	527	562
totaal kapitaal en reserves	81	97	106

Financiële instellingen en markten

22.9 Brancheresultaten van schadeverzekeraars (mln euro)

	1995	2000	2003	2004*
<i>Baten</i>				
Ongevallen en ziekte	426	14	746	1 110
Motorrijtuigen	-55	-23	226	304
Zee, transport en luchtvaart	22	-12	5	54
Brand e.a. schade	152	79	197	428
Overige	10	136	21	29
Technisch resultaat	554	194	1 195	1 925

22.10 Beleggingen en vorderingen van schadeverzekeraars (mln euro)

	1995	2000	2003	2004*
Immateriële activa	11	15	45	109
Terreinen	465	385	377	420
Beleggingen in groepsmijen	1 159	1 760	2 201	2 118
Aandelen	2 734	8 036	4 260	4 854
Obligaties	7 277	14 723	17 833	21 309
Hypotheken	406	426	540	550
Andere leningen	4 417	2 190	1 357	1 202
Deposito's bij kredietinstel.	701	526	1 072	1 212
Andere financiële beleggingen	312	599	1 018	1 229
Depots bij verzekeraars	105	107	152	145
Vorderingen en overige activa	4 080	6 520	7 764	7 982
Totaal	21 666	35 287	36 620	41 129

22.11 Beleggingen en vorderingen van levensverzekeraars (mln euro)

	1995	2000	2003	2004*
Immateriële activa	1	19	19	14
Terreinen	6 897	12 434	12 775	13 238
Beleggingen in groepsmijen	4 979	5 557	5 741	3 692
Aandelen	14 235	35 816	21 307	21 190
Obligaties	21 940	43 456	64 207	83 152
Belangen in beleggingspools	1 077	566	609	474
Hypotheken	19 065	28 247	27 196	23 617
Andere leningen	32 477	25 215	18 274	15 532
Deposito's bij kredietinstel.	1 271	3 741	3 321	3 051
Andere financiële beleggingen	3 218	4 969	4 742	5 162
Depots bij verzekeraars	294	344	425	473
Beleggingen voor risico polish.	27 500	65 463	76 814	82 755
Vorderingen en overige activa	7 209	15 487	17 354	12 229
Totaal	140 163	241 314	252 784	264 579

Financiële instellingen en markten

22.12 Technische rekening levensverzekeraars (mln euro)

	1995	2000	2003	2004*
<i>Baten</i>				
Verdiende premies eigen rekening	12 711	22 426	23 748	24 466
Opbrengsten uit beleggingen	10 575	10 938	13 268	9 595
<i>Lasten</i>				
Uitkeringen eigen rekening	5 330	14 109	16 707	17 588
Wijziging ov. techn. voorz. e.r.	9 381	11 108	11 481	8 700
Winstdeling, kortingen en bedr.kstn.	4 990	5 585	5 943	5 452
Overige techn. lasten e.r.	2 476	904	990	449
Resultaat technische rekening	1 108	1 658	2 198	1 872

22.13 Balans pensioenfondsen, bedrijfseconomische opstelling (mld euro)

	1995	2000	2003	2004*
<i>Activa</i>				
Onroerende zaken	18	24	24	21
Hypotheken	12	14	15	14
Aandelen		217	215	237
Obligaties	138	168	190	220
Leningen op schuldbekentenis	78	31	11	10
Niet-gecons. deelnemingen	6	15	17	27
Deposito's en liquide middelen	5	6	11	14
Premiereserve herverzekeringen	15	14	6	3
Overige vorderingen	10	9	8	8
Totaal	282	498	497	554
<i>Passiva</i>				
Stichtingskapitaal en reserves	33	113	13	83
Voorz. pensioenverplichtingen	243	376	468	455
Totaal	282	498	497	554
Leningen	1	1	2	1
Overige schulden	5	9	14	15

22.14 Resultatenrekening pensioenfondsen, bedrijfseconomische opstelling (mld euro)

	1995	2000	2003	2004*
<i>Baten</i>				
Premies eigen rekening	7	10	20	22
Beleggingsopbrengsten	21	12	47	49
Overige baten	3	4	3	3
Totaal	30	26	70	75
<i>Lasten</i>				
Vermeerdering voorzieningen pensioenverplichtingen e.r.	14	23	39	-16
Uitkeringen en afkopen e.r.	10	12	15	16
Andere en overige lasten	6	-10	16	74
Totaal	30	26	70	75

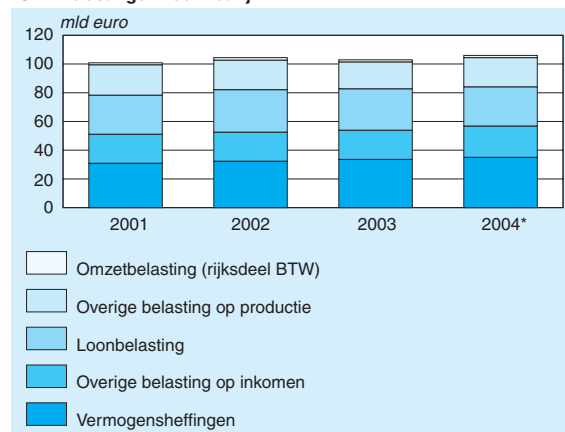
Overheidsfinanciën

23.1 Lopende rekening van het rijk naar functie (mln euro)

	2001	2003	2004*
Algemeen bestuur			
uitgaven	9 068	9 654	10 615
inkomsten	1 831	1 895	2 253
Landsverdediging			
uitgaven	6 458	6 792	6 763
inkomsten	330	196	266
Openbare orde en veiligheid			
uitgaven	6 307	7 478	7 935
inkomsten	928	1 056	1 127
Onderwijs			
uitgaven	19 750	22 095	22 501
inkomsten	453	527	559
Volksgezondheid			
uitgaven	5 620	7 882	9 465
inkomsten	47	64	78
Sociale voorzieningen			
uitgaven	19 229	25 011	24 439
inkomsten	79	151	170
Volkshuisvesting			
uitgaven	1 270	1 570	1 501
inkomsten	140	226	284
Cultuur en recreatie			
uitgaven	1 577	1 642	1 619
inkomsten	322	339	224
Brandstoffen en energie			
uitgaven	228	224	258
inkomsten	4 326	4 374	4 706
Landbouw, jacht en visserij			
uitgaven	1 316	1 351	1 094
inkomsten	387	363	350
Economische aangelegenheden			
uitgaven	1 104	1 174	1 110
inkomsten	1 598	758	1 129
Verkeer en vervoer			
uitgaven	3 987	4 246	3 955
inkomsten	761	619	580
Functioneel niet toegerekend			
uitgaven	29 352	30 190	27 878
inkomsten	99 415	101 441	104 472
Bedrijfsmatige activiteiten			
uitgaven	144	182	241
inkomsten	144	182	241
Totaal			
lopende uitgaven	105 410	119 490	119 375
lopende inkomsten	110 759	112 189	116 438

Overheidsfinanciën

23.2 Belastingen voor het rijk

23.3 Lasten en baten van de provincies (mln euro)

	1995	2000	2003	2004
Algemeen bestuur				
lasten	141	191	269	227
baten	25	31	51	14
Openbare orde en veiligheid				
lasten	6	6	13	13
baten	3	0	0	1
Verkeer en vervoer				
lasten	615	1 141	1 290	1 517
baten	165	533	662	829
Waterhuishouding				
lasten	183	143	161	172
baten	89	28	33	34
Milieubeheer				
lasten	423	417	469	509
baten	285	219	210	235
Recreatie en natuur				
lasten	109	134	172	209
baten	24	25	40	31
Economische en agrarische zaken				
lasten	173	207	385	414
baten	118	264	629	328
Welzijn				
lasten	2 018	902	1 162	1 172
baten	1 771	547	682	682
Ruimtelijke ordening, volkshuisvesting				
lasten	163	143	256	299
baten	103	66	148	182
Financiering, alg. dekkingsmidd.				
lasten	135	422	516	1 014
baten	1 392	2 106	2 655	3 293
Totaal				
lasten	3 967	3 706	4 693	5 546
baten	3 975	3 821	5 110	5 629

Overheidsfinanciën

23.4 Opbrengst van belastingen en heffingen van provincies, gemeenten en waterschappen (mln euro)

	1995	2000	2005*	2006*
Opcenten motorrijtuigenbelasting	144	714	1 027	1 094
Onroerendezaakbelasting	1 859	2 558	3 489	2 685
Rioolrechten	456	656	923	997
Afvalstoffenhef./reinigingsrechten	1 009	1 245	1 634	1 652
Bouwleges	183	332	379	406
Parkeerbelasting	175	302	403	416
Heffing op waterverontreiniging	707	970	1 192	1 226
Ingezetenenomslag	110	160	250	271
Omslagheffing gebouwd/ongebouwd	309	390	518	532
Overig	557	348	509	532
Totaal	5 509	7 675	10 324	9 811
provincies	259	727	1 069	1 136
gemeenten	4 124	5 428	7 295	6 646
waterschappen	1 126	1 520	1 960	2 029

23.5 Lasten en baten van de gemeenten (mln euro)

	1995	2000	2003	2004*
Algemeen bestuur				
lasten	1 747	2 210	2 742	2 548
baten	356	462	606	383
Openbare orde en veiligheid				
lasten	510	710	1 029	1 087
baten	93	102	155	129
Verkeer, vervoer en waterstaat				
lasten	3 315	4 012	4 917	4 142
baten	1 831	2 124	2 692	1 887
Economische zaken				
lasten	651	1 011	734	549
baten	787	1 149	744	480
Onderwijs				
lasten	3 546	4 599	5 715	4 933
baten	3 051	3 178	3 846	3 105
Cultuur en recreatie				
lasten	2 763	3 387	4 242	4 052
baten	567	656	876	673
Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening				
lasten	10 604	10 840	13 147	12 945
baten	7 734	7 183	8 987	8 661
Volksgezondheid en milieu				
lasten	2 981	3 457	4 275	4 177
baten	2 350	2 581	3 348	3 233
Ruimtelijke ordening, volkshuisvesting				
lasten	23 209	7 978	8 018	6 457
baten	22 699	7 628	7 274	5 814
Financiering, alg. dekkingsmidd.				
lasten	1 776	6 147	4 678	2 306
baten	11 642	19 287	20 968	18 832
Totaal				
lasten	51 101	44 350	49 496	44 165
baten	51 108	44 350	49 496	44 165

24. Prijzen

Dure aardolie drijft prijzen industrie op

In 2005 waren de afzetprijzen van de industrie gemiddeld 6,2 procent hoger dan in 2004. Deze prijsstijging was in belangrijke mate het gevolg van de sterk gestegen aardolieprijs. De afzetprijzen van de aardolie-industrie stegen met 35 procent en die van de overige industriesectoren met 3,1 procent. Ook in de basismetaleindustrie en de chemische industrie namen de afzetprijzen sterk toe. Producenten van voedingsmiddelen en dranken en van papier en karton leverden hun producten juist voor een lagere prijs.

Ook in 2005 stegen de prijzen van de verbruikte grondstoffen en halffabrikaten sterker dan de afzetprijzen. De verbruiksprijzen waren gemiddeld 10,2 procent hoger dan in 2004. Vooral geïmporteerde goederen waren flink duurder. Ook bij de verbruiksprijzen speelde de aardolieprijs een belangrijke rol. In de aardolie-industrie stegen de verbruiksprijzen met ruim 34 procent. Daarbuiten bleef de stijging beperkt tot 5,4 procent. Sterke prijsstijgingen kwamen ook voor in de chemische industrie, de rubber- en kunststofverwerkende industrie, de basismetaleindustrie en de metaalproductenindustrie. Producenten van voedings- en genotmiddelen konden daarentegen goedkoper inkopen.

Energieprijzen voornaamste oorzaak inflatie

In 2005 waren de prijzen voor consumenten gemiddeld 1,7 procent hoger dan in 2004. De inflatie in 2004 was met 1,2 procent een stuk lager. Toch is ook de inflatie in 2005 laag. Dat komt mede doordat de loonkosten per eenheid product niet stegen. Beide genoemde jaren zijn de enige sinds 1990 waarin de inflatie beneden de 2,0 procent is uitgekomen. De inflatie is in 2005 vooral veroorzaakt door hoge prijzen voor energieproducten. Zo werd gas 17,6 procent duurder, elektriciteit 8,6 procent en autobrandstoffen werden 9,2 procent duurder. Samen zorgden deze producten voor 1,0 procentpunt van de inflatie. Alle overige goederen en diensten waren per saldo goed voor slechts 0,7 procentpunt van de prijsstijging. De prijzen voor tabak, consumpties in de horeca en vervoer stegen. Ook de woninghuur ging omhoog. Het was wel de laagste huurstijging sinds 1959. De gemiddelde prijzen voor voedingsmiddelen en dranken, kleding en schoenen, communicatie, audio/video en computers daalden daarentegen.

Prijzen

24.1 Prijzen afzet nijverheid naar bedrijfstak (excl. bouwnijverheid) (% jaarmutatatie)

	2001	2004	2005
Delfstoffenwinning			
afzet binnenland	12,7	-0,3	28,4
afzet buitenland	17,3	-2,8	34,7
totale afzet	14,7	-1,3	31,0
Industrie			
afzet binnenland	1,9	3,5	5,0
intermediaire goederen	1,4	4,0	5,8
consumptiegoederen	3,2	2,7	3,3
investeringsgoederen	2,4	1,6	2,4
afzet buitenland	0,3	4,6	7,0
totale afzet	0,9	4,1	6,2
Openbare voorzieningsbedrijven			
afzet binnenland	-0,8	-2,8	12,0
intermediaire goederen	-1,2	-3,0	13,1
consumptiegoederen	0,2	-2,3	9,5
investeringsgoederen	-1,7	-3,1	14,2

24.2 Prijzen verbruik nijverheid naar bedrijfstak (excl. bouwnijverheid) (% jaarmutatatie)

	2001	2004	2005
Delfstoffenwinning			
verbruik van			
industriële producten	0,4	4,7	8,7
elektriciteit, gas en water	-1,1	-2,9	12,3
binnenland, totaal	3,0	1,6	9,1
buitenland (invoerprijzen)	-6,1	15,4	24,8
totaal	-3,3	10,7	19,9
Industrie			
verbruik van			
landbouwproducten	12,2	8,4	-0,6
delfstoffen	12,4	-0,3	27,6
industriële producten	0,9	5,0	6,7
elektriciteit, gas en water	-1,2	-3,0	13,0
binnenland, totaal	3,8	5,0	6,6
buitenland (invoerprijzen)	-2,5	8,5	12,6
totaal	-0,1	7,1	10,2
Openbare voorzieningsbedrijven			
verbruik van			
delfstoffen	13,3	-0,3	30,7
industriële producten	0,5	0,5	10,1
elektriciteit, gas en water	-1,6	-3,0	13,7
binnenland, totaal	6,4	-1,3	23,4
buitenland (invoerprijzen)	5,8	9,1	33,6
totaal	6,2	2,3	27,2

Prijzen

24.3 Prijzen afzet nijverheid naar bedrijfsklasse (excl. bouw-nijverheid) (% jaarmutatatie)

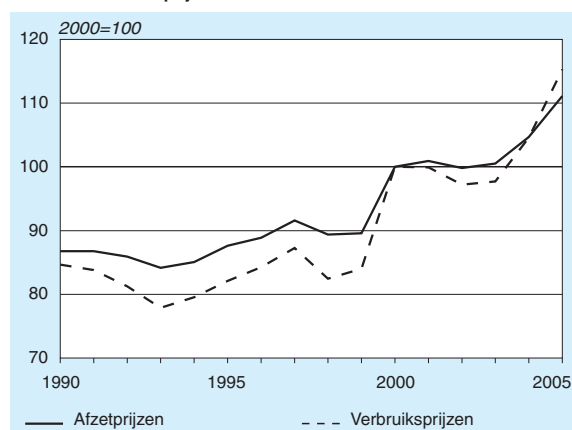
	2001	2004	2005
Energiehoudende delfstoffenwinning	15,5	-1,2	33,5
Zand-, grind-, klei-, zoutwinning	6,1	-3,2	1,6
Voedingsmiddelen- en drankenind.	5,1	1,7	-0,6
Tabakverwerkende industrie	5,8	2,9	2,0
Textielindustrie	1,6	0,6	1,5
Kleding- en bontindustrie	1,1	-0,1	0,5
Leer-, lederwaren- en schoenind.	4,5	-1,7	2,8
Hout-, kurk-, rietwarenindustrie (excl. meubels)	4,7	0,2	1,3
Papier(waren)- en karton(waren)industrie	3,0	-1,3	-0,4
Uitgeverijen, drukkerijen, reprod.	2,4	-1,4	0,0
Aardolie- en steenkoolverw. ind.	-7,9	18,8	35,0
Chemische industrie	-2,3	6,8	9,1
Rubber- en kunststofverw. ind.	2,0	0,2	4,2
Glas-, aardewerk-, cement-, kalkindustrie	4,5	-1,6	0,3
Metaal- en elektrotechnische ind.	1,0	3,5	3,4
basismetalaalindustrie	-1,6	11,5	12,1
metaalproductenindustrie	1,7	3,9	3,4
machine- en apparatenindustrie	2,2	1,3	3,2
elektrische en optische apparatenindustrie	1,5	1,1	1,6
transportmiddelenindustrie	-0,2	4,3	0,4
Meubel- en overige industrie	2,8	0,4	2,3

24.4 Prijzen verbruik nijverheid naar bedrijfsklasse (excl. bouw-nijverheid) (% jaarmuatatie)

	2001	2004	2005
Voedingsmiddelen- en drankenind.	5,5	3,8	-0,6
Tabakverwerkende industrie	2,1	-0,8	-1,3
Textielindustrie	1,9	0,6	3,9
Kleding- en bontindustrie	2,4	-0,3	2,0
Leer-, lederwaren- en schoenind.	3,8	2,1	2,9
Hout-, kurk-, rietwarenindustrie (excl. meubels)	-0,7	0,4	3,7
Papier(waren)- en karton(waren)industrie	0,7	-1,5	3,3
Uitgeverijen, drukkerijen, reprod.	3,2	-2,9	0,4
Aardolie- en steenkoolverw. ind.	-8,9	22,0	34,4
Chemische industrie	-1,8	9,1	15,3
Rubber- en kunststofverw. ind.	0,2	5,9	9,9
Glas-, aardewerk-, cement-, kalkindustrie	2,9	1,6	4,9
Metaal- en elektrotechnische ind.	0,2	4,9	5,1
basismetalaalindustrie	-0,4	15,4	11,6
metaalproductenindustrie	-0,2	9,2	7,9
machine- en apparatenindustrie	0,3	2,8	4,0
elektrische en optische apparatenindustrie	-0,7	1,6	3,3
transportmiddelenindustrie	1,4	1,9	2,3
Meubel- en overige industrie	0,8	3,6	5,1

Prijzen

24.5 Producentenprijsindex industrie

24.6 Consumentenprijzen, alle huishoudens (% jaarmutatie)

	2001	2004	2005
Voedingsmiddelen en alcoholvrije dranken			
dranken	7,0	-3,5	-1,2
voedingsmiddelen	7,5	-3,1	-1,2
brood en graanproducten	4,4	-1,3	-0,7
vlees	9,7	-1,3	0,5
vis, schaal- en schelpdieren	10,3	-1,9	0,2
melk, kaas en eieren	7,6	-3,8	-2,9
oliën en vetten	3,8	-4,8	-4,6
fruit	10,1	-4,3	-3,2
groenten en aardappelen	9,4	-6,1	0,5
suiker, zoetwaren en ijs	4,4	-2,3	-2,7
overige voedingsmiddelen	5,3	-5,1	-1,3
alcoholvrije dranken	2,6	-8,3	-1,9
koffie, thee en cacao	-0,9	-8,9	4,7
mineraalwater, frisdranken en sappen	4,3	-8,1	-4,9
Alcoholhoudende dranken en tabak	6,7	7,7	2,9
alcoholhoudende dranken	5,8	-2,9	-0,8
tabak	7,4	16,1	5,4
Kleding en schoeisel	1,8	-1,9	-2,6
kleding en kledingstoffen	0,8	-1,8	-2,9
schoeisel en schoenreparaties	6,7	-2,1	-1,7
Huisvesting, water en energie	5,0	3,1	4,7
huisvesting	2,6	3,1	2,5
onderhoud en reparatie van de woning	5,9	2,4	2,5
watervoorziening en overige diensten i.v.m. de woning	4,5	0,6	1,1
energie	15,2	3,5	14,0

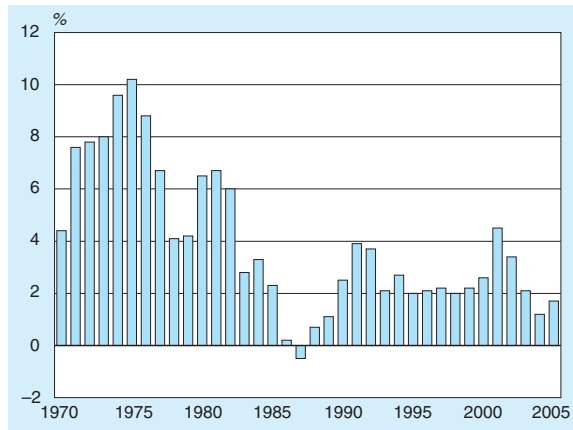
Prijzen

24.6 Consumentenprijzen, alle huishoudens (slot) (% jaarmutatie)

	2001	2004	2005
Stoffering, huish. apparaten	5,4	-0,9	-0,3
meubelen en vloerbedekking	6,2	-0,4	0,0
huishoudtextiel	6,3	0,9	0,3
huishoudelijke apparatuur			
incl. reparatie	0,3	-2,4	0,6
vaat- en glaswerk en huis- houdelijke artikelen	4,8	-0,6	-0,8
gereedschappen en werktuigen			
voor huis en tuin	3,8	0,5	-0,6
dagelijks woningonderhoud	6,8	-2,0	-1,2
Gezondheid	2,9	0,7	0,3
Vervoer	2,7	3,7	4,3
aankoop voertuigen	3,0	1,4	1,7
gebruik van privé-voertuigen (w.o. autobrandstoffen)	2,2	5,4	6,3
vervoersdiensten	4,0	2,8	3,2
Communicatie	-0,9	-0,7	-3,9
Recreatie en cultuur	3,2	-0,9	-0,5
audio en video, computers en software	-3,8	-10,8	-10,2
duurzame goederen voor re- creatie en cultuur	6,9	2,4	1,3
spelart., bloemen, planten en huisdieren	5,4	-2,8	-0,7
recreatieve en culturele dienstverlening	4,9	4,2	3,3
boeken, kranten, tijdschriften en schrijfwaren	5,1	3,4	2,0
pakketreizen	6,4	-0,5	0,4
Onderwijs	3,3	1,8	3,6
Hotels, cafés en restaurants	5,8	1,9	1,9
restaurants, cafés en kantines	5,8	2,0	2,0
accommodatie	6,0	1,9	0,3
Diverse goederen en diensten	4,5	1,6	1,4
lichaamsverzorging	4,7	-1,3	-1,9
artikelen voor persoonlijk ge- bruik, n.e.g.	5,1	0,6	0,8
sociale bescherming	1,4	9,5	7,8
verzekering	3,8	0,8	0,8
financiële diensten	4,3	-2,2	1,6
andere diensten n.e.g.	6,5	4,8	3,3
Consumptiegebonden belastingen en overheidsdiensten	1,6	5,2	2,0
consumptiegeb. belastingen	1,9	5,5	3,1
overh.diensten, w.o. college- en lesgeld voortgezet ond.	0,7	4,4	-1,4
Consumptie in het buitenland	2,9	2,8	3,7
Totaal bestedingen	4,2	1,2	1,7

Prijzen

24.7 Inflatie

25. Milieuverontreiniging

Uitstoot broeikasgassen licht gestegen

De Nederlandse uitstoot van broeikasgassen, uitgedrukt in CO₂-equivalenten, is de laatste vijf jaar licht gestegen. In deze periode is het aandeel van kooldioxide toegenomen en dat van methaan en lachgas afgenomen. Ten opzichte van 1990 is de uitstoot van broeikasgassen volgens de definitie van het Kyoto-protocol met bijna 5 procent gestegen. De laatste jaren is de uitstoot van zwaveldioxide weinig veranderd, terwijl die van stikstofoxiden en fijn stof langzaam afneemt.

Afvalwaterzuivering steeds beter

De lozingen naar het riool en het oppervlaktewater zijn sinds 1995 nog maar weinig afgenomen. Deze stabilisatie volgt op een sterke afname van de verontreiniging tussen 1985 en 1995. De belasting van het oppervlaktewater met stikstof en fosfor was in 2003 beduidend lager door het droge weer, waardoor minder uit- en afspoeling vanaf landbouw- en natuurgronden plaatsvond.

De zuivering van het afvalwater in installaties wordt steeds beter. Vooral de zuivering van stikstof uit afvalwater is sterk verbeterd van 57 procent in 1995 naar 72 procent in 2004. Van de fosfaten in het afvalwater wordt zo'n 80 procent verwijderd tijdens de zuivering.

Minder bedrijfsafval

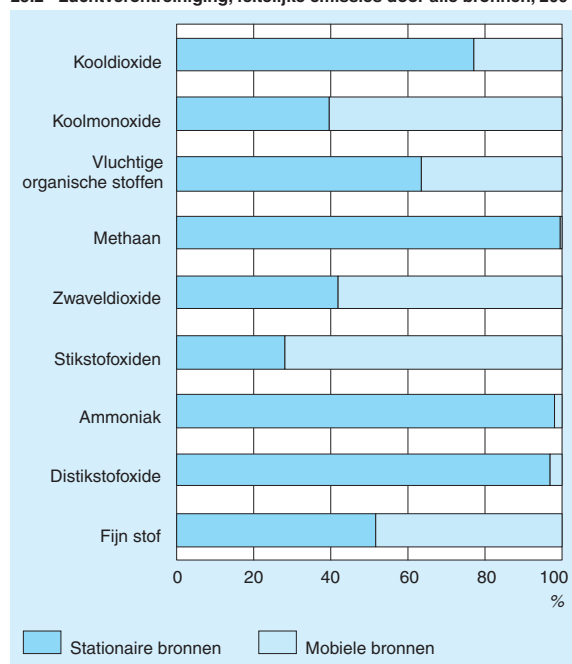
De hoeveelheid afval (excl. verontreinigde grond, baggerspecie en dierlijke mest) is tussen 2000 en 2004 iets afgenomen. In de periode daarvoor, tussen 1995 en 2000, was er een stijging van 52 naar 63 miljard kilogram afval per jaar. Bedrijfsafval, bouw- en sloopafval en huishoudelijk afval vormen de belangrijkste stromen. De hoeveelheid huishoudelijk afval is in 2004 licht gestegen ten opzichte van het jaar ervoor. De hoeveelheid niet-gevaarlijk bedrijfsafval uit de nijverheid is in 2004 verder afgenomen.

Milieuverontreiniging

25.1 Luchtverontreiniging, feitelijke emissies door alle bronnen (mln kg)

	1995	2000	2003	2004
Kooldioxide	178 700	180 800	190 100	193 500
Koolmonoxide	912	767	680	671
Vluchtige organische stoffen	338	240	192	185
Methaan	1 133	917	836	814
Zwavel dioxide	183	140	138	139
Stikstofoxiden	550	535	524	506
Ammoniak	193	152	135	134
Distikstofoxide	72	64	56	58
Fijn stof	66	57	52	51

25.2 Luchtverontreiniging, feitelijke emissies door alle bronnen, 2004

Milieuverontreiniging

25.3 Luchtverontreiniging, broeikasgasemissies volgens IPCC (1990=100)

	1995	2000	2003	2004
Kooldioxyde	107	106	112	113
industrie	92	89	86	87
energiesector	119	123	135	139
wegverkeer	112	125	132	134
huishoudens	99	96	89	88
Methaan	94	76	69	68
landbouw	98	87	84	84
energiesector	100	65	61	61
afvalbeheer	88	68	57	55
Distikstofoxyde	106	94	82	83
landbouw	110	93	82	82
industrie	98	93	79	84
Totaal (CO ₂ -equivalenten)	105	101	103	105

25.4 Luchtverontreiniging, feitelijke emissies door stationaire bronnen (mln kg)

	1995	2000	2003	2004
Kooldioxyde	141 900	139 300	146 500	149 500
Koolmonoxyde	320	270	249	266
Vluchtige organische stoffen	208	151	119	118
Methaan	1 127	913	832	811
Zwaveldioxyde	112	64	57	58
Stikstofoxyden	192	151	151	142
Ammoniak	191	150	132	132
Distikstofoxyde	71	63	55	56
Fijn stof	39	31	27	26

25.5 Luchtverontreiniging, feitelijke emissies door mobiele bronnen (mln kg)

	1995	2000	2003	2004
Kooldioxyde	36 700	41 500	43 600	44 000
Koolmonoxyde	593	497	431	405
Vluchtige organische stoffen	130	89	73	68
Methaan	6,0	4,8	4,1	3,9
Zwaveldioxyde	72	76	80	81
Stikstofoxyden	402	384	373	364
Ammoniak	2,1	2,5	2,6	2,6
Distikstofoxyde	1,7	1,8	1,7	1,8
Fijn stof	27	26	25	25

Milieuverontreiniging

25.6 Luchtverontreiniging, feitelijke emissies door mobiele bronnen (mln kg)

	1995	2000	2003	2004
Stikstofoxiden	402	384	373	364
wegverkeer	211	178	159	152
beroepsbinnenvaart	29	31	33	35
mobiele werktuigen	36	35	34	31
zeevaart (incl. op NCP)	102	116	127	127
overige mobiele bronnen	24	23	21	20
Fijn stof	27	26	25	25
wegverkeer	13,9	11,4	10,1	9,6
zeevaart (incl. op NCP)	8,2	9,5	10,4	10,4
overige mobiele bronnen	5,1	5,1	4,8	4,6
Zwavel dioxide	72	76	80	81
zeevaart (incl. op NCP)	54	67	73	74
overige mobiele bronnen	17,9	9,3	7,0	6,9

25.7 Waterverontreiniging, emissies door alle bronnen (1 000 kg)

	1995	2000	2003	2004
Stikstof	98 680	95 467	96 553	95 074
Fosfor	15 364	13 755	12 177	12 219
Koper	325	323	264	262
Chroom	45,5	30,3	27,9	28,8
Lood	127	122	113	114
Cadmium	2,34	1,71	1,44	1,44
Kwik	2,29	1,14	1,13	1,08

25.8 Waterverontreiniging, belasting van het oppervlaktewater (mln kg)

	1995	2000	2003	2004
Stikstof	131	121	74	96
directe lozingen	15	12	10	10
effluent rioolwaterzuivering	36	29	24	23
overstorten/regenwaterriolen	2,4	1,8	1,7	1,7
atmosferische depositie, excl. dep. op Noordzee	13	11	10	10
uit- en afspoeling	65	68	29	50
Fosfor	12,9	11,1	6,8	8,2
directe lozingen	4,2	2,4	0,94	0,80
effluent rioolwaterzuivering	3,5	2,8	2,8	2,7
overstorten/regenwaterriolen	0,20	0,13	0,12	0,12
uit- en afspoeling	5,0	5,6	2,9	4,5

Milieuverontreiniging

25.9 Zuivering van afvalwater in rioolwaterzuiveringsinstallaties

	1995	2000	2003	2004
Influent (1 000 kg)				
chemisch zuurstofverbruik	920 541	920 719	924 079	948 748
biochemisch zuurstofverbruik	331 103	353 527	349 996	358 617
totaal-stikstof	83 978	84 726	83 695	84 244
totaal-fosfor	13 756	13 300	14 102	14 328
koper	183	157	151	158
chromium	37	23	17	16
lood	77	59	51	49
cadmium	1,6	1,0	0,9	1,2
kwik	0,7	0,5	0,5	0,4
Effluent (1 000 kg)				
chemisch zuurstofverbruik	100 486	91 033	78 025	80 849
biochemisch zuurstofverbruik	13 490	11 284	9 158	9 408
totaal-stikstof	36 209	28 952	23 626	23 475
totaal-fosfor	3 542	2 845	2 811	2 748
koper	23	18	16	13
chromium	5,9	5,0	3,1	2,8
lood	10,0	8,6	8,4	6,6
cadmium	0,4	0,5	0,4	0,3
kwik	0,17	0,14	0,16	0,10
Rendement (%)				
chemisch zuurstofverbruik	89	90	92	91
biochemisch zuurstofverbruik	96	97	97	97
totaal-stikstof	57	66	72	72
totaal-fosfor	74	79	80	81
koper	88	89	90	92
chromium	84	78	81	83
lood	87	86	83	87
cadmium	76	54	60	73
kwik	76	72	70	74

25.10 Afzet van zuiveringsslib van rioolwaterzuiveringsinstallaties (1 000 kg)

	1995	2000	2003	2004
Totaal afgezet	2 135 432	1 426 447	1 498 398	1 486 535
Bestanddelen				
droge stof	359 843	336 361	343 621	341 646
stikstof	16 455	15 962	15 700	15 319
fosfor	10 345	7 258	8 271	7 657
koper	140	131	139	134
chromium	19	17	14	15
lood	63	51	44	46
cadmium	0,7	0,5	0,5	0,5
kwik	0,5	0,4	0,3	0,3
Verwerkingsmethoden (als droge stof)				
verbranden en natte oxidatie	100 482	194 848	228 837	252 139
storten	178 820	64 147	16 051	15 158
composteren	80 312	39 452	54 645	45 945
overig	229	37 913	44 088	28 404

Milieuverontreiniging

25.11 Afzet van zuiveringsslib van particuliere afvalwaterzuiveringsinstallaties (1 000 kg droge stof)

	1995	2000	2003	2004
Sectoren				
voeding en dranken	39 886	64 152	59 495	53 147
papier en karton	98 437	56 604	51 227	53 220
chemie	45 606	45 704	35 514	28 505
overig	36 059	39 290	50 254	52 517
Totaal	219 988	205 750	196 491	187 388
Verwerkingsmethoden				
landbouw	29 690	36 127	34 402	27 745
diervoeders	14 271	21 333	12 833	7 631
verbranden	28 501	46 880	37 558	23 050
storten	125 819	39 389	26 131	19 869
composteren	3 777	1 109	9 890	14 214
overig	17 929	60 912	75 678	94 878

25.12 Vrijkomen en verwerking van afval in Nederland (mln kg)

	1995	2000	2003	2004
Nuttige toepassing	38 435	50 925	49 940	50 761
Verbranden	4 695	7 083	8 202	7 760
Storten	8 215	4 832	2 751	2 099
Lozen	1 420	402	728	687
Totaal	52 765	63 242	61 620	61 307

25.13 Gemeentelijk afval (mln kg)

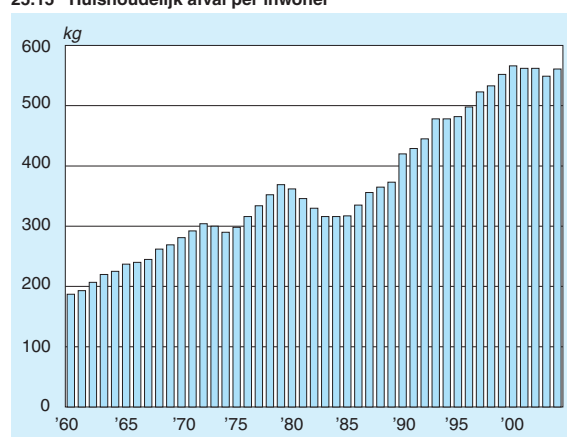
	1995	2000	2003	2004
Afval van huishoudens	7 443	8 986	8 892	9 120
inzameling: haalsysteem	6 209	6 560	6 294	6 401
inzameling: brengsysteem	1 233	2 426	2 599	2 719
Reinigingsdienstenaafval	967	1 068	1 095	1 102
Overig afval	401	208	169	160
Totaal	8 811	10 262	10 157	10 382

Milieuverontreiniging

25.14 Huishoudelijk afval naar afvalcategorie (mln kg)

	1995	2000	2003	2004
Gemengd ingezameld afval	4 300	4 827	4 714	4 739
huishoudelijk restafval	3 432	3 935	3 899	3 933
grof huishoudelijk afval	742	794	707	698
gemengd verbouwingsafval	126	98	107	108
Gescheiden ingezameld afval	3 143	4 159	4 178	4 382
GFT	1 427	1 457	1 340	1 407
papier	727	1 022	984	1 027
glas	302	326	341	342
textiel	35	52	60	66
klein chemisch afval	22	21	21	21
wit- en bruingoed	12	43	61	67
houtafval	37	225	282	310
grof tuinafval	244	359	378	397
schoon puin	252	451	444	455
overig gescheiden afval	85	203	266	290

25.15 Huishoudelijk afval per inwoner

25.16 Bedrijfsafvalstoffen nijverheid naar herkomst (mln kg)

	2000	2001	2003	2004*
Delfstoffenwinning	203	182	303	275
Industrie	18 651	18 876	17 730	16 819
voedings- en genotmiddelenind.	10 127	10 222	9 212	8 229
chemische industrie	1 251	1 311	1 236	1 154
basismetallindustrie	2 552	2 332	2 368	2 704
overige industrie	4 721	5 011	4 914	4 732
Openb. voorzieningsbedrijven	1 788	1 736	1 757	1 670
Totaal niet-gevaarlijk afval	20 642	20 796	19 791	18 764

Milieuverontreiniging

25.17 Bedrijfsafvalstoffen nijverheid naar verwerkingsmethode, 2004* (mln kg)

	Her- gebruik	Eindver- werking	Totaal
Niet-chemisch afval	15 796	1 773	17 569
metalen	672	21	693
papier en karton	800	45	845
hout	482	25	508
kunststoffen en rubber	160	20	180
dierlijk en plantaardig afval	6 418	127	6 545
gemengd afval	300	760	1 060
slib	553	137	690
mineralen en steenachtig materiaal	6 348	549	6 897
overig niet-chemisch afval	63	89	151
Chemisch afval	992	204	1 195
Totaal niet-gevaarlijk afval	16 787	1 977	18 764

25.18 Motorvoertuigen vrijgekomen voor demontage

	1996	2000	2004	2005
Personenauto's (x 1 000)	253	310	275	232
Bedrijfsauto's (x 1 000)	13	17	18	20
Personenauto's (mln kg)	223	275	249	212
Bedrijfsauto's (mln kg)	28	31	34	30

25.19 Afzet van chemische bestrijdingsmiddelen voor landbouwkundig gebruik (1 000 kg actieve stof)

	1995	2000	2003	2004
Insecticiden/acariciden	553	290	266	248
Fungiciden	4 490	4 925	3 483	4 387
Herbiciden/loofdodingsmiddelen	3 982	3 500	3 262	3 592
Grondontsmettingsmiddelen	2 388	1 402	1 221	1 171
Groeiregulators	196	214	217	218
Overige middelen	1 002	1 051	1 167	1 039
Totaal	12 611	11 382	9 616	10 655

Bron: Regeling administratievoorschriften gewasbeschermingsmiddelen (RAG), Plantenziektenkundige dienst (PD).

Milieuverontreiniging

25.20 Gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in enkele gewassen (1 000 kg actieve stof)

	1995	1998	2000	2004
Wintertarwe	336	404	328	369
Pootaardappelen	784	667	599	568
Consumptieaardappelen	927	1 197	1 066	820
Zetmeelaardappelen	652	628	617	653
Suikerbieten	414	395	395	333
Snijmais	681	432	163	193
Zaaiuien	201	306	298	412
Poot- en plantuien	–	99	109	108
Appelen	471	372	232	264
Peren	159	134	104	225
Tulpen	235	278	224	247
Lelies (bollen)	407	442	528	586

25.21 Productie van mest en mineralen (mln kg)

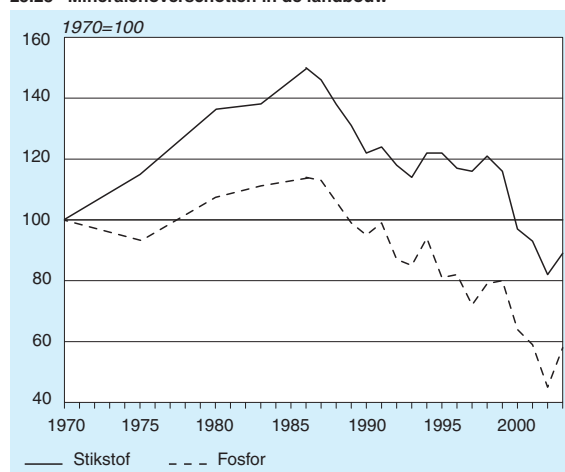
	1995	2000	2004	2005*
Mest veestapel				
rundvee	61 678	56 742	54 720	54 020
varkens	16 146	14 127	11 724	11 845
pluimvee	2 103	2 105	1 341	1 475
schapen en geiten	1 848	1 712	1 644	1 729
konijnen en pelsdieren	73	81	85	88
totaal	81 849	74 767	69 513	69 158
Stikstof (als N-totaal)	571	415	374	375
Fosfaat (als P ₂ O ₅)	209	183	160	161
Kalium (als K ₂ O)	628	531	497	496

25.22 Productie van dierlijke mest naar stikstofproductie per hectare (mln kg N)

	1995	2000	2003	2004
Tot en met 170 kg N/ha				
alle bedrijven	20	30	30	32
graasdierbedrijven	9	17	19	21
hokdierbedrijven	0	0	0	0
overige bedrijven	11	12	11	11
171–250 kg N/ha				
alle bedrijven	37	96	98	101
graasdierbedrijven	31	90	92	95
hokdierbedrijven	1	1	1	1
overige bedrijven	5	5	5	5
Meer dan 250 kg N/ha				
alle bedrijven	514	290	244	241
graasdierbedrijven	337	165	154	140
hokdierbedrijven	166	118	84	96
overige bedrijven	11	6	7	6

Milieuverontreiniging

25.23 Mineralenoverschotten in de landbouw

25.24 Mineralenbalans voor cultuurgrond (mln kg)

	1995	2000	2003	2004
Stikstof				
aanvoer naar de bodem	984	822	720	717
aanvoer dierlijke mest	476	386	344	330
kunstmest	395	330	280	289
overige aanvoer	113	106	96	98
afvoer via gewasopbrengst	448	414	368	413
netto belasting	536	408	352	304
Fosfor				
aanvoer naar de bodem	120	108	96	88
aanvoer dierlijke mest	86	74	66	63
kunstmest	27	27	23	18
overige aanvoer	7	7	7	7
afvoer via gewasopbrengst	55	58	50	56
netto belasting	65	50	46	32

25.25 Geluidshinder naar bron (% personen van 18 jaar en ouder)

	1995	2000	2003	2004
Verkeer en/of industrie				
vliegverkeer	21	19	18	18
railverkeer	5	7	6	6
wegverkeer	30	29	33	31
industrie	4	4	4	3

Milieuverontreiniging

25.26 Geurhinder naar bron (% personen van 18 jaar en ouder)

	1995	2000	2003	2004
Verkeer en/of industrie	18	15	14	14
verkeer	8	7	7	7
industrie	12	10	9	9
Landbouw	16	11	12	11
Open haarden en/of allesbranders	11	9	11	11

25.27 Milieuedrag (% personen van 18 jaar en ouder)

	1995	2000	2003	2004
Afvalglas naar de glasbak	91	89	87	86
Groente-, fruitafval gescheiden inleveren	76	75	72	70
Tuinafval gescheiden inleveren	70	90	91	91
Chemisch afval naar speciaal inzamelpunt brengen	83	83	83	83
Oud papier en karton gescheiden inleveren	87	88	89	89

26. Milieukosten

Milieu-investeringen nemen toe

In 2004 hebben bedrijven in de delfstoffenwinning, industrie en openbare voorziening 370 miljoen euro in milieuzorg geïnvesteerd. Dat is bijna 30 procent meer dan in 2003, maar nog steeds ruim onder het niveau van de jaren negentig. Vanaf 2000 ligt het aandeel van de milieu-investeringen in de totale investeringen gemiddeld op 4,1 procent. Dit is lager dan in de jaren negentig van de vorige eeuw. Toen was het gemiddelde milieu-aandeel 5,4 procent.

Hogere opbrengsten milieueffingen en -belastingen

De opbrengst van de milieueffingen en -belastingen is in 2004 met 7 procent gestegen tot 19,8 miljard euro. Dit is een toename van bijna 70 procent ten opzichte van de opbrengst in 1995. De groene belastingen hebben met 16 miljard euro het grootste aandeel in de milieueffingen en -belastingen. Tot de groene belastingen behoren onder meer accijnzen en belasting op brandstoffen, energie, motorrijtuigen, water en afvalstoffen. De belastingen op voertuigen zorgen voor bijna tweederde van de totale opbrengst aan milieueffingen en -belastingen.

Groei omzet particuliere milieudienstverlening

Het aantal milieudienstverlenende bedrijven is in 2003 gegroeid tot 775. Het aantal werkzame personen nam ook toe. De gefactureerde omzet van de bedrijven groeide naar 4,7 miljard euro in 2003. De groei komt mede door afvalbedrijven die grote bedragen hebben geïnvesteerd in inzamelmiddelen en dure verwerkingsinstallaties. Een andere reden is de voortgaande privatisering van gemeentelijke diensten. Naast afvalbedrijven omvat de milieudienstverlening particuliere bedrijven op het gebied van rioolreiniging en sanering van milieuverontreiniging.

Milieukosten

26.1 Milieu-investeringen door de nijverheid in bedrijven met 20 en meer werknemers (excl. bouwnijverheid) (mln euro)

	1995	2000	2003	2004*
Water	106	69	60	65
Lucht	153	245	167	195
Bodem	67	35	27	45
Afval	31	37	20	25
Geluid	25	16	14	25
Landschap	35	5	1	15
Totaal	418	407	289	370
Aandeel in tot. investeringen (%)	4,6	4,5	3,0	4,5

26.2 Netto milieulasten van de nijverheid in bedrijven met 10 en meer werknemers (excl. bouwnijverheid) (mln euro)

	1997	2000	2003	2004*
Water	483	501	507	489
Lucht	490	666	727	683
Afval	329	423	471	458
Overig	411	428	447	457
Totaal	1 713	2 017	2 152	2 088
Naar sector				
delfstoffenwinning	x	x	160	164
voeding en genotmiddelen	209	267	308	311
chemie	508	x	563	538
basismetaal en metaalprod.	x	181	183	173
overige industrie	460	626	705	697
openbare voorzieningsbedr.	253	233	232	205

26.3 Milieukosten van waterschappen (mln euro)

	1999	2000	2002	2003
Netto milieukosten	845	911	907	956
zuiveringsbeheer	660	718	708	726
overig	185	193	199	230
Betaalde overdrachten	100	98	104	107
w.o. slibafzet	87	94	97	95
Ontvangen overdrachten	960	1 033	1 106	1 150
WVO-heffing	900	972	1 050	1 081
overig	60	61	56	69
Milieulasten	-15	-24	-95	-86
Milieu-investeringen	417	347	289	371

Milieukosten

26.4 Opbrengsten milieueffingen en -belastingen (mln euro)

	1995	2000	2003*	2004*
Rioolrecht	457	656	794	866
Waterverontreinigingsheffing	870	1 003	1 129	1 175
water-/zuiveringsschappen	706	967	1 099	1 145
overig	164	36	30	30
Afvalstoffenheffing/reinigingsrechten	1 009	1 183	1 427	1 427
Ov. milieubestemmingsheffingen	30	70	96	95
Groene belastingen	9 249	13 973	15 008	16 120
belasting voertuigen	8 374	11 106	11 925	12 830
accijnzen	4 316	5 290	5 952	6 458
personenauto's, motoren (BPM)	1 813	2 875	2 874	3 003
motorrijtuigenbelasting	2 245	2 941	3 099	3 369
regulerende milieueffing	875	2 867	3 083	3 290
Verwijderingsbijdragen	53	117	70	70
Totaal	11 667	17 002	18 524	19 753

26.5 Milieudienstverlening

	1997	2000	2002	2003
Bedrijven	549	597	682	775
Werkzame personen (x 1 000)	14,5	20,3	22,0	24,0
Totaal baten (mln euro)	2 597	3 716	4 366	4 760
gefactureerde omzet	2 452	3 587	4 264	4 660
Resultaat v. belastingen (mln euro)	147	154	196	230
Winstgevendheid (%)	6,0	4,3	4,6	4,9
Investerings (mln euro)	1 072	369	365	377

26.6 Milieukosten van de landbouw (mln euro)

	1995	2000	2002	2003
Milieu-investeringen	83	146	273	189
luchtverontreiniging	19	95	186	133
bodem	45	35	82	51
overig	19	16	5	6
Milieukosten excl. adm. lasten	277	528	667	628
bodem	195	363	417	337
lucht	33	72	113	137
overig	49	93	137	154
Administratieve lasten	.	148	163	164
Subsidies	38	132	205	217
Netto milieulasten excl. adm. lasten	240	396	462	411
Netto milieulasten incl. adm. lasten	.	544	625	575

27. Natuur

Veel zonneshijn in 2005

Nederland heeft een zeeklimaat, gekenmerkt door zachte winters, koele zomers en neerslag gedurende het gehele jaar. Het jaar 2005 had meer zomerse dagen dan gemiddeld. Ook het aantal uren zonneshijn was hoog. Dit was in 2004 ook het geval. Op de lange termijn bezien wordt het weer gemiddeld zachter en natter. De gemiddelde temperatuur in De Bilt was de laatste twintig jaar circa 1 graad Celsius hoger dan aan het begin van de 20^e eeuw.

Watervogels in de winter nemen toe

Het aantal doortrekkende en overwinterende watervogels in Nederland neemt toe. Dit geldt voor soorten als brandgans, grauwe gans, nijlgans en knobbelzwaan. Deze soorten nemen al jarenlang sterk in aantal toe. Afnemende soorten over beide perioden zijn fuut, grote zaagbek, tafeleend, meerkoet, scholekster en steenloper. Nederland is van internationaal belang voor watervogels. Dat komt door de grote oppervlakte aan waterrijke gebieden en de ligging aan belangrijke trekroutes. Bij een telling in januari 2004 zijn 4,8 miljoen watervogels geteld.

Meer kikkers door beschermingsmaatregelen

Het gaat goed met de meeste soorten kikkers en padden. Vooral de boomkikker profiteert van beschermingsmaatregelen, zoals de aanleg van poelen. Vleermuizen nemen ook in aantal toe door beschermingsmaatregelen. Verder gaat het goed met de zandhagedis in de duinen en met vogels van struikgewas. Sterk in aantal achteruit gaan vogels en vlinders die leven in open duingebieden en open heide. Dat is het gevolg van het vergrassen en verruigen van deze gebieden. Bij dagvlinders gaan ook veel beschermden soorten en de soorten van grasland achteruit. Het aantal konijnen, tot slot, is de laatste tien jaar sterk teruggelopen ten gevolge van een virusziekte.

Natuur

27.1 Doortrekkende en overwinterende watervogels (1975=100)

	1995/'96	2000/'01	2002/'03	2003/'04
Watervogels	189	209	242	228
w.o.				
ganzen en zwanen	484	495	732	650
steltlopers	115	137	128	131

Bron: SOVON en CBS.

27.2 Broedvogels (1990=100)

	1995	2000	2003	2004
Duinsoorten				
open duin	47	28	24	26
struweel	118	134	116	141
Heidesoorten				
open heide	57	38	29	28
Moerassoorten				
riet	88	100	85	82
struweel	131	164	155	177
Bossoorten				
soorten van oude bossen	88	78	81	73
Weidevogels	87	81	67	67

Bron: SOVON en CBS.

27.3 Wintervogels (1983=100)

	1995/'96	2000/'01	2003/'04	2004/'05
Stadsvogels	173	195	150	148
Roofvogels	132	116	121	113

Bron: SOVON en CBS.

27.4 Dagactieve zoogdieren

		1997	2000	2003	2004
Haas	(1997=100)	100	72	57	76
Konijn	(1997=100)	100	52	42	60
Eekhoorn	(1996=100)	65	60	59	65
Vos	(1994=100)	109	93	89	106
Ree	(1994=100)	108	95	123	114

Bron: Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming (VZZ) en CBS.

Natuur

27.5 Vleermuizen (1986=100)

	1995	2000	2004	2005
Baardvleermuis	147	195	245	298
Franjestaart	310	462	829	962
Grootoorvleermuis	175	170	205	203
Ingekorven vleermuis	432	724	1 485	1 578
Meervleermuis	141	206	206	241
Vale vleermuis	82	186	239	294
Watervleermuis	156	174	196	217

Bron: Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming (VZZ) en CBS.

27.6 Amfibieën (1997=100)

	2000	2002	2003	2004
Alpenwatersalamander	111	114	122	118
Boomkikker	215	409	328	382
Bruine kikker	146	125	175	160
Geelbuikvuurpad	100	291	227	173
Gewone pad	106	114	137	144
Groene kikker	143	147	154	143
Heikikker	118	128	128	97
Kamsalamander	102	104	104	136
Poelkikker	128	108	114	105

Bron: Stichting Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (RAVON) en CBS.

27.7 Reptielen (1994=100)

	1995	2000	2003	2004
Duinsoort (zandhagedis)	101	258	321	321
Heidesoorten	88	115	87	107
Totaal	82	135	102	144

Bron: Stichting Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (RAVON) en CBS.

27.8 Dagvlinders (1992=100)

	1995	2000	2003	2004
Beschermde soorten	53	41	47	20
Duinsoorten	149	75	92	53
Heidesoorten	62	63	48	39
Bossoorten	59	62	76	52
Graslandsoorten	87	79	70	83

Bron: De Vlinderstichting en CBS.

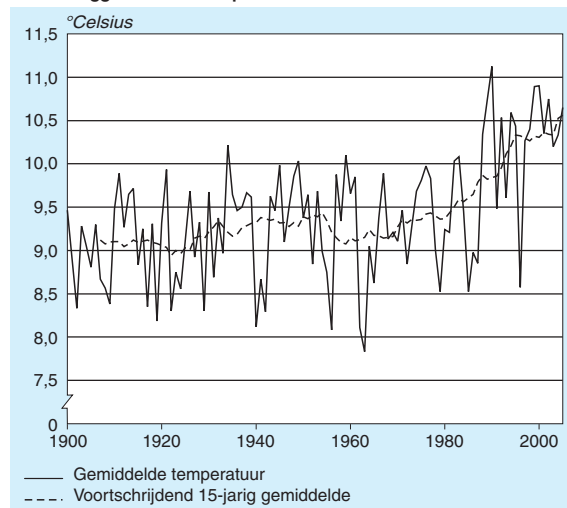
Natuur

27.9 Meteorologische gegevens, De Bilt

	1971/ 2000	2000	2004	2005
Luchttemperatuur (graden Celsius)				
daggemiddelde	9,8	10,9	10,3	10,7
wintergemiddelde	3,2	5,0	4,1	3,6
zomergemiddelde	16,6	16,4	17,0	16,9
Temperatuurdagen				
zomers (max. $\geq 25,0^{\circ}\text{C}$)	22	22	25	34
vorst (min. $< 0,0^{\circ}\text{C}$)	58	35	65	48
Neerslag (mm)				
Verdamping (mm)	793	975	910	943
Zonneschijn (uren)	543	541	569	591
Zonneschijn (uren)	1 524	1 515	1 623	1 789

Bron: KNMI.

27.10 Daggemiddelde temperatuur in De Bilt

28. Ruimte

Bebouwd gebied neemt toe

De totale oppervlakte van Nederland beslaat 42 duizend vierkante kilometer. Hiervan is 81 procent land, 9 procent binnenwater en 10 procent is zee. Bijna 70 procent van het land is in gebruik voor de land- en tuinbouw. Dat areaal neemt geleidelijk af. Wonen, werken en recreëren vragen steeds meer ruimte. Bebouwd gebied beslaat 11 procent van het landoppervlak en neemt sterk toe. In de laatste tien jaar is deze oppervlakte met 11 procent gestegen. Zuid-Holland is het dichtst bebouwd. Hier staan gebouwen op 5,2 procent van het land. Behalve de Randstad, kennen ook Noord-Brabant en Limburg een bovengemiddelde gebouwendichtheid.

Zuid-Holland het dichtst bevolkt, Drenthe het dunst

Zuid-Holland is verreweg de drukst bevolkte provincie. Hier woonden in 2005 gemiddeld 1 227 inwoners per vierkante kilometer. In 2005 was Drenthe het dunst bevolkt met gemiddeld 183 inwoners per vierkante kilometer land. In de periode 2000–2005 is de bevolkingsdichtheid in Flevoland met 15 procent het sterkst toegenomen.

Lengte wegennet groeit gestaag

De lengte van het Nederlandse wegennet is in 2004 met 835 kilometer toegenomen tot 134 duizend kilometer. Dat is ruim driemaal de wereld rond. Het zijn vooral de nieuwe straten in nieuwbouwwijken die voor deze groei zorgen. De gemeente Haarlemmermeer kende bijvoorbeeld een toename van ruim 100 kilometer weg in vier jaar tijd. Het netwerk van rijkswegen breidde zich in 2004 met 10 kilometer nauwelijks uit tot bijna 3 270 kilometer aan hoofdrijbanen. In 2004 zijn delen van de A30 (bij Ede) en de N11 (Alphen aan den Rijn-Bodegraven) opengesteld. De weglengte van de wegen beheerd door de provincies nam af, omdat het beheer van wegen is overgegaan van provincie naar gemeente.

Ruimte

28.1 Bodemgebruik (km²)

	1996	2000	2005
Totaal	41 526	41 528	41 543
land	33 889	33 873	33 783
water	7 637	7 655	7 760
binnenwater	.	3 479	3 574
buitenwater	.	4 176	4 185
Aandeel in landoppervlakte (%)			
verkeer	3,3	3,3	.
bebouwd	9,0	9,4	.
semi-bebouwd	1,1	1,4	.
recreatie	2,5	2,6	.
landbouw	69,8	68,9	.
bos en natuur	14,2	14,3	.

28.2 Oppervlakte bebouwing op land, 2004 (%)

	Woon- kernen	Buiten- gebied	Totaal
Groningen	8,9	0,6	1,7
Friesland	8,4	0,6	1,4
Drenthe	7,9	0,6	1,4
Overijssel	11,1	1,0	2,3
Flevoland	11,6	0,5	1,4
Gelderland	10,3	1,0	2,6
Utrecht	12,4	1,0	4,0
Noord-Holland	12,8	1,1	4,3
Zuid-Holland	14,1	1,2	5,2
Zeeland	8,8	0,7	1,7
Noord-Brabant	12,1	1,3	3,4
Limburg	10,4	1,4	3,6
Nederland	11,3	0,9	2,8

28.3 Lengte van wegen (km)

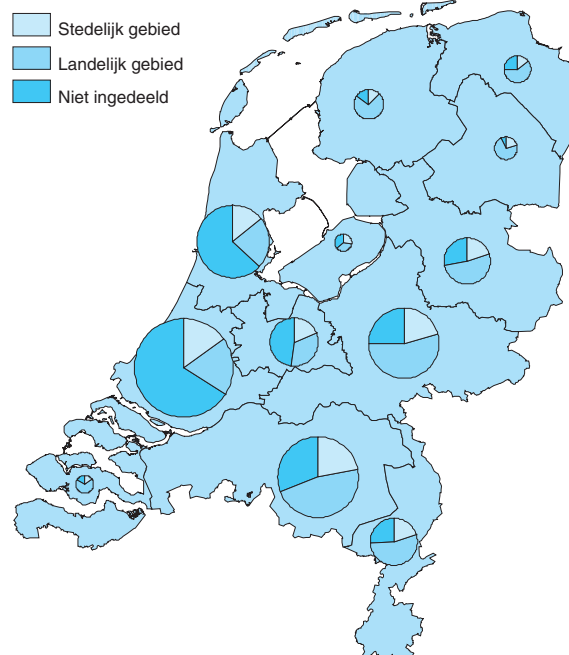
	2001	2004	2005
Rijkswegen	4 892	5 136	5 178
hoofdrijbaan	3 227	3 259	3 269
verbodingsbaan	1 369	1 560	1 589
overige	296	316	320
Provinciale wegen	7 885	7 799	7 743
hoofdrijbaan	6 855	6 737	6 574
verbodingsbaan	192	216	221
overige	838	847	948
Gemeentelijke en waterschapswegen	117 669	120 447	121 297
Totaal	130 446	133 383	134 218

Ruimte

28.4 Bevolkingsdichtheid, 1 januari 2005 (per km² land)

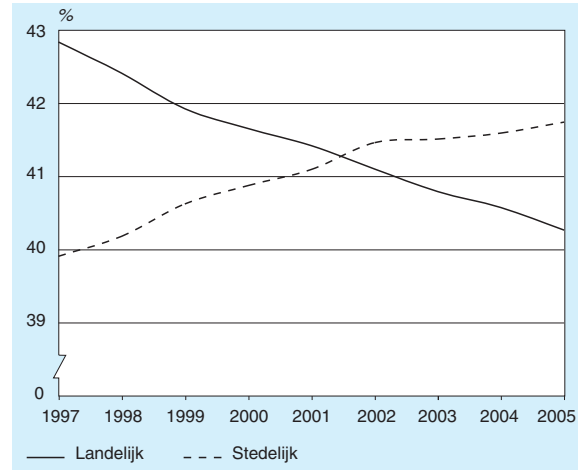
	1995	2000	2004	2005
Groningen	238	240	246	246
Friesland	181	186	192	192
Drenthe	172	177	183	183
Overijssel	315	323	332	333
Flevoland	184	223	254	258
Gelderland	373	385	395	396
Utrecht	784	813	838	845
Noord-Holland	926	948	969	973
Zuid-Holland	1 163	1 185	1 225	1 227
Zeeland	204	206	212	213
Noord-Brabant	461	478	489	490
Limburg	521	527	529	528
Nederland	455	468	481	483

28.5 Verdeling inwoners naar stedelijk en landelijk gebied, 2005

Ruimte

28.6 Inwoners in stedelijk en landelijk gebied

Trefwoordenregister

A

Aandelen	175–177, 179, 180
Aardgas	108, 125, 127, 130, 131, 161, 171–173
Aardolie	108, 114–116, 127, 133–137, 171–173, 185, 187
Accijnzen	203, 205
Achterstandsleerlingen	46
Adoptie	27, 71
Aflossingen	175, 176
Afval	129, 184, 191, 193, 195–198, 201, 203–205
Afzetprijzen	117, 133, 185
Akkerbouwgewassen	117, 123
Alcohol	32, 188
Algemene Kinderbijslagwet (AKW)	102
Algemene Nabestaandenwet (ANW)	102
Algemene Ouderdomswet (AOW)	102
Allochtonen	11, 14, 24–26, 28, 29, 51, 52, 88, 89, 91, 102, 105
Allochtonenprognose	28, 29
Ambtenarenzaken	75
Amfibieën	209
Anticonceptiepil	34
AOW-rechten	105
Arbeidsduur	92
Arbeidskosten	137
Arbeidsmarkt	45, 83–94
Arbeidsongeschiktheid	101, 102
Arbeidsparticipatie	88
Arbeidsproductiviteit	133, 155, 167, 168
Arbeidsvolume	124, 135, 157, 162, 167
Arrest	74
Asielverblijf	73
Asielverlening	73
Asielverzoeken	73
Auto's	74, 108, 114, 117, 125, 151, 152, 161, 198, 205

Autochtonen 14, 28, 51, 52, 88, 89,
91, 102, 105

B

Balansgegevens 177, 178
Banen 83–85, 88, 89, 91,
152, 155, 162, 211
Basiseducatie 50
Basisonderwijs 45–47, 54, 89, 91
BBP 31, 38, 45, 54, 133, 155,
161, 162
Bebouwing 212
Bedreiging 68
Bedrijfsafval 191, 197, 198
Bedrijfslasten 178
Bedrijfsresultaat 109, 137
Bedrijfstakingen 83, 101, 137, 155,
166–168, 186
Bedrijven 45, 61, 67, 71, 72,
93–94, 107–119,
123–127, 129, 133, 139,
142, 155, 156, 162,
166–168, 181, 186, 197,
199, 203–205
Belasting- en premiedruk 162
Belastingen 75, 109, 163, 164, 178,
181, 184, 189, 203, 205
Beleggingen 175, 179, 180
Beleggingsfondsen 176, 177
Beleggingsopbrengsten 180
Beroepsbegeleidende leerweg 46, 49
Beroepsbevolking 83, 87–89, 91, 162
Beroepsopleidende leerweg 46, 48, 49
Beschikbaar nationaal inkomen 164
Beschikkingen 39, 67, 69, 74
Bestedingen 95–99, 162–164,
168–170, 189
Besteedbaar inkomen 95–96
Bestelauto's 151, 152
Betaalrekeningen 175
Bevallingen 33
Bevolking 11–32, 34, 38, 39, 45,
54, 68, 83, 87–89, 91,
162, 211, 213
Bevolkingsdichtheid 211, 213
Bevolkingsprognose 28
Bibliotheken 40
Bijstandsdebiteuren 104

Bijstandsfraude	104
Bijstandsuitkeringen	101, 103
Bijstandszaken	75
Binnenbranden	67, 73, 74
Binnenlands product	163–165, 168, 169
Binnenschepen	152
Binnenvaart	154, 194
Bioscopen	40
Biologische landbouw	123
Bodemgebruik	212
Borstvoeding	33
Bouwkosten	139, 143
Bouwnijverheid	72, 84, 85, 92–94, 107, 108, 112–116, 139–143, 166–168, 177, 186, 204
Bouwproces	140, 141
Bouwvergunningen	78
BPM	151, 205
Branches	107, 133
Brandmeldingen	73
Brandschade	74
Brandstichting	67, 74
Brandweer	73
Breedband	39, 111, 112
Broedvogels	208
Broeikasgassen	191
Bruto Binnenlands Product (BBP)	31, 38, 45, 54, 133, 155, 161, 162
Bruto toegevoegde waarde	155
Buitenbranden	74
Buitenlandse gasten	61, 63
Burgerlijke staat	12, 16, 20

C

Cabaret	57, 58
CAO-loon	83
Centrale Raad van Beroep	75
Chartaal geld	177
Chemische bestrijdingsmiddelen	198, 199
Concerten	40
Consumentenprijsindexcijfers	188, 189
Consumentenvertrouwen	169
Consumptief krediet	175, 176
Consumptieve bestedingen	162–164, 168–170
Creditcardkrediet	175
Criminaliteit	68

Cultuur	40, 57–60, 72, 84, 85, 92–94, 108, 109, 112, 113, 182, 184, 189, 200
---------	--

D

Dagvaardingen	74
Dans	57, 58
Deeltijdonderwijs	50, 51
Demografische druk	12, 28
Deposito's	177, 179, 180
Diefstal	68
Dienstensoort	149
Dienstverband	84
Dienstverlening	50–53, 67, 83–85, 92–94, 99, 107, 108, 109, 112, 113, 115, 116, 133, 155–159, 166–168, 177, 184, 189, 203, 205
Diesel	125, 130, 151
Dividend	177, 181
Dodgeborenen	17
Doodsoorzaken	35, 36
Doorlopend krediet	175, 176
Duurzame consumptiegoederen	98, 170
Duurzame elektriciteit	129
Duurzame energie	125, 129
Duwbakken	152

E

Echtscheiding	21, 74
Eenmanszaken	67, 71, 72
Eerste generatie allochtonen	25
Electriciteit	98
Elektriciteitsproductie	125, 127, 130
Emigratie	11, 12, 23, 28
EMU-saldo	162
Energie	84–85, 92–94, 108, 115, 116, 125–131, 166–168, 182, 185, 187–188, 193, 203
Energieafnemers	125, 126
Energiebalans	126
Energiebedrijven	125
Energieverbruik	125, 126, 130
EU-landen	14, 23–26, 145
Europese Unie	29, 145–147

Expertisecentra	46, 47
Export	133, 161

F

Faillissementen	67, 71, 72, 162
Familiezaken	74
Financiële instellingen	72, 67, 84, 85, 92–94, 108, 115, 116, 175–180
Flexibele banen	91
Foutparkeren	69
Functionele beperkingen	32
Fysiotherapeuten	34

G

Geadopteerde kinderen	71
Geboorteland	18, 23
Geboorten	11
Gediplomeerden	46
Geldboete	70
Gelduitgifte-automaten	178
Geluidshinder	200
Geluk	32, 44
Gemeentelijk afval	196
Gerechtshof	74, 75
Gereedgekomen woningen	77, 80
Geslaagden	49, 51, 53
Geurhinder	201
Gevangenisstraf	70
Geweldsmisdrijven	68, 70
Gezondheid	31–38, 41, 50–53, 72, 83–85, 92–94, 108, 109, 112, 113, 181, 182, 184, 189
Giraal geld	177
Goederencategorie	170
Goederenvervoer	154
Griepvaccinatie	35
Groene belastingen	203, 205
Groepsaccommodaties	62
Grond-, water- en wegenbouw	114, 139, 142, 143

H

Havens	151, 153
Havo	45–48, 50, 54, 89, 91
Heffingen	181, 184, 203, 205

Herkomst	11, 14, 24–26, 51–52, 73, 97, 197
Hoger beroepsonderwijs	45, 46
Horeca	72, 84, 85, 92–94, 101, 107, 108, 110, 112–115, 133, 155–159, 166–168, 185
Hotels	61–62, 159, 189
Huisartsen	31
Huishoudelijk afval	191, 197
Huishoudens	11, 14–16, 29, 30, 45, 54, 95–99, 126, 129, 130, 161, 168–169, 175, 188, 189, 193, 196
Huishoudensinkomen	96
Huishoudensprognose	29, 30
Huisjesterreinen	62
Huurwoningen	77, 80
Huwelijksjubilea	20
Huwelijkssluitingen	20
Hypotheken	177, 179, 180

I

ICT	41, 68, 70, 111–116
Immigratie	11, 12, 23, 28
Import	125, 145
In- en uitvoer van diensten	150
In- en uitvoer van goederen	145–146
Inbraak	68
Incidenteel loon	94
Industrie	50–53, 72–74, 84, 85, 92–94, 101, 107, 108, 111–116, 126, 127, 131, 133–137, 166–168, 177, 185–186, 191, 193, 197, 200, 201, 203, 204
Industriële productie	133
Inflatie	185
Infrastructuur	161, 152
Ingezetenomslag	184
Inkomen	55, 67, 95–98, 99, 162–165
Inkomensbron	95, 97
Inkomstenbelasting	183
Innovatie	111–116
Institutioneel huishouden	15
Internationale handel	145–150, 161
Internet	39, 41, 111, 112

Investeringsverwachting	111, 114
Invoer	95, 126–127, 129, 145–147, 149, 150, 163, 164, 168, 169, 171, 172, 186
Investeringen	111–116, 161–164, 168, 169, 173, 174, 203–205

J

Jaarloon	93
Jaarrekeningen	107–110
Jeugd detentie	70

K

Kampeerterreinen	61, 62
Kapitaalmarkt	176
Kerkelijke Gezindte	43
Koninklijke Marechaussee	68
Koopkracht	95, 97
Koopwoningen	77
Kort gedingen	74
Kredieten	175, 178
Kredietinstellingen	178

L

Laag inkomen	95, 97
Landbouw	48–53, 72, 74, 84, 85, 92–94, 115–124, 166–168, 171–173, 182, 186, 191, 193, 196, 198, 201, 205, 212
Landbouwgrond	117–120, 123
Langdurige aandoeningen	32
Leefsituatie	39, 40–44
Leerlingen	46–49
Leningen	175, 177, 179, 180
Levendgeborenen	16, 17, 18, 28
Levensverwachting	18, 28
Levensverzekeraars	179, 180
Lichamelijke activiteit	33
Logiesaccommodaties	61–64
Loonbelasting	181
Loonkosten	31, 83, 94, 133, 139, 185
Loos alarm	73

Lopende rekening	182
Luchthavens	151, 153
Luchtvaart	151, 153, 154, 179
Luchtverontreiniging	192–194, 205
Luchtvloot	152
Lwoo	46–47

M

Macro-economie	161–174
Mavo	47, 48, 89, 91
Mediagebruik	40
Medicijngebruik	34
Medische consumptie	34
Meervoudige geboorten	17
Mest	118–120, 191, 199, 200
Meteorologische gegevens	210
Milieubelastingen	203–205
Milieudienstverlening	115, 116, 203, 205
Milieuedrag	201
Milieu-investeringen	203–205
Milieukosten	203–205
Milieuverontreiniging	191–203
Mineralen	198–200
Mineralenbalans	200
Misdrijven	68, 70
Mishandeling	68
Motorbrandstoffen	125, 130
Motorrijtuigenbelasting	181, 184, 205
Motorvoertuigen	152, 198
Musea	57, 59
Muziek	42, 57, 58

N

Nationaal inkomen	162, 164, 165
Nationaal vorderingensaldo	164
Nationale besparingen	162, 164
Nationale finale bestedingen	168, 169
Nationale ombudsman	72
Nationaliteit	27
Natuur	35, 36, 50–53, 67, 183, 207–209, 210, 212
Niet-financiële ondernemingen	177
Nieuwbouw	77, 78, 139–142, 211
Nieuwvormingen	35–37
Nog gereed te komen woningen	80

O

Obligaties	175–177, 179, 180
Offshoring	133
Omzet	111, 113, 125, 133, 139, 155, 203, 205
Omzet	134, 139, 142, 158, 159
Omzetbelasting	183
Onderwijs	41, 45, 55, 72, 83–85, 89, 91–94, 116, 182, 184, 189
Onderwijsinstellingen	45, 54, 55
Onderwijsniveau	41, 54
Onroerendezaakbelasting	181, 184
Ontzegging rijbevoegdheid	70
Onveiligheidsgevoelens	68
Openbaar ministerie	69, 70
Openbare orde	68, 70, 182–184
Opiumwet	70
Ouderlijk gezag	74
Overgewicht	33
Overheidsfinanciën	181–184
Overheidsschuld	162
Overnachtingen	61–64

P

Parkeerbelasting	184
Partnerschapsregistratie	20
PC-gebruik	41
Pensioenfondsen	175, 180
Pensions	62
Personenauto's	125, 151, 152, 198, 205
Persoonlijk inkomen	96
Pijpleidingvervoer	154
Podiumkunsten	57–58
Politie	42, 68
Post-initieel onderwijs	53
Premiereserve	180
Premies	83, 163, 180, 181
Prijsindexcijfers	143
Prijsontwikkeling	188, 189
Prijzen	117, 130, 131, 133, 139, 145, 162–169, 185–190
Productiewaarde	157
Provisie	178
Psychische gezondheid	32

R

Raad van State	75
Rechtbank	70, 71, 74, 75
Rechter	67, 69, 70
Rechtsbescherming	67–75
Recreatie	40, 61–66, 72, 78, 112, 113, 182–184, 189, 212
Recreatiewoningen	78
Reizigers	145, 152, 153
Rente	31, 61, 67, 98, 161, 175, 176, 178, 181, 185
Reptielen	209
Research en development	116
Rioolrechten	184
Rioolwaterzuiveringsinstallaties	195
Roken	32, 67, 71, 72, 74, 99
Rondkomen	95, 98
Roodstand	175
Ruimte	78, 114, 183, 184, 211–214

S

Sancties	70
Schadeverzekeraars	179
Schoolgrootte	48
Schuldigverklaringen	69, 70
Schuldsanereringen	72
Slachtoffers	68
Slagingspercentages	48
Sleepschepen	152
Sociale contacten	39, 43
Sociale verzekeringswetten	75
Sociale zekerheid	101–105
Spaarrekeningen	177
Spaartegoeden	177
Speciaal basisonderwijs	46
Specialisten	34
Spoorvervoer	154
Sport	33, 39, 42, 61–66, 99, 114–116, 125, 126, 133–137, 171–173, 175, 177, 179, 187
Steenkool	114–116, 125, 127, 130, 131, 137, 187
Sterfte	12, 18
Studenten	45, 46, 50, 52
Studieduur	51, 53

T

Taakstraffen	70
Tandartsen	34
Telewerken	112
Temperatuur	207, 210
Terreinvluchten	153
Theaters	57
Toegevoegde waarde	117, 133, 155, 161, 163, 166–168
Toerisme	61–66
Toneel	40
Transacties	162, 164, 178
Treinen	152
Tuinbouwgewassen	118–121
Tweede generatie allochtonen	26

U

Uitgaven aan onderwijs	54
Uitgaven zorg	31, 38
Uitkeringen	180
Uitspraken	75
Uitvoer	57, 126, 127, 141, 145–147, 149, 150, 161, 163, 168, 169, 172, 173
Uitzenduren	159
Uurloon	92, 93

V

Vaarwegen	152
Vacatures	83, 85
Vakanties	61, 65, 66, 92, 98, 99
Vastgoedfondsen	176, 177
Vbo	47, 89, 91
Veestapel	122, 199
Veiligheid	67–72, 113, 182–184
Vennootschapsbelasting	181
Verblijfsvergunning	73
Verhuizingen	22
Verkeer	33, 35, 36, 67–70, 74, 95, 99, 127, 149, 151–154, 182, 183, 184, 194, 200, 201, 212
Verkeersintensiteit	153
Verkeersvoorschriften	69
Vermogensheffingen	183
Vermogensmisdrijven	68, 70

Vernielingen	68, 70
Vertrokken vreemdelingen	73
Vervoer	50–53, 69, 72, 84, 85, 92–94, 99, 112–115, 149, 151–154, 166, 167, 168, 172–174, 182–185, 189
Vervoermiddelen	114, 152, 173, 174
Verweduwing	16
Verzoekschriften	72, 74
Vleermuizen	207, 209
Vleesproductie	122
Vliegbewegingen	153
Vlinders	207, 209
Vluchtelingen	73
Vmbo	46–48, 50, 54
Voertuigen	189, 198, 203
Vogels	207, 208
Voltijdwerk	92, 93
Vonnissen	67
Voogdij	71, 74
Voortgezet onderwijs	46–48
Vorderingen	164, 178–180
Vrachtvoertuigen	152
Vreemdelingenwet	69, 73, 75
Vrijtijdsbesteding	39, 42
Vrijwilligerswerk	42
Vruchtbaarheid	16, 28
Vwo	45–48, 50, 54, 89, 91

W

Waardepapieren	177, 178
Wajong-uitkering	101, 102
Waterschappen	184, 204
Waterverontreiniging	184, 194
Watervogels	207, 208
Website	111, 112
Wegen	32, 33, 37, 65, 68–70, 114, 125, 139, 142, 143, 152, 153, 211, 212
Wegennet	152, 211
Wegenverkeerswet	68–70
Wegvervoer	154
Welzijn	31–53, 72, 84, 85, 92–94, 112, 113, 116, 183
Werkgelegenheid	83, 84, 133, 155, 178, 181

Werkloosheid	83, 89
Werkloosheidswet (WW)	101
Werknemers	83–85, 91–94, 111, 133, 142, 156, 162, 163, 164, 178, 204
Werkzame beroepsbevolking	91, 162
Werkzame personen	84, 111–113, 115, 135, 156, 157, 167, 178, 203, 205
Wet Werk en Bijstand (WWB)	101
Wetenschappelijk onderwijs	45, 46, 52, 53, 116
Winstdeling	180
Wintervogels	208
Wonen	14, 15, 30, 77–81, 95, 124, 211
Woningen	67, 77, 78, 80, 139–141, 143, 161, 173, 174, 181
Woningvoorraad	77, 78
Woningwaarde	77
Wooneenheden	78
Woonruimtenvoorraad	78

Z

Zakelijke diensten	145, 149, 155–158, 172, 173
Zeeschepen	152
Zeevaart	154, 194
Zelfstandigen	84, 91, 95
Ziekenhuisopnamen	31
Ziekteverzuim	101, 105
Zoogdieren	208
Zuigelingensterfte	18
Zuivelproductie	122
Zuivering van afvalwater	195
Zuiveringsslib	195, 196